

WAGZY-AZAT
Bismillāhir-Rahmānir-Rahym
Rabbi ýessir we lä tugassir we temmim bil-haýyr¹

Hamdy-bihet Ol Hudaýy-ekbere,
Dürli-dürli nygmatyn ýaýdy Ýere.

Uşbu älemi bize bir han edip,
Serdi bu nygmatlaryn elwan edip.

Çün mysaly bagy-gülzar eýledi,
Saýradyp bilbillerin zar eýledi.

Reňme-reň boldy güli-bagy hemme,
Gunçalandy surhy²-ýapragy hemme,

5. Kim besarat ähline gözletdi Ol,
Jan-dil ile her birin sözletdi Ol.

Uşbu nygmatlar aýdar zikri-sena,
Çagyrrar zar ile daýym „Rabbena“.

Gapyl olmaý zikri-Ilallahydan,
Çykmaýyn hergiz hakykat rahydan.

Gorky birle Taňrydan bu dagy-daş,
Gözlerinden akdyrarlar aýy ýaş.

„Hüw“ bile suwlar owazy çykdy gör,
Bolmaý aram gije-gündiz akdy gör.

10. Ýer ýüzünde herne şey kim, jany bar,
Her birisi eýleýir bir dürli zar.

Haýy-hu ile öser ýeller tamam,
Dostlaryna Taňrydan elter peýam.

Hiç (bir) mahlugy parahat görmedim,
Nedir esraryn bu halkyň sormadym.

Leýk bildim maksady Alla erer,

¹ Eý Repbim, maňa (işimi) ýeňilleşdir, kynlaşdyрма we haýyr bilen tamamlat.

² Surh – gyzył, gyrmyzy.

Hal tilinde zikri-İllalla erer.

Adam ogly al bulardan ybraty,
Eýle peýda öz-özüňden gaýraty.

15. Zikrin aýgyl Taňrynyň şamy-säher,
Jümle zäkirlere üze rehmet ýagar.

Kesme umyt rehmeti-Allahydan,
Bolma gapyl zikri-İllallahydan.

Kowluhu tagala: „Wezkurullaha,
Kesiren, Lagallakum tuflihun“.¹

Ähli-huş ol, zikri-Haksyz urma dem,
Zar eýle çek yşkyda derd-u elem.

Ýumşadyp köňlüňi hikmet – söz bile,
Dert ile Hak pazlydan rehmet dile.

20. Ýyglagyl şamy-säherler beçjewar,
Ýyglasa gul, rehmetiň bahry joşar.

Gapyl olma ýyglamakdan zar ile,
Hemneşinlik eýleme agýar ile.

Bar, ryýazat dyzyna nebsiňi sal,
Egrisini gönderewer bu mahal.

Biryýazat gönderelmez eý, ahy,
Bolsa herçent kimse alym rasyhy².

Bes, gönelse bir agaç ot görmese,
Kim, dükan içre ony gyzdyrmasa.

25. Nebsi-zalyma ryýazat – ot, biliň,
Bolsa ol egri, ryýazata salyň.

Kim gönelse, tapdy ol menzil, makam,
Egri ýetmez menzile, hasyl-kelam.

¹ Gurhany-Kerimiň 8-nji („Enfal“) süresiniň 45-nji aýaty:

„Allany köp ýatlaň, hökman halas bolarsyňyz“.

² Rasyh – mäkäm, tutanyerli, bek, sözünde durýan.

Ýüklese her kimse kim, bitaý ýüki,
Menzile ýetmez oşol ýük, bişeki.

Kalbyňy ujb-u ryýadan kyl ary,
Hak üçin kylgyl özüňden işleri.

Hem hasatdan, hem tekepbirden ýene,
Hubby-dünýä, kimsä tutmak kin ýene.

- 30.** Gylly-gyşdan, hem ryýazat söýmeden,
Suýy-zandan, dahy özün öwmeden,

Bet gylykdan kimsäni ynjytmadan,
Nehýi-münker ýollaryna gitmeden,

Hem dahy gahr-u gazap eýlemeden,
Ähli-dillere ýaman söýlemeden.

Barça bu bet hüýleri salsa gerek,
Özüni manendi-ýer kylsa gerek.

Soňra diýrmiz kim, göneldi bu kişi,
Bolmasa Hak zikrinden özge işi.

- 35.** Adam egrisi bu şum hüýler turar,
Mert bolan öz aýbyny özi görer.

Jan-dil ile Taňryga şükrün ýetir,
Nehýinden gaç, barça dermanyn bitir.

Tebgyýet birle salawat aýdaýym,
Söýgüden bihedd-u gaýat aýdaýym.

Älem içre enbiýa-ýu öwlüýä,
Hem melaýyk, asfyýa-ýu etkyýa.

Ýer ýüzünde möminin-u möminat,
Bar tururlar herne kim möwt-u haýat.

- 40.** Men pakyr şikesteden bihet doga,
Hem durud-u hem tahyýyat hem sena.

Ol ulug magşar gününde eý Huda,
Uşbu zatdan kylmagyl bizi jyda.

Çünki bir ulug günälik bende men,
Kim, söýer men munlary her kanda men.

Durut aýtmak beýany
(Pygambere salam-salawat aýtmagyň beýany)

Köp durutlar bu jahanyň täjine,¹
Janda bitgil arş ile magrajyna.

On sekiz müň äleme rehmetdir ol,
Ymmatyna döwlet-u nusratdyr ol.

- 45** Hem tufaýlydyr barça asman-zemin,
Waspydyr çün „Rehmeten lil älemin“².

Ýüz şükür kim ymmat olduk ol äre,
Gerçe usýan içre bolsak ýüz gara.

Hem onuň öwlad-u ezwaç baryna,
Barça eshap afzaly dört ýaryna.

Mynajat. Der beýany-doga (Mynajat-doga etmekligiň beýany)

Ýarlykagyl, eý Hudawend-ä, bizi,
Çün açykdyr bahry-gufranyň gözi.

Hem ata birlen enemizni taky,
Dahy ussat – bizde çoh olar haky.

- 50.** Ýarlykagyl, hem meşáýyhlar ki bar,
Jümle dosty kim, köňül içre söýer.

Ýarlykagyl, barça mömin gullary,
Ähli-iman, ähli-yslam illeri.

Gulluga laýyk ýerim hiç ýok turar,
Hetdi-paýandan günähim çok turar.

Bes, ýaman hüýlük guluň men, Biribar,
Ynjydyp, men dünýe içre bişumar.

¹ Bu ýerde „Jahanyň täji“ diýlip, Muhammet pygamber göz önünde tutulýar.

² Rehmeten lil-älemin – Älemler üçin rehmet.

Göz bile köňlüm ýaman işden yrak –
Tutmadym, boldum besi Senden yrak.

55. Daýym-a pysk işlere kyldym rujug,
Bir dem olmaý nebsi-dünýäden furug.

Nebsi-şeýtan aldylar ýolum heman,
Saldylar köňlüme bu pygly-ýaman.

Bilmeýin bihet günähler eýledim,
Ýer ýüzünde çoh tebahlar eýledim.

Dünýäniň ardy bile goýdum gadam,
Istedim sagatma-sagat, demme-dem.

Jan bile çekdim jepasyn wa-daryg,
Isteýip zowky-sapasyn wah daryg.

- 60 Pany ermiş görmedim mundan wepa,
Çoh jepalyk biwepamyş, biwepa.

Urunyp, ýeldim, ýüwürdim her ýaña,
Bermedim bir dem köňül Hakdan ýaña.

Dünýäniň serişdesin ýagşy tutup,
Ahyret serişdesini unudyp.

Parz-u wajyp, sünnet, edep gözlemeý,
Emri-magruf, nehýi-müňker sözlemeý.

Dünýäde pysk-u pujur edenleri –
Ýagşy bilip, dost edindim olary.

- 65 Ýagşylaryň hyzmatynda durmadym,
Häki-paýlaryn ýüzüme sürmedim.

Jany-dilden Haka gulluk etmedim,
Ýagşylar bolgan makama ýetmedim.

Ötdi ömrüm iýmek-içmek aýşyda,
Bolmadym bir dem iman teşwüşide.

Ötdi ömrüm, wa-daryg, eý waý ile,

Sud getirmez sarpasyz söwda ile

Kylmadym bir zerre laýyk bendelik,
Kim, çeker men indi çoh şermendelik.

- 70 Ýandym-u döndüm Saňa, ýa Züljelal,
Eý halaýyk Izisi, mülk-bizowal.

Tutmuşam umydy-pazlyňdan hemin,
Asylara çün budur „hablyl-metin“.

Akdyryp geldim gözümdeň ýaş bu dem,
Tobaýy-towpyky ber, ýa Zülkerem.

Bahry-rehmetden umyt etdim ýene,
Lutpy-damanyňy bek tutdum ýene.

Senden özge gitmäge ýokdur ýerim,
Goýmuşam ýoluňda bu jan-u serim.

- 75 Kesme umudym, umytly bende men,
Ýoldan azdym, bir segi-dermende men.

Aýaty-„la taknatuny“ gördüm, ah,
Işigiňe gara ýüz getirdim, ah.

Ýarlyka, imdi jahan awarasyn.
Hem dahy barça jigerler parasyn.

Haly kylma ylmy-takwadan ýene,
Haşr olynça munlary, ýa Rebbena.

Dergähiňe dogry kylgyl ýollaryn,
Zirk ile amuhta kylgyl dillerin.

- 80 Rişteýi-ömrümüzizi üzgen mahal,
Ýoldaş et imanymyz bikyl-u kal.

Afw edip, taksyrym, eltgil ýanyňa,
Kyl terahhum bu garyp myhmanyňa.

Ol ýakyn gullar era tutgul meni,
Olaryň birle gopar magşar günü.

„Barçadan azada – diýgil – sen, Azat“,

Her du älem Sen maňa maksat-myrat.

Ol Resululla jewaryn kyl nesip,
Ähli-dillere ýetir, kylma garyp.

- 85 Rozy kyl didaryň ol gün, ýa Jelil,
Nygmatyňy didarsyz neýlär Halyl.

Ýa Rep, ol didaryňy berseň maňa,
Lamgaýy-ýüzüň rowa görseň maňa.

Janymy müň jan edip, gurban olam,
Öwrülem perwana dek, otga salam.

Jan içinde belki gurbanyň Seniň,
Barça agza bende-permanyň Seniň.

Diňle bir dem derdiment olsaň muny,
Aşyga didar gören gündür günü.

- 90 Barçaga rozy kyla didaryny,
Tobaýy-towpyk, säher bidaryny.

Owalky bap
Adyl patyşalaryň sypatynyň beýanynda turar

Baby-owwal patyşalar waspyny,
Ýary berse wasp eder Rebbi-Gany.

Serweri-älem Muhammet Mustapa,
Din üçin janyna berdi çoh jepa.

Adl idi söýdi adyllygy özi,
„Adl ediň“ diýp barçaga boldy sözi.

Haktagaladan adalat, rehmet ol,
Fathy-bab-u döwlet-u hem nusrat ol.

- 95 Ol Resuldan soň ýene birniçe ýar,
Adl ile älemde boldy berkarar.

Taňry aýatynda „Adl eýläň“ diýdi,
Hak söýer her kim adalat eýledi.

Halk üze häkim olursa her bir är,
Adl ile hökm eýlegeý leýl-u nehar.

Häkim olanlar jahanda adl ola,
Bezegeý ýer ýüzüni adly bile.

„Häkimi-adyl – Huda pygamberi –
Janeşinim“ diýp, öwüpdür olary.

- 100 Patyşa, kim, bolsa ger adly onuň,
Ýer ýüzünde saýasydyr Taňrynyň.

Adlyndan bolsa halaýyk jümle şat,
Dergähinde tapsa mazlumlary myrat.

Haktagalanyň söwer bendesi bil,
Ol Resul ymmatlarynyň hasy bil,

Mähri onuň Haktagala mähridir,
Gahry onuň Haktagala gahrydyr.

Görme hökmün Taňry hökmünden yrak,
Kylmasaň bawer gelip aýata bak.

- 105 Çün gadam getirse adyl bir ýere,
Halky-äleme Huda rehmet bere.

Din öýüniň sakçysydyr patyşah.
Ol sebäp: „Emrin tutuň“ diýmiş Iläh.

Ähli-dini, kim, onuň soltany ýok,
Surata meňzär içinde jany ýok.

Kowluhu Tagala: „Atygullaha we atygur-Rasula we ulil-emri minkum“¹

Ýer ýüzüniň zynatydyr patyşa,
Halk-u döwlet nusratydyr patyşa.

Patyşasy bolmasa bir ülkäniň,
Bolmaz imiş haýry-yhsany onuň.

¹ Gurhany-Kerimiň 4-nji („Nisa“) süresiniň 59-njy aýaty: „Allatagala boýun sunuň we pygambere etagat ediň we häkimleriňize tabyn boluň (boýun sunuň)“.

110 Zulm-u jebr birle bolar halk pişesi,
Ahyret-den bolmagaý endişesi.

Bir-bire jebir eýlegen dek gurt-guş,
Halk ederler bir-biri birle uruş.

Hak-u nähak bilmeýen barça awam,
Kast ederler bir-bire emri-haram.

Etse tenbih munlara ger patyşah,
Bolsa şa alnynda olar uzrhah.

Bu halaýykdan günäler döküler,
Bir-birisine olar şafkat kylar.

115 Gelgeý ondan bu şerigat ýoluna,
Gezgeý ol misgin pakyr öz halyna.

Taňry emri-le halal bolgaý bular,
Şa kabul eýläär ne kim naýyp kylar.

Indi haýr edenleri makbul olar,
Hökmi bu naýyplaryň magmul olar.

Patyşaha ähli-şerg hökm eýlegeý,
Özge halka patyşalar söýlegeý.

Patyşalar patyşasy şerg erer,
Asyl – şergdir, patyşa bir ferg erer.

120 Din ýoly ondan rowan bolgaý, rowan,
Baş götermez barça bu zalym awan.

Patyşasyz hiç halaýyk galmyýa,
Müfsitdir ol kimse tabyn bolmyýa.

Bolmagaý täjirleriň ýoly aman,
Kylmasa tenbihisin şahy-heman.

Ýol uranlar birle ogrulary şah,
Kesmese, öldürmese her sal-u mah.

Bolmyýa misgin pakyrlaryň günü,
Her bir öýde gezmegeý aga, ini.

- 125 Ýagny, zalym ganatyn ýolgu gerek,
Ten jepalarda arryk kylgu gerek.

Ganaty sag, hem semiz bolsa teni,
Dyňç ýatyrmaz hiç musulman bendäni.

Patyşadyr din tebibî, patyşa,
Hem bolar misgin pakýrlara pena.

Bes, halaýyk derdidir zalym awan,
Uşbu derde şa erer derman kylan.

Uşbu dert dermanyny aýtsam saňa,
Ger emir sen zähri-katyl ber maňa.

- 130 Rahat alsyn ejiz-u mazlum hemme,
Ahyryňy sagynyp, düşme gama.

Hakdan olgaý patyşalar gorkusy,
Yssyg etmez ili-halkdan gorkusy.

Mömin iller kim, onuň soltany ýok,
Eýle saýgyn kim, goýun – çopany ýok.

Zalymy-derrendeler bil, eý kişi,
Bolmasa çopan niçik bolgaý işi.

Ýa ekin saýgyn bu mazlum gullary,
Taňry emrin jan bile tutanlary.

- 135 Sakçy saýgyn olara häkimleri,
Müfsit aňla dahy ol zalymlary.

Bir ekin kim, sakçysy gözlemese,
Ýa habardar, gözle diýp sözlemese.

Ol ekin bolgaý harap der sagaty,
Sakçy bolanyň bolarmy rahaty.

Eý, garaz, derrende ýolun beklegil,
Bu goýunlary bulardan saklagyl.

Bolma gapyl, daýym-a tutgul habar,

Çün erer wajyp belalardan heder.
140 Hem şerigata boýun goýgy gerek,
Halk era Hak emrini ýaýgy gerek.

Ähli-şerg ile geňeş kylgaý emir,
Maslahat bergeý wekil birle wezir.

Dost bilsin derwüş-u alymlary,
Duşman bilsin çün dili-zalymlary.

Mazlumy zalym elinden gutara,
Çün ragaýýat halyn daýym göre.

Barça hasmyn bir-bir ile düzlegeý,
Emri-magruf, nehýi-müňker sözlegeý.

Pasyl

145 Patyşa kim, niýetin rast eýlese,
Hakdan olgaý herne derhast eýlese.

Kylsa haýr endise ol, Taňry bakar,
Ýerlere ýagmyr ýagar, otlar çykar.

Düzlener il, çeşmeler bolgaý rowan,
Giňeler halk-u nyzam tapgaý jahan.

Ogry, zalym, ýol uran özün biler,
Çünki şa adl ile temmisin kylar.

Alym-u misgin pakyr tapgaý pena,
Alyjahyga olar kylgaý dogra.

150 Uşbu adyl hakynda makbul bolar,
Ret kylar kim, her bela Hakdan geler.

Hyfz eder Taňry belasyndan Özi,
Ötgeý ondan halk era her ne sözi.

Öten zamanda hekaýaty-iki şanyň sözleşeni

Diýdiler öten zaman şa bar ermiş,
Adl ile ylm-u nyzam eýlär ermiş.

Alym-u salyhlary, misginleri,

Jem edermiş her ýyl içre olary.

Bereýmiş yhsan edip her birine,
Halat-u engam olaryň baryna.

155 Dahy bir soltan oňa dahl eýlemiş,
„Bolmasa tutgul nöker“ diýp söýlemiş.

„Etgen yhsanyň nökere eýlegil,
Ýylma-ýyl olara donluk paýlagyl.

Duşmanyňy, ýagny, dep etsin bular,
Kanda perman eýleseň gitsin bular“.

Diýdi bu şa: „Ol nökerler, eý kişi,
Dep eder duşmanlarymy üleşi –

Gylyç ile bir gary ýoldan – diýdi –
Ok bile üç ýüz gary ýoldan – diýdi –

160 Terbiýet etdim bu leşgere tamam,
Zar ile eýlär dogalar subhy-şam.

Ol doga oklaryny oňar bular,
Ýerde, gökde duşmanym gyrar bular.

Hem doga şemşirleri tizdir gaty,
Ursa bent almaz, öter ýedi gaty.

Ol doga naýzasy ýyldyza ýeter,
Leşgeri-şeýtanlary derhem eder.

Munlaryň gorganyna men girmişem,
Hadym olup munlara dik durmuşam.

165 Mert gerek kim, munlara engam ede,
Munlaryň derkarlaryn enjam ede.

Täki köňli munlaryň dagylmasyn,
Oglaň-uşak gaýgysynda bolmasyn.

Herne kim, älemde bar şah-u emir,
Olara eýlär pena misgin, pakyr.

Diýmegil kim, şa olary saklaýyr,

Her ki mömindir bu sözi haklaýyr“.

Haklamyşdyr bu sözi sanygy-şah,¹
Bolmuş ol şa alnynda çoh uzrhah.

170 Sen dahy derwüşleri ýigrenmegil,
Kyldygym bihudadyr diýp sanmagyl.

Bar turar munlarda kim tiri-doga,
Utanar belki bela birle kaza.

Munlaryň sen hem dogasyn alawer,
Mal-u janyň birle hyzmat kylawer.

Gerçe nabut olsalar hem görme har,
Zerre olsa Hak katynda gadry bar.

Bolmasa olar, jahan bozgun tapar,
Mömin iller bir-birin gurt dek gapar.

175 Ýykylar asman, bozular ýedi ýer,
Galmagaý bir „Taňry“ diýgenden eser.

Pasyl

Hezreti Omar dünýäden ötensoň, bir kişi düýşünde göreniniň beýany

Çün Resululla hadysyn bilseňiz,
Şafkat eýläň halka, kadyr bolsaňyz.

Patyşaha lazym oldy, eý gözüm,
Barçaga muşfyk bola, budur sözüm.

Hak Resula janeşin erdi Omar,
Bagy-adlyndan iýdi älem semer.

Rehm ederdi barça möwjudat era,
Şafakat eýlärdi mahlukat era.

180 Tā garynja kim, aýak astynda bar –
Basmady, bes mähriban boldy ol är.

¹ Sanygy-şah – şany günäkärleýän, patyşany günäkär hasaplaýan.

Dünýäden rihlet kylyp, ötgen zaman,
Wakyga boldy birewge bigüman.

„Taňry nä kyldy“ diýip sordy oňa,
„Ýarlykady“ diýp jogap berdi oňa.

„Nä sebäpden“ diýip sordy ol kişi,
Hem Omar berdi jogabyn üleşi:

„Aýak astyndaky haýwanjyklara,
Mähribanlyk eýlediň“ diýp bizlere.

185 Mähribanlyk eýledi Ol Züljelal,
Uçmah içre berdi tagty-bizowal“.

Sen dahy gel hoş ynanlyk eýlegil,
Halk era hoş, mähriban söz söýlegil.

Ejiz-u misgin pakyrlara gaty,
Mähriban bol, Taňrydan tap döwleti.

Naýyp etmiş, Hak seni kylmyş pisint,
Sen dahy könlüňi gel, kylma belent.

Zalyma tutgul tekepbir ýoluny,
Hak üçin gaýgyrma olar halyny.

190 Bolmasyn, ýagny, bu hökmüň içre kest,
Könlüň içrelik tut (gul) özüňi pest.

Bilgil egsik özüňi her zerre bar,
Hak berip olara Ýer üzre karar.

Özüni egsik tutan ärdir bijit,
Söýgeý ony iki älemde Mejit.

Hak ýolunda her kim özün pes tutar,
Iki älemde myradyna ýeter.

Peslik içre jaý tutar Hak rehmeti,
Kim ki pesdir, Hakdan ergeý döwleti.

195 Barçalardan pes tut özüň jan bile,
Kanda bolsaň bolgaý sen Subhan bile.

Gam buludyn köňlüňe sal her zaman,
Taňrydan rehmet ýagar, ýokdur güman.

Rehmetine bes, bulut bolgaý sebäp,
Istegenler bolmaz ermiş höşki-lep.

Towlanyp göz çeşmesi bergeý semer,
Köňli tutgaý ylmy-hikmetden habar.

Bitgeý ondan magrypet bossanlary,
Artgaý ondan ah ile efganlary.

- 200 Jany-janan yzlaýyp, haýrat tutar,
Soňrasynja bahry-rehmete batar.

Tutgul umyt riştesin sen hem taky,
Misli mur dek – bola sen harman çaky.

Şaýet, olgaý harmany-rehmete sen,
Uçragaý sen mekri-iblisden esen.

Pasyl
Allatagalanyň şany ýarlykanynyň beýany.

Ol Söbüktegin şahy-döwran idi,
Şahy-Mahmyda ata bolgan idi.

Günme-gün awa gider erdi bu är,
Ahu birle eýläp owkatyn güzar.

- 205 Bir günü bir ahu beçje uçrady,
Kowdy, ýetdi, tutdy, mäkäm baglady.

Ahu gördi kim, beçjesin tutdy ol,
Gaça bargan ýolundan gaýytdy ol.

Durdy, perýad-u pyganlar eýledi,
Hal dili-le Haka razyn söýledi.

Patyşanyň rehmi geldi ahuga,
Beçjäni goýberdi ahu saryga.

Bakdy göge ol keýik, kyldy doga,
Hal dil ile Taňryga kyldy sena.

210 Gitdi ahusyz bu şahy ol günü,
Gördi düýşde hezreti Pygamberi.

„Ýarlykady Hak – diýdi ol dem, ol An –
Bolanyň çün beçe üzre mähriban.

Özüne kyldy ýakyn Kadyr, Gany,
Hem gutardy dowzah odundan seni –

Diýdi – hoşnut oldum, eý has ymmatym,
Rozy-magşarda saňadyr şafkatym.

Patyşalyk döwletin ol Zülminen,
Rozy kyldy, berdi jenneti-Adn.

215 Mähribanlyk kyl ragyýýatlar sary,
Şafkat etgil halky-äleme bary.

Döwletiň Hak artdyrar günden güne,
Şafkat etseň uşbu älem halkyna.

Şafkatyna Taňry duş etgeý ony,
Alsa kim mömin-musulman köňlüni“.

Uşbu sözden iki älem serweri,
Bir beşarat eýledi bizden sary.

Salsa şatlyk kimse mömin köňlüne,
Ynsy-jynsyň tagatyn tapdy ýene,

220 Gabyrdan çün gopsa bir mömin kişi,
Mömini şat eýlemek bolsa işi.

Onuň ile bir kişi gopgaý rowan,
Ýüzi nurly, lafzy şirin, eý juwan.

Garşysynda gezgeý onuň her ýaña
Gitse, gelse müždelik bergeý oňa.

„Taňry senden razy boldy“ diýr ýene,
Köňlüne hoş wagty-şatlyk biýr ýene.

Gorkuly ýerlerden ony ötürer,

Maksad-u matlubyn aýtsa, bitirer.

- 225 Buşdulykla:r „Hak behişt berdi – diýe –
Dostlar içre jaýyňy gördi“ diýe.

Diýr oňa mömin ki: „Kim sen gardaşym,
Bu ýaman ýollarda bolduň ýoldaşym.

Mähriban bolduň enemden, eý kişi,
Goýmadyň köňlümde bir gam-teşwüş.

Maksad-u matluby-köňlüme bu dem –
Ýetdim, imdi galmady derdi-elem“.

Diýr ki „Bir mömini şat etmiş idiň,
Ol ýanyk köňlün abat etmiş idiň.

- 230 Hak ýaratdy ýagşy ýüzli är meni,
Ýoldaş olup maksada eltdim seni.

Ýagny, şol şatlyk menem – dirgeý oňa –
Çoh beşaratlar beren senden ýaňa“.

Kadyr-a, kyl rozy mömin şatlygyn,
Ol ýykyk-weýran öýüň abatlygyn.

Köňlün algyl mert iseň möminleriň,
Köňli gamhana bolan gamgynlaryň.

Olary her kimse bir şady kylar,
Şübhesiz birne müň hyssa ýazylar.

Harun Reşide şyh Şakykynyň nesihat bereni

- 235 Ol är wagtynda Horasan tagtyna,
Erdi Harun patyşa, diňlesene.

Bagty-döwlet bir niçe gün oldy ýar,
Patyşalyk mülkünde boldy karar.

Istedi bir gün Şakyky Balhyny,
Diýdi: „Pent ber, diňlesin semgym ony“.

Ol duran sagat bu pent berdi Şakyk,

Diýdi: „Taňry towpyk etsin, eý rafyk.

Dowzah atly Hak ýasamyşdyr saraý,
Ol saraýa sakçy kylmyşdyr Hudaý.

- 240 Meng et ondan halky üç nesne bile,
Her biri ady bilen gelsin dile.

Biri maldyr, biri şemşir, diňlegil,
Tazyýana birisidir aňlagyl.

Maly mätäçlere bersinler olar,
Mähw olup gitsin haram, günäler.

Katg eder sen zalymy şemşir bile.
Jümle mömin şerinden aman bola.

Pasyk-u fajyrlara bergil edep,
Tazyýana birle daýym rozy-şep.

- 245 İşleseň uşbu üç işiň baryny,
Dowzah odundan nejat etdi seni.

Hem gutuldy jümle halk, bolduň sebäp,
Şübhesiz Hak dosty bolduň ýok ajap.

Ýogsa gitgeý sen ol öýge-ileri,
Gitgeý yzyňdan ragyýýatlar bary“.

Ýyglady Harun bu sözi diňleýip,
Destin öpdi ol Şakykyň, aňlaýyp.

Nä bolar sen ýyglasaň, eý bagry daş,
Gözleriňden bir dem aksa ajy ýaş.

- 250 Ýaş ile ýuwsaň köňül lowhy tamam,
Gitse zeňňary, garasy wessalam.

Rozy kylgyl gullaryňa eý Huda,
Gözlerinden ajy ýaş bolsun jyda.

Pasyl

Hint hekiminden soraldy uşbu söz,
Diňlegil, ger janyň içre bolsa göz.

„Ýagşy ahu patyşalara nedir?“
Ol diýdi kim: „Bu ragaýat köňlüdir.

Patyşa alsa ragaýat köňlüni,
Dost tutarlar bes ragaýatlar ony.

- 255 Murgy-dil iýse muhabbet dānesin,
Çün kabul eýlär onuň perwanasyn.

Bu köňül murgy eger söýse kimi,
Kanda barsa bolgaý onuň hemdemi.

Uşbu guş her kim bile bolsa enis,
Kanda giderse oňa bolgaý jelis.

Bu köňülniň şisesin her kim döwer,
Durmaý onuň üstüne nälet ýagar.

Şişe synanyn bitirmek bolmagaý,
Her ne jäht etseň ýerine gelmegeý.

- 260 Bu köňül – Taňry düzetgen hanadyr.
Kim bozarsa Taňrydan bigānedir.

Bu köňül Taňry öýüdir, ýok güman,
Kim bozar – Taňry bilen bolgaý ýaman.

Bu köňülniň hanasyn her kim bozar,
Onuň üçin ataşy-dowzah gyzar.

Kābe weýran etmeden müň mertebe,
Bir köňül ýykmak ýamandyr eý, dede.

Köňül almaklyk weliler hüýüdir,
Ýykmak ony birehimler küýüdir.

- 265 Kim köňülleri ymarat etdi ol,
Öz günäsine keffarat etdi ol.

Bir musulman köňlüni her kim alar,
Eýle bil, set bar togaby-haj kylar.

Bes, köňül almak togaplar başydyr,
Köňül almak etkyýalar işidir.

Ýykmak ony, bil, günäleriň başy,
Mömin erseň kylma zynhar bu işi.

Her işi kim, ähli-şerg görse rowa,
Tut ony ki bilmegil renji-yna

Pasyl

- 270 Ekin ekmek halka emr etgeý emir,
Ýagny, ondan nep ala baý-u pakyr.

Ýagny, mezruglar içinde kytga ýer,
Goýmagaýlar bizeragat, bisemer.

Ekin ekgeý çün ragaýat set hezar,
Hasyl algaý bihasab-u bişumar.

Bes, halaýyk dokluk-u arzan ola,
Hem parahatlykda hoş döwran ola.

Ner kibi bolgaý ýamanlarda gözi,
Halk arasyn gezgeý abdal dek özi.

- 275 Ýagny, gezgeý şäher, bazar, illeri,
Bes, niçikdir bu halaýyk hallary.

Hezreti Dawut bolardy hyrkapuş,
Seýr ederdi halk arasynda öküş.

Bilmek üçin ýagşy-ýaman haly-halk,
Bu röwüş agýan kylyp efgaly-halk.

Tenbih eýlärdi ýamanlara olar,
Bes tapardy çün jahan ähli karar.

Şahy-Mahmyt gazydan hem uşbu kâr,
Zahyr olmuşdyr, ýakyn bil, bişumar.

- 280 Il-ulusdan sen-de gapyl bolmagyl,
Nägehan taksyry-Haka galmagyl.

Ol ki Nowşirwany-Adyl şa idi,
Adyllyga uşbu söz höküm idi.

„Bir welaýatda eger bir kytga ýer,

Galsa nämezrug-u men tapsam habar.

Men seni ryswa kylyp, dardan asam,
Ybrat eýläp halk era başyň kesem“.

Ýagny, şa hökm eýlegeý begler sary,
Goýmagaýlar zerre nämezrug ýeri.

285 Bes, beýikler işin ahmal etmiýe,
Ekin ekdirgeý parahat ýatmyýa.

Haka işin tabşyryp şahy-jahan,
Adl ile hökm eýlegeý halka rowan.

Taňry howpy köňlünden hiç çykмагаý,
Zulm-u jebr ile jahany ýakмагаý.

Nalamasyn jebrinden misgin bize,
Hemdemidir bawer eden bu söze.

Saýaýy-lutpuňy sal hemdemlere,
Köňli dolug gam, gözi pürnemlere.

290 Bu sözi diýmiş Omar hezretleri,
Jenneti-bossan erer onuň ýeri.

„Her welaýat höküm olara öter,
Haýr-u şerinden onuň tapsam habar.

Suwlarynyň köprüsi bolsa biliň,
Goýun, geçi barsa üstünden onuň.

Köprüniň deşigine aýaklary –
Gitse, nogsan tapsa olar her biri.

Ol kyýamatyň günü – bişek bolar –
Uşbu işler bary menden soralar“.

295 Ýagny, häkim adl edip tutgaý habar,
Barça mazlumdan ki haýwan-u beşer.

Rehim edip dertmentler halyn göre,

Her kimiň hakly hakyn etgeý eda.

Hak üçin häkim adalat eýlegeý,
Barça mahluga şepagat eýlegeý.

Bir sagat adyl ile olsa dadgär,
Ýagny, mazlum halyndan tutsa habar,

Dahy ýetmiş ýyl ybadat etse ol,
Hak ýolunda haýr-u tagat etse ol.

300 Belki bu sagat sogaby-adly-dat,
Bolgaý ýetmiş ýyl sogabyndan zyýat.

Bu adalatyň sogabyn bilse kes,
Hiç hasabyn bilmegeý ger kylsa kes.

Pasyl

Patyşa emir, wezir jem eýlegeý,
Her biri iş tedbiri diýp söýlegeý.

Olary birle geňeş kylmak gerek,
Ondan ol iş tedbirin bilmek gerek.

Bes, geňeş kylmakda köpdür menfagat,
Ýagşylara bergeý ol şa maslahat.

305 Maslahatsyz iş puşeymanlyk bolar,
Akly-küll¹ bolmaz kütehdanlyk bolar.

Köp ýygylsa her biri bir söz aýdar,
Akl eýesi muhtar edip ony tutar.

Hak diýmiş pygambere ýarlar bile,
Kyl geňeş her işde dildarlar dile.

Bu garypdan isteyir bolsaň jogap,
Bigeňeş işlerde ýok haýr-u sogap.

Saýt diýmişdir ýagşylar tedbiri-kär,
Gaçsa saýt bir elinden² özün gutar.

¹ Akly-küll – kämil akyl, doly akyl.

² Bu ýerde bir kişiniň elinden diýen manyda gelyär.

310 Köp ýygylýp araga alsa ony,
Taň imesdir ger gola salsa ony.

Eý garaz, köp arasyna salsalar,
Her bir iş bolsa alajyn kysalar.

Bes, geňeş birle biten işler heman,
Bitmegeý ok, naýza birle bigüman.

Meşwereti bes, zaman akyllary,
Kim diýmişdir müşgil işler rehberi.

Azaşar ýol ähli rehbersiz ola,
Dagylar leşger ki serdarsyz ola.

315 Göwre läş bolgaý eger baş bolmasa,
Bitmez iş Hak lutpy ýoldaş bolmasa.

Pasyl

Eý hekim, gel, mülke magrur olmagyl,
Akyl-u danany goldan salmagyl.

Patyşa danalary jem eýledi,
Diýdi „Saddak“ herne olar söýledi.

Sydkdyr Haka ýakyn soltan, biliň,
Sözi halka hüjjet-u burhan, biliň.

Sen düwün misil et işler tedbiri,
Hiç açylmaz tutmasa barmak bary.

320 Ger biri birle tutar bolsaň ony,
Hiç açylmaz ol düwün, bilgil muny.

Bu geňeşde diýmegil kiçik, ulug,
Barçadan sor maslahat, eý gorkulug.

Kyl medet, ýary Hudaý-a, olara,
Ýagşy raýyn maslahat kylanara.

Sal olar köňlüne ýagşy masahat,
Alsın ondan mömin iller menfagat.

Rozy kylgyl olara emn-u aman,
Abraýy dünýäde, ahyr dem iman.

Pasyl
Adyllygyň pazylatynyň beýany

- 325 Diýdiler: öten zaman bir patyşa,
Kim, erada eýledi haj etmäge.

Halk hemme arz etdiler gitmäh diýu,
Bu ragaýatlary terk etmäh diýu.

Taşlar erseň ger bulary, eý emir,
Renje düşgeý barça bu misgin pakyr.

Bu sebäpden patyşa haj etmedi,
Ol ragaýatlary taşlap gitmedi.

Istedi ol dem özüne rehber,
Haj sogabyndan oňa berse habar.

- 330 Diýdi rehber: „Munda bardyr bir weli,
Haj togabyn eýlemiş altmyş ýoly.

Bes, onuň bir haj sogabyny bu dem,
Satyn alsaň besdir eý aly-kerem“.

Bardy şa ol dem weliniň katyna,
Haj sogabyn isteýip hezretine.

Başdan-aýak dünýä matagyn şaha
Bir gadam haj ýoluna kyldy baha.

Ol zaman şa: „Jümle emwalym – diýdi –
Uşbu hajdan bir gadama degmedi“.

- 335 Uşbu sözden düşdi bu şa köp gama,
Zary kyldy bu ragaýatlar heme.

Aýdy derwüş: „Bu sözüm düzdür saňa,
Ger kabul etseň gulak tutgul maňa.

Ger adalat eýleseň bir sagaty,
Hem sogabyn bize kylsaň şafkaty.

Uşbu altmyş haj sogabyn men pakyr,
Bagş edeýin size bu dem, eý emir.

Bir sagat adlyň sogabyn, eý hoja,
Bermek olmaz Hak katynda mün haja.

- 340 Adlyň muzdy: sogabyna kişi –
Ýetmegeý, budur Hakyň bagşaýyşy.

Rozy-magşarda adyl soltanlary,
Saýaýy-Arşda goýarlar olary.

Bolgaý olara Resulyň şafkaty,
Köprüden syçrap öter hümmet aty.

Bihasap¹ uçmah içine girgeý ol,
Ýagşy gullar birle eşret sürgeý ol.

Serefraz etgeý Huda ol bendäni,
Eýlese şat ejiz-u dermendäni.

- 345 Hem gabyrda ýer etin iýmeýiser,
Haşr olynça bu et ile goýusar.

Uşbu pygamber sözüdir, diňleseň,
Jan gulagy birle many aňlasaň.

Bu sözi Mamun halypa diňleýip,
Gabry-Nowşirwany agtardy baryp.

Çün görüp bu söze tassyk eýlemiş,
Uşbu adlyň etin ýer iýmemiş.

Patyşa bolsaň ulus üzre bu dem,
Eýlegil her ýagşy ýarana kerem.

- 350 Çün kerem ählige adyl dost bolar,
Duşmany bolsa etagata geler.

Şöhraty artar ýene günden güne,
Ýümni-hümmet desti-juduna gona.

Hem dahy nusrat turar Perwerdigär,
Döwleti baky tutar onda karar.

¹ Hasapsyz, soragsyz.

Alym-u derwüşlere ekram ede,
Hem towazyglar kylyp, engam ede.

Ger bularyň söhbetin etse kabul,
Söýgeý ony ol Huda birle Resul.

- 355 Bes, towazyg beglere derwüş gylyk,
Hoş gylykdyr jümle gula ýagşylyk.

Adyl patyşanyň ýalkananyň beýany

Bir eziz şahy-Horasany idi,
Ady Ysmaýyly-Samany idi.

Geldi onuň ýanyna bir alymy,
Köp towazyg eýledi ol şa hemi.

Mahazar getirdi, hoş söz söýledi.
Könlün aldy, ýagny yhsan eýledi.

Gitdi çün ýedi gadam ýanyňa ol,
Hormat eýläp ol fakyha gitdi ýol.

- 360 Bes, ýolukdy düýş era gije ol-An,
Diýdi: „Eý din sakçysy, şahy-jahan.

Bes ki, alym ymmatym kyldyň eziz,
Hak seni iki jahan kyldy eziz.

Uçmah içre eýledi köşkler bina,
Dowzah odundan azat kyldy ýene.

Ýany birle ýöridiň ýedi gadam,
Ýedi pustun kyldy şa, Ol Zülkerem.

Pasyl

Ady Abdylahy-Tahyr erdiler,
Şa bolup geldi Horasana olar.

- 365 Halk onuň geldi tamam hyzmatyna,
Iki derwüş gelmedi hiç katyna.

Birisi Ahmedi-Harp erdi onuň,
Bir Muhammet, ogly Eslem Tusynyň.

Gelmedi hyzmatyna ol iki mah,
Azmy-pabus eýledi ol patyşah.

Gelmek ile turmady ol iki kes,
Gözlemediler onuň ýüzüni bes.

Patyşa öwrüldi olar daşyna,
Sürdi häki-paýlaryn göz-gaşyna.

370 Bu mynajat eýledi ol dem emir,
Aýdy kim: „Gudrat eýesi, ýa Kadyr.

Kim, Seniň hoşnutlygyň çün iki är,
Bakmadylar maňa, duşman tutdular.

Ýagşy bendäň diýp Seniň, men munlary,
Dost tutar men hoşlugyň çün bagyny¹

Uşbu duşmanlyk-u dostluk hakyna,
Ýarlykagyl Sen meni Rabbena“.

Hatyfydan ýetdi owaz ol zaman:
„Ýarlykadym“ diýp, ony tutma güman.

375 Ýagşylaryň hormatyna kimsäni,
Ýarlykasa bilmegil taň sen ony.

Dost tutgul Hak dostuny janyň bile,
Gopgaý sen magşar günü onuň bile.

Bir patyşa bir derwüşini katyna gelip sözleşeni

Diýdier bir patyşa öten zaman,
Geldi derwüş hyzmatyna bigüman.

Derwüş ol dem sejdeýi-şükr eýledi,
Şa: „Bu sejde neý üçin kyldyň“ diýdi.

Diýdi kim: „Ýüz şükri-minnet Taňryga,
Sizi getirdi bu dem menden ýaňa.

380 Eltmedi bizleri şanyň katyna,
Salmady bu nebsi-şum hasratyna.

¹ Bagy – duşman, ýagy, ýow.

Çün beýikler gelmesi tagat turar,
Dahy sansyz müň sogaplar artdyrar.

Magsyýetdir derwüş onda barmagy,
Patyşalary zyýarat kylmagy.

Ondan ötri sejdeýi-şükr eýledim,
Jan içinde Taňryny zikr eýledim.

Uşbu sözdür ol pygamberden hadys,
Diňlegil janyň bile, bolma habys.

385 Patyşalaryň ezizi ol bolar,
Ylm eýesine zyýarata geler.

Ylm eýesinden ýamanrak ol bolar,
Patyşalara zyýarat getirer.

Pasyl

Uşbu söz kim ýagşylar akwalydyr,
Ýagşylar sözi garazdan halydyr.

Patyşalyk mülki kuwwat tapmagaý,
Tä kişi leşger başyn jem etmegeý.

Mümkin olmaz leşgeri jem eýlemek,
Kim, meger yhsan ile hoş söylemek.

390 Bolmaz ermiş bu ymaratlar abat,
Patyşa tä kylmagynça adl-u dat.

Ýagny şalar mülki kuwwatly bola,
Leşger ile özi haýbatly bola.

Razy bolgaý adlydan halky-jahan,
Titregeý jan howpundan barça ýaman.

Maly jem etmek miýesser bolmady,
Tä kişi älemi magmur kylmady.

Patyşalaryň ýamany ol bolar,
Ýagşylar ondan hemme gorky kylar.

395 Hem ýaman ondan syýasat görmegeý,

Rehm edip, ýagny ýamany sürmegeý.

Ýyrtyjy gaplaň bil ony eý pakyr,
Halk era zulm etgiji şah-u emir.

Hökm eýesi akyl-u dana bola,
Adl raýyndan jahan ihýa bola.

Ömrüni gaflat bile ötürmegeý,
Nebsi-zalym köýi içre ýörmegeý.

Köňlüni bermeý jahany-panyga,
Zikri-tesbih eýlegeý Subhanyga.

400 Ýagny, bolgaý ol şahri-huşýary-ser,
Magrypet enwaryndan bulgaý habar.

Köpri üsti sagynyp bu menzilin,
Kylmagaý maýyl oňa jan-u dilin.

Ýa dahy kerwensaraý bilgeý muny,
Käriwan gonar, göçer tüni-güni.

Ýa bozulan ýaý mysalydyr jahan,
Kä bu başdyr, kä o baş agar rowan.

Ýa buluda meňzeýir asman era,
Ýa kölewe ogşaýyr umman era.

405 Ýa öser ýeldir, ýanar otdur bu dem,
Sagaty geçse bolar, bolgaý adem.

Ýa dahy bir lukmadyr kim, iýr-içer,
Bir zaman eglenmeýin ondan geçer.

Suw mysallyk, ýa dahy salgym atar,
Barsa ýüwrüp ýanyňa ýokdur, ýiter.

Bu jahany bilse her kim, panydyr,
Goýmasa köňlün, jahan soltanydyr.

Onuň ile hiç kişiniň işi ýok,
Ziweri-dünýä bile hiç hoşy ýok.

410 Hem pena bilgeý jahan ählin heme,

Düşgeý ol Hak yşkyndan derdi-gama.

Bu öten ýagşylary ýat eýlegeý,
Ýagşy işleri kylyp at eýlegeý.

Hezreti Süleýmanyň Hakdan ogul dilegeni bu turar

Bu Hüreýreden rowaýatdyr bu söz,
Büzürg eshapdan hekaýatdyr bu söz:

„Çün Süleýman ibni-Dawudyň – diýdi –
Üç ýüz on menkuha hatyn bar idi.

Ýene ýedi ýüz sürriýesi dahy,
Jümlesi mün on bolar, bil, eý ahy.

415 Çün Süleýman istedi Hakdan aýan:
„Bir ogul berseň maňa, ýa Müstegan.

Ol baryp kylsa jihat kapyrlary,
Bolsa olar küpr dininden beri“.

Bir ogul berdi Huda ol dostuna,
Ýarty göwre boldy, gel, diňlesene.

Bir gözi-ýu bir gulagy, bir goly,
Bir aýagy bolmady, bil, eý weli.

Bes zyýat boldy Süleýmanyň gamy,
Geldiler gaşyna mährem, hemdemi.

420 Oturyp mejlis oşol dem üç kişi,
Kyldylar bihetdi-paýan teşwişi.

Ol Süleýman idi onuň birisi,
Biri Asaf, biri perzent enesi.

Diýdiler: „Bir syr ki Hakdan özgäniň –
Danyşy ýokdur, o syry açalyň.

Haklygy çün uşbu syryň ez Huda,
Isteýelim bu welet üçin şypa.

Ittifakan bu sözi ýagşy görüp,
Barysy ýalbardy ýere baş urup.

425 Owwalan aýdy Süleýman: „Ýa Iläh,
Men bu hyşmat eýesi, men patyşah.

Iki kimse göre gelseler meni,
Töhfe getirse biri bir almany.

Birisi desti-tehi gelse onuň,
Töhfelige nazarym düşgeý meniň.

Uşbu söz sadyklygy çün, eý Huda,
Uşbu perzendime Sen bergil şypa“.

Hezreti Hak bu sözi eýläp kabul,
Bir göz bile bir gulagyn berdi Ol.

430 Soňra Asaf hem diýdi: „Eý Biribar,
Barça pynhan iş Saňadyr äşigär.

Çoh diýdim bende Süleýmana muny,
Bu wezarat işinden refig et meni.

Könlüm ile bu dilim ermesdi bir –
Köňül içre hak syryn açdy wezir –

Uşbu söz sadyklygy çün, ýa Jelal,
Ber şypa bu dertlige, kylma melal“.

Gulundan tassyk edip uşbu kowlun,
Rozy kyldy Taňry onuň bir golun.

435 Soňra enesi mynajat eýledi,
Gol göterip: „Kazyýyl-hajat – diýdi –

Bu Süleýman, kim, meniň zöwjüm turar,
Mülk eýesi, sahyby-hyşmat turar,

Ýene hem her kimi görsem, kim, maňa,
Käşki şowher bola diýerdim oňa.

Uşbu söz sadyklygy çün, ýa Iläh,
Aýypnäk perzendime bergil şypa“.

Bu söz içre bendesin sadyklady.
Bir aýagyn hem oňa bagş eýledi.

440 Çün salamat etdi Hak agzalaryn,
Tapdy gullar uşbu dem dil hahlaryn.

Haktagala berdi endek pursaty,
Ýetdi tizräk bu ölümiň nobaty.

Janyn aldy beçjäniň ender zaman,
Tagt üze düşdi jeset, boldy pygan.

Ol Süleýman tagzyýet tutdy gaty,
Bu haremden çykady çoh müddeti.

Taňry iberdi oňa iki melek,
Bir-birile eýledi dawa, kelek.

445 Ol melekler misli adam suraty,
Dawa birle bir-birin tutdy gaty.

Bu ikew geldi Süleýman gaşyna,
Ýumruk urup bir-biriniň başyna.

Muddagy diýdi: „Ekin ekmiş idim,
Ýol üze ekip, jepa çekmiş idim.

Ekenim uşbu kişi kyldy harap,
Mundan ötri, boldy bu bagrym kebab“.

Sordylar dawa kylynan kişiden:
„Näge bu iş eýlediň, eý ähli-din?“.

450 Ol diýdi: „Seýrim era gördüm ekin,
Ýol üze ekmiş turar ony, ýakyn.

Çün nazarlar eýledim men sag-u sol,
Tapgaý men diýp, maksadym saryga ýol.

Tapmaýyn rahy-zeruratdan bu dem,
Ol zyragat üstüne goýdum gadam.

Ol zyragat bu sebäp boldy harap,
Emrukum aglä metagun fil-jowap“.¹

¹ Jogapda siziň emriňiz iň ýokary zatdyr.

Aýdy ol şa ol zyrag eýesine:
„Neçün tohum ekdiň ol ýol üstüne.

- 455 Her zyragat kim, ýol üzre ekiler,
Şübhesi ýokdur onuň, weýran bolar“.

Ol perişde diýdi oňa bu makal:
„Eý jahan pygamberi weý ähli-kal.

Uşbu dünýä kim, ölümiň ýoludyr,
Dünýäge gelen ajal paýmalydyr.

Bu ölüm ýolunda perzent ekmegil,
Gaýgy-ýu gussa, hunaba çekmegil.

Dünýä köpri üstüdir, eý ähli-jan,
Köpri üstünde muhal tutmak mekan“.

- 460 Boldy pynhan, diýp, bu sözleri melek,
Pent üçünmiş, ýok imiş gowga, kelek.

Dünýä söýgüsin köňüle salmagyl,
Ýaryn ol kyn içre muztar galmagyl.

Dünýäniň bary bile sen bolma şat,
Bir günü eýär seni matam, tukat.

Uşbu töwri synamys Hak dostaryn,
Olaryň almys ýeke perzentlerin.

Gaýgy-ýu hasrat ýeridir bu jahan,
Barça janlary ölüm goýmaz aman.

- 465 Bes, ganymatdyr demi Hakdan geler,
Gül-gülüstan içre bir sagat galar.

Hakdan istegil imanyňy aman,
Ol berer, Kadyr turar hem Müstegan.

Pasyl

Hezreti Süleýmanyň sypatynyň beýany

Ol Süleýman ýer ýüzüne şa idi,
Döwlet eýesi hem Nebiulla idi.

Älem içre yns-u jyn-u döw, peri,
Barça erdi kim onuň permanberi.

Suwlar-u ýeller, agaçlar jümlesi,
Söýlär erdi ýanynda onuň, besi.

470 Gurd-u guş bu barça haýwanat heme,
Arz ederdi derdi-halyn bireme.

Älemiň pygamberi erdi özi,
Älem üzre düp-düz öterdi sözi.

Ýel göterip tagtyn elterdi howa,
Her ýaña kim, maksat erdi muddaga.

Guşlar üstünde bolardy saýawan,
Ganatyn ganata ýaýyp, ol rowan.

Adl ile gyly ederdi iki tar,
Älem ähli barça bes, tutdy karar.

475 Zynat aldy adlyndan älem ýüzi,
Bir çukurdan suw içerdi gurt, guzy.

Bes, ybadat eýlär erdi ol nebi,
Hak gullugyn kylmak erdi matlaby.

Muddagasy rozy-şep Alla idi,
Kakdygy her sagat ol dergäh idi.

Boldy Alla yşkynda haýrany-zar,
Älem içre sagaty tutmaý karar.

Bu ölümiň gorkusy tutdy ony,
Bes, tutup gam bahryna itdi ony.

480 Ahyry ölüm suwun içirdiler,
Bu kapasdan jan guşun uçurdylar.

Galdy bisahyp bu mülk-u soltanat,
Barça esbab-u matag-u meskenet.

Dünýäniň işi budur ähli-güzin,
Gitmesinden tutma könlüni hazyn.

Aldagyna dünýäniň eý zu-funun,
Düşmegil, bolgul bu sagat gangyn.

Bes, kanagat ähli dokdur dünýäde,
Aç bolar hyrs ähli daýym, eý dede.

- 485 Dünýäniň emtagyna aldyрма göz,
Gel kanagat ähli bolgul, diňle söz.

Bendelik kylgyl Hudaga sagaty,
Sagatyň mesgut kylyp, kyl tagaty.

Zorbazylyk birle kylma ser belent,
Bol habardar kim, guruglydyr kement.

Toba kyl, Hakdan dile imany-päk.
Zary-efgan ile kylgyl syna çäk.

Her säherde Taňryga zar eýlegil,
Ajz-u tagat kemlik yzhar eýlegil.

- 490 Dünýäde ýokdur wepa, gelen geçer,
Jümle mahluk bu ölüm jamyn ißer.

Kyl ýarag-azyk, töwekgel, taýýar bol,
Eňreýip wagty-säherde bidar bol.

Ýuw ýüzüňi bu gözüň ýaşı bile,
Jana kut ber zikri-Hak işi bile.

Zalym patyşalaryň ukubetiniň (azabynyň) beýany

Patyşalar ger adalat etmese,
Taňry, pygamber emrini tutmasa.

Patyşaga ol zyýan eýlä, zyýan,
Her du älemde oňa bolgaý ýaman.

- 495 Patyşalar, kazylar jahyl bola,
Hökm ederde nebsine maýyl bola –

Ýüzüne gara çalyp magşar günü,
Kör ederler olaryň gözlerini.

Hem dahy kesgeýler olar dillerin,
Baglagaýlar arkasynda ellerin.

Bes, melekler gürz ile urgaý ony,
Çekibän dowzah tarap bargaý ony.

Hasmyny ol demde peýda kylarlar,
Häkimi-jäbiri ryswa kylarlar.

500 Kazylar, häkimler, ol-bu söz diýe:
„Höküm rast eýlemedik bijäriýe“.

Bes, gaty, dürli azap eýleýeler,
Her tarap ryswa kylyp kowlaýalar.

Aýdarlar ol gün: „Adalat etmediň,
Ol şerigat emrini rast tutmadyň.

Zulm-u zebr ile kebab etdiň hemme,
Halky-älemi harap etdiň hemme.

Indi çäräň ýok turar, budur jeza,
Hakdan ermiş bu höküm-u hem kaza“.

505 Kim, ýaman agmal turar – käni-azap,
Dowzah içre nar ony eýläär kebab.

Pasyl

Hezreti Dawud kim, pygamber erdi,
Hökm içinde bir hata söz söýledi.

Kyrk güneçe gözden akdyrды ýaşy.
Sejde kyldy, hiç görtermedi başy.

Ýaşy akdy, ýerlere bitdi giýah,
Ömr ötürdi munça ýyllar ahy-wah.

Haktagala ol zaman wahý eýledi,
Ýarlykadym, ýa Ulul-azmym – diýdi –

510 Eýlegil leýkin bu hasmyňy yrza,
Ýok işe şeksiz berer, diňle, jeza“.

Ol pygamber razy kyldy hasmyny,
Faryg etdi uşbu gamdan köňlüni.

Ol Resuldan kurby-bala kimse ýok,
Zar ederdi daýym-a Taňryga çok.

Sen dahy Taňryga gel, zar eýlegil,
Bu köňüli gam bile ýar eýlegil.

Patyşa zulm eýlese bilgil muny,
Gaty kylgaý jümle jandar köňlüni.

515 Mähri bolmazmyş kişiniň kişiýe,
Rehmi bolmazmyş ulynyň kiçiýe.

Titrär ermiş barça haýwan janlary,
Guraýyrmuş bu damarda ganlary.

Pasyl

Diýdiler: şahy-Kubat öten zaman,
Leşgerinden aýry düşdi bigüman.

Her tarap ýeldi-ýüwürdi ol şahy,
Tapdy ol dem bir dikilmiş haýmaýy.

Haýmadan çykdy ýüwürip bir garry,
Tutdy atyn, iýtdi, geldi ileri.

520 Şam boldy, sagdy ol (bir) garry inek,
Haka eýläp çoh sena birle dilek.

Bu inek süýdün köp eken diýp bu hal,
Harç salaý diýp kyldy ol şa bu hyýal.

Bes, sabah turdy, ýene sagdy garry,
Geldi ol dem Taňryga eýläp zary.

Keýpiýet sordy şa ol dem: „Eý ene,
Ne sebäpden zary kyldyň, diýsene?“

Garry diýdi: „Şa gaharlanmyş bu dem,
Jümle mahluk janyna düşdi elem.

525 Ol sebäpden bu inek süýdi heman,

Çykmary“ diýp, ol garry etdi pygan.

Patyşa kim, zulm-u jebr etse biliň,
Bereketi gitgeý älem ähliniň.

Ýerler-u suwlar, agaçlar, eý emin,
Nalyş etgeýler hemme roýy-zemin.

Uşbu jäbir zulmundan eý Biribar,
Gurydyk biz, barçalarymyz häkisar.

Pasyl

Nakyl olundy uşbu söz Bähramdan,
Ol keremli şahy-pür engamdan.

530 Seýr edip bir бага gedi uşbu är,
Gördi bir garry kişi bagbany bar.

Bes, enardan şerbet istedi emir,
Tiz getirdi dolduryp gabyn ol pir.

Uşbu halda şanyň köňli istedi:
„Gadry harç bu baglara salsak“ diýdi.

Bes, ýene emr eýledi „Şerbet getir,
Dolduryp uşbu kadahy tiz ýetir“.

Bu sapar eglendi, geldi piri-zal,
Diýdi kim: „Şa kyldy bu dem bet hyýal“.

535 Sykmyş erdi öňki nobat bir enar,
Dolduryp erdi kadahy, eý berar.

„Uşbu nobat on enar sykdym hemin,
Dolmady uşbu kadah, boldum hezin.

Belki – diýdim – şa gazap tutmuş turar,
Miweleriň bereketi gitmiş turar“.

Şa çykaryp köňlünden bu bet hyýal,
„Ýene şerbet“ diýp buýurdy uşbu hal.

Uşbu halat tiz ýetirdi şerbeti,
Şady-hoşwagtlyk bile geldi gaty.

540 Diýdi kim: „Şa adla durmuşdyr bu dem,
Älem ähline kerem kylmyş, kerem“.

Bildi ol mir bereketi-älem heman,
Bu şahynşahy-adl ermiş bigüman.

Biakyl dünýäde oldur, eý kişi,
Patyşa kim, zulm-u jebr olsa işi.

Patyşa genji-hazyna tutmyýa,
Bu raýatlara jebr hiç etmiýe.

Patyşanyň zulumdyr kökün gazan,
Jebirdir hem mülki-esbabin bozan.

545 Mülki-esbap bu ragyýýatlar oňa,
Bes, ýaman günde hamyýatdyr oňa.

Köküni gaýym kylan munlar turar,
Mülküni daýym kylan munlar turar:

Kylsa sarp malyn ragaýatlar sary,
Bolgaý ol şa patyşalar serweri.

Mahmyt şanyň biakyl istegeniniň beýany

Halk era höküm etdi ol Mahmyt şah,
Biakyl tapsyn diýip ol zyllyllah.

Kim, tapgaý diýp, istedi bu halk hemme,
Tapmadylar barça düşdüler gama.

550 Kim, meger olar birewi tapdyar,
Ittifakan: „Uşbu kemdir“ diýdiler.

Çykmyş agaç pudagyna uşbu är,
Eline palta alyp düýbün keser.

Ol kişi ger kesse agaç düýbünü,
Düşse ýere galmagaý jany-teni.

Ittifakan diýdiler: „Bu kem turar,
Munda ýok jan teşwüşi, bigam turar“.

Bu kişini patyşaha eltdiler,
Kylan işin hem oña nakl etdiler.

555 Diýdi şa Mahmyt bulara: „Eý mehan,
Halk era zulm ediji şahy-jahan.

Akly kemdir bu kişiden akly kem,
Zulmy öz kökün gazar, eýlär adem.

Patyşa kim, işi zulm etmek bolar,
Biakyldyr, ahyr öz kökün salar.

Jebri – zulmy patyşahy-zalymyň,
Ok bolup öz janyna ýetgeý biliň.

Der Samarkant zalymy meşhur idi,
Gije-gündiz işi zulm-u zor idi.

560 Tagty üzre ýatmyş erdi ol awan,
Synasyndan degdi ok, kyldy pygan.

Jem bolup zalym gaşyna geldiler,
Uşbu işe çoh teferrüç kyldylar.

Taňryga jan berdi ol zalym bu hal –
Şübhesiz tapdy onuň mülki zowal.

Ol kişiniň synasyndan bu oky,
Çekdiler, çykardylar Taňry haky.

Gördüler bir hat ýazyglyk onda bar:
„Bolma zalym kim, ybrat algyl, zynhar“.

565 Hak sütemkär bagryna urdy oky,
Jümle mazlum ahydyr kim, gel, oky.

Ýagny, zalym synasyndan geçeser,
Gaty tizdir jan ile bagryn keser.

Barça mazlum ahydan kylgyl hezer,
Ýogsa, bil, ömrüň tanapyny üzer.

Şek degil, almaz gylyçdyr uşbu ah,

Zulm işinden Taňryga getir penah.

Bu sütemkärlik saňa ermez hünär,
Zulm odun ýaksa, demi galmaz – söner.

570 Uşbu ot bolgaý tamug ody saňa,
Çünki sen ýakdyň, geler senden ýaňa.

Ýakmadyň bir kimse, ýakdyň özüňi,
Tutduň özüň bile-üze sözüňi.

Her kişi kim, ot ýakar, özi bişer,
Gazsa her kim çah, oňa özi düşer .

Özgäni ýakmak – özün ýakmak bolar,
Çomak ursa – özüne tokmak bolar.

Özün urmakdyr kişi urmak heman,
Akl eýesi bu söze tutmaz güman.

Pasyl

575 Bir musulman tutsa mesgen bir ýeri,
Bolgaý onda dini, dünýäsi ary.

Bendeik etmek dilese Taňryýa,
Haýyr-yhsan eýlemeklik birýýa –

Dört nimerse onda bolgaý paýydar,
Ýetmiýe kimsäýe kimseden azar.

Bir – syýasatly häkim onda bola,
Ýol uran zalymlara temmi kyla.

Aýaty gaýym tutup, hökm eýlegeý,
Emri-magruf, nehýi-münker söýlegeý.

580 Kazy hem adyl gerek – ikinjisi,
Şerg ile bolgaý halaýyk ýolçusy.¹

Üçülenji, bolgaý ol hazyk tebip,
Derde derman bermede bir andalyp.

Dertliler derdine bolgaý çärement,

¹ Bu ýerde ýolbelent, ýola ugrukdyryjy manysynda gelýär.

Jümle yllat izisi ondan bährement.

Dördülenji, bolgaý ol aby-rowan,
Eýlese noş ondan ol halky-jahan.

Ýagny, ol halk içgisi bolgaý halal,
Laýyky-makbulý-Haýýy-Züljelal.

585 Bolsa bu dört närse onda äşigär,
Ol halaýyk onda bolsa berkarar.

Giňeler halk onda, artar mal-u baş,
Eýlär onda ol musulmanlar magaş.

Halk era kutby-zaman bolgaý zuhur,
Bu jahan üzre ýagar nur üzre nur.

Ýagşylar tapsa surury-rahaty,
Ba huzuran Haka eýlär tagaty.

Ýogsa olar janyna kast etdi bil,
Özüni zyndan içine atdy bil.

590 Barça ýyglaň ähli-imanlar üçin,
Zulm erişgen ol musulmanlar üçin.

Çün ýamanlar ortasyna düşdüler,
Nala birle gözde ýaşyn seçdiler.

Misli galmyş gurt arasynda goýun,
Ýyglagyl dertdeş isen, bilme oýun.

Pasyl

Ahyrzamanyň ýakyn geleniniň beýanynda turar

Ibni-Apbasdan rowaýatdyr bu söz,
Hak Resuldan hem hekaýatdyr bu söz.

Pähm ediň, diňläň bu sözleri tamam,
Ger, bolar bolsa ýakyn ahyrzaman.

595 Bir kowum peýda bolar, eý ähli-hal,
Ýüzleridir olaryň adam mysal.

Kalby bolgaý olaryň şeýtan kibi,

Ýyrtgaý olar gurt kibi, gaplaň kibi.

Bolmagaý hem şafkat-u rehmet eser,
Bir derem üçin nähak ganlar döker.

Hem ýaman işden gaýytmazlar bular,
Her zaman ýüz mekir-hile kysalar.

Ynjydarlar ger katyna barsaňyz,
Gybat eýlärler eger gizlenseňiz.

600 Ger amanat tabşyrarsaň bir nime,
Pygly olaryň hyýanatdyr heme.

Ýaşajyk oganlara böhtan eder,
Hem ýigitleri şatyr dek çüst gezer.

Garrylary pasyk-u pajyr bola,
Dilleri, agzalary usýan kyla.

Emri-magruf, nehýi-münker etmese,
Ger aýdan bolsa hem kimse gitmese.

Olaryň hem yzzaty harlyk bolar,
Bes, dowam misgin, pakyrdan mal alar.

605 Ejiz bolgaý olaryň hem häkimi,
Hökm eder diýp iýmegeý olar gamy.

Emri-magruf, nehýi-münker mähw ola,
Her kim öz haladyk işini kyla.

Sünneti hem olaryň bidgat bolar,
Bidgat işler arada sünnet bolar.

Ger bolar bolsa bu işler, eý juwan,
Tapylarsa uşbu işlerden nyşan.

Ol zamana kowmuna Hak neýliýe,
Bes, ýaman işler musallat eýliýe.

610 Hem ýamanlardan ýaman peýda bolar,
Barça ol misgin, pakyr ryswa bolar.

Ýagşy bolanlar eger kysa doga,

Müstejap olmaz dogasy muddaga.

Bes, şerur-ahyrzamandan, eý selim,
Taňryga getir pena, Oldur Ali:m

Mömin olan har olar ol arada,
Hallary duşwar olar ol arada.

Şeýle saklarlar olar imanyny,
Sirkäge gurçuk düşen dek, eý gany.

615 Dinlerin hem şeýle saklarlar olar,
Ten era köz saklagan dek ýöreler.

Gatyrak basar iseň ol köz söner,
Assarak goýsaň ol közi, ten ýanar.

Gorky birle şeýle saklar dinlerin,
Gam bile, hesret bile imanlaryn.

Bes, ol köz dek gizlenip gezgeý olar,
Barça zulm-u jebrine dözgeý olar.

Ahy-derdi munlaryň daşy deşer,
Hem ýüpek gaýnap, dahy ýanar-bişer.

620 Sen-de olar halyna gel, ýyglagyl,
Dertmende jan-u bagryň daglagyl.

Mömin olan jümle hem gardaş bolar,
Din içinde haldaş-u syrdaş bolar.

Mömin olan ýangaý ol möminlere,
Bir ýalynsyz oda düşen janlara.

Pasyl

Dowzahyň bir öýüniň beýanynda turar

Hak Resululla diýdi uşbu hadys,
Jan bile salgyl gulak, bolma hapys.

„Pitnäni oýatmaňyz“ diýmiş ol-An,
Laýyky-lagnat bolar oýandyran.

625 Pitne oýatmak zynadandyr ýaman,

Lagnat eýlär kim, oňa halky-jahan.

Hem dahy katl etmeden budur beter,
Kylmagaý Taňry oňa rehmet nazar.

Her kişi kim, pitnäni oýandyrar,
Dowzah içre Taňry otdan öý berer –

Iki bolgaý giňligi dünýä gadar,
Pitneden eýläň heder, eýläň heder.

Aždarhalar doludyr ol öý era,
Huşy gitgeý her kişi kim, bir göre.

630 Kuhy-Kapdan bes, uly bolgaý ýylan,
Hem çıyanlar bugra, düýe dek kelan.

Zähri çykmaz müň ýyla ger bir sokar,
Olary dürli azap içre ýakar.

Bes, azaplar kim, hasaby bolmyýa,
Kim oňa duş olsa rahat almyýa.

Ol azapdan Taňryga getir penah,
Tobaýy-taksyr bile bol uzurhah.

Pitne odun her kişi kim, söndürer,
Aby-istigfar ol ot üzre urar.

635 Jennet içre öý berer Taňry Özi,
Giň bolar bu dünýäden, diňle sözi.

Dürli nygmat, dürli miwe, sany ýok,
Kasry-eýwan, hüýr, Byrak paýany ýok.

Rahaty, asaýyşy bisýar ola,
Seýr edip gezen ýeri gülzar ola.

Hak Resul eýlär şepagat ol guly,
Nur ola dahy onuň sagy-soly.

Ol Resul kim, aýdy: „Ýa ymmatlarym,
Zahyr etmäň pitne, ýa ymmatlarym“.

640 Pitne zahyr etseňiz bir sagaty,

Bes, heläk bolgaý halaýyklar gaty.

Hem dahy nogsan tapar emwallary,
Bolgaý onda hem perişan hallary.

Kim ýatyrsa pitnäni rahat bolar,
Baky döwlet, tä ebet jennet bular.

Dünýäde emwallary bolgaý zyýat,
Döwleti halkyň bolar Jeýhun, Furat.

**Babys-säni fil beýanyl-haýrat we towsyfy-sahybyhy
(Ikinji bap. Haýyr-yhsanyň beýanynda we onuň eýesiniň waspynda)**

Ikinji bap kimse haýrat ederler,
Ýagşy haýyr niýet eýläp giderler.

645 Olaryň waspy-halyndan aýar bu,
Kim, tarypyn jahan içre ýaýar bu.

Hudany isteyene haýr öküşdir,
Sahawat Taňrydan ýagşy ülüşdir.

Aňa siz sahawat eýesi baýlar,
Ki mahrum olmasyn sizden gedaýlar.

Ki olar haklary bar sizde maglum,
Çün Gurhan içre bu söz boldy mefhum.

Kowluhu Tagala „lis-sä:ili wel-mahrum“¹

Halylulla Hudanyň dosty erdi,
Oňa Hak bir garry gebri iberdi.

650 Diýdi gebre: „Gebir sen“ bermedi çiz,
Ytap etdi Hak oňa diýdi: „Ber hiz.

Kirazy kylmasaň ony bu gün sen,
Bu dostluk rütbesinden aýyrar Men“.

Niçe müddet ýelip, ýüwrüp, tapandyr,
Ki yhsan eýleýip, destin tutandyr.

¹ Gurhany-Kerimiň 51-nji („Waz-zariyat“) süresiniň 19-njy aýaty: (Olaryň mallarynda) gedaýlaryň we mahrumlaryň haky bardyr“.

Ki bildiň her kiři ähli-Hudadyr,
Pygamber naýybydyr, rahnemadyr.

Ne kim bar olsa dünýäden nisar et,
Ýok erse, jany ýolunda gubar et.

655 Ýaman hem gelse, ger, gaşyňy çytma,
Halyllulla ytabyny unutma.

Ýamanlyk, ýagşylyk ger bolsa mestur,
Ryzalyk az-u köp bar ise meşhur.

Pakyr işin size kylmyş howala,
Düzet bar ise, düşme bet hyýala.

Huda Musaga kylmyş bu hytaby,
Ibermişdir oňa Töwrat kitaby:

„Eger misgin-pakyrlyr bolmasaýdy,
Ganylardan tasadduk almasaýdy.

660 Şeki ýokdur buýurar erdim Ýere,
Ganylary ýuwdup, goýmazdy bire“.

Bulunmasa jahan içre gedalar,
Heläk bolgaýlar ondan agnyýarlar.

Bu döwleti ganylar bilse hupdur,
Hudaga çoh şükürler kylsa hupdur.

Resula diýdi: „Nehý etme gedaga,
Gedadyr set bolan jümle belaga“.

Olar çün gelse her tekme işikden,
Gaçyp çykgaý bela jümle deşikden.

665 Olary harlaýan zalym bolar ol,
Huda rehmetinden mahrum galar ol.

Dahy Dawuda wahý etmiş Hudawent,
Diýmiş kim: „Agnyýalara beriň pent.

Ki mallar jümlesidir Tañry maly,
Pakyrlyardyr onuñ ähli-aýaly.

Ganylary wekil etmiş bu mala,
Ki sarp etsin diýip ähli-aýala.

Eger sarp etseler dost boldy olar,
Behişt atly öýüni aldy olar.

670 Bahyllyk eýleýip sarp etmeseler,
Hudanyñ buýrugyny tutmasalar.

Olar asy turar Tañryga, eý ýar,
Huda dowzah era olary gynar.

Nesip etgil Hudaý-a gullaryña,
Ki pazlyñ ýaýylyr ýoksullaryña.

Nesihat

Musulmanlar geliñler pähm ediñler,
Hudanyñ emrini düp-düz tutuñlar.

Hudany bir biliñ, berhak biliñler,
Ki Ondan özge tañry ýok biliñler.

675 Muhammet kim, resuldyr, ilçidir ol,
Ynanyñ sydk ile hak ýolçudyr ol.

Söwer bendesidir ol Züljelalyñ,
Ynangyl, galmasyn hatyr melalyñ.

Dowam eýläñ, ikinjisi namazdyr,
Hudaga bendelik ajz-u nyýazdyr.

Bola siz kim, tehäret birle daýym,
Huda emr eýlegen baş wagta gaýym.

Üçünjisi syýamdyr – roza diýrler,
Otuz gün gündiz iýmeý, gije iýrler.

680 Bu roza sizlere parzdyr, bile siz,
Ki ahmal etmeýin ony kyla siz.

Çaharum parz – zekatdyr boýnuňyzda,

Zer-u sim, at, sygyr hem goýnuňyzda.

Ki aşlyklar zekaty hem üşürdir,
Her kim kylsa çapawul penji-ýek biýr.

Bular ger wajyp olursa bere siz,
Hak öýüne zyýarata bara siz –

Aman olmak ýoly hem şert olunmyş,
Ki zad-u merkebi wajyp kylynmyş.

685 Zyýada olsa kim, hajatlaryndan,
Baryp, gaýdyp gelinçä ýollaryndan.

Eger kylsa bu işi mömin olan.
Musulmandyr, musulmandyr, musulman.

Bolarlar kim bular dowzahdan azat,
Girip jennet era şeksiz gezer şat.

Ilähi, jümle guly sünneti kyl,
Dinin yslam, Muhammet ymmaty kyl.

Aýan kyl rahy-sünneti olara,
Nesip et dary-jenneti olara.

690 Ýaman ýoldan olary sakla mahfuz,
Ki bolsun bagy-sünnet birle mahzuz.

Ilähi, jümle gullary şat kyl,
Ki dowzah odundan azat kyl.

Nesihat

Ki parzdan soňra köpdür haýry-haýrat,
Hadys birle bolupdyr barça isbat.

Musulmanlar bola haýr işe ragyp,
Hudanyň dostlaryna jümle talyp.

Bu dünýäni biliň jaýy-zyragat,
Ki gapyl bolmaý, eýläň haýry-tagat.

695 Ekin wagty ýatyp galmak imes hup,
Sahylar saçdylar kim, boldy mahbup.

Sogap etseň bilip, her haýsy ýana,
Ki magrur olmaýyn pany jahana.

Pasyl

Diýmişdirler hadys uşbu kowuly,
Eger dünýäden ötse adam ogly.

Kesilgeý ol kişiden barça agmal,
Kesilmez illä ondan bu üç agmal.

Biri haýrat erer jary kylynan –
Huda ýoluna, ýagny, wakf olunan.

700 Biri perzendi-salyh, bilgil ony,
Ki Gurhan okysa, kylsa dogany.

Rabat-u köprüdir üçünji agmal,
Gany erseň kylawer, kylma ahmal.

Oňa daýym bolup haýrat sogaby,
Akar ruhy üze kim, misli aby.

Kesilmez tä kyýamat gaýym olsa,
Eger diken nyşany daýym olsa.

Nedir bilgil, onuň diken nyşany,
Mesäjit, medresedir diňle ony.

705 Rabat-u hanaka, howz, köprülerdir,
Wakf bolan guýy, akan suwlardyr.

Dahy Gurhan kitaby wakf, eý ýar,
Teşe, palta, ne ise halka derkar.

Bulary wakf edip, haýrat ederler,
Jahanda Hak üçin binýat ederler.

Bozulynça bu binýady jahanda,
Sogapdan bähre algaý daýym onda.

Ki jary-haýr erer perzendi salyh,
Umyt etme eger ol bolsa talyh.

710 Kitaby, Hak üçin tasnyf kyla sen,
Bu hem perzendi-salyhdyr, bile sen.

Umyt tutgul sogabyndan munuň hem.
Niçik katra dama-dama bolar ýem¹.

Pasyl

Hak üçin kim, eýlese metjit bina,
Uçmah içre Hak kylar köşgi bina.

Ol binasy lagly-ýakutdan bola,
Yssyglydyr kim bu söwdany kyla.

Topraga lagl-u kümüşdir uşbu kâr,
Toprak ile her kişi metjit ýapar.

715 Ahyret magmur eder Alla oňa,
Şafkat etgeý hem Resululla oňa.

Medrese-ýu hanakadan köp sogap –
Haýr eýesine bitilgeý, ýok hasap.

Misli metjitdir hem olaryň işi,
Hakdan uşmah isteýen erkek kişi.

Köp sogapdyr kim, hasabyn Hak bile,
Her kişi iş işlese muzdun ala.

Ýollara köpri salanlara ýene,
Gije-gündiz üstüne rehmet ýaga.

720 Hem Syratdan geçmegi asan bolar,
Taňrydan bişek öküş yhsan alar.

Hem guýy, howuz bina edenlere,
Bihasap muzdy-azym Hakdan ere.

Pasyl

Suw bermekligiň pazylatynyň beýany

Ol sahabadan biri pygambere,
Arz kyldy bu sözi ol serwere.

¹ Ýem – 1.Derýa. 2.Deňiz.

Diýdi: „Bu älemden ötmüşdir enem,
Isterem oňa tasadduklar kylam“.

Diýdi pygamber: „Tasadduk kyl suwy,
Howz düzetgil ýa-da gazdyrgyl guýy“.

725 Barça yhsandan ulug älem era,
Belki suw bermek turar möminlere.

Ol Resululla aýytdy bu sözi:
„Ger suwarsa kimse kapyr suwsuzy –

Bir ýyly roza tutan dek ol heman,
Bes, sogap tapgaý oşol, tutma güman.

Hem dahy Jebraýylyň, Mikaýylyň,
Hem sogabyn tapgaý ol kimse, biliň.

Kim suwarsa bir mynapyk suwsuzyn,
Tapgaý altmyş ýyl sogabyn şeksizin.

730 Hem dahy Ysrafiýly, Ezraýyly,
Bes, sogabyn tapgaý ol ary weli:

Kim suwarsa bir musulman bendäni,
Kyldy ýetmiş gul azat ol, eý gany.

Ol taky Ysmaýyl öwlady bola,
Tapgaý ol muzdy-azym her kim kyla.

Kim suwarsa ýer era jümbendäni,
Şafkatym bolgaý oňa magşar günü.

Bir agaç, ýa bir semer, ýa gaýry şeý,
Kim suwarsa, eýlese olary haý –

735 Baglagay Hak ýedi dowzah işigin,
Jennete dahyl kylar jan-u tenin.

Biazab-u bihasap ol merdi-has,
Şübhesiz bolgaý ukubetden halas.

Kim suwarsa kanda bir suwsagany,
Bes, direltgençe sogap tapgaý ony.

Bes, suwarmakda sogapdyr bihasap,
Bakysy Wallahu aglam bis-sowap.

Kim suwarsa kanda bir sirabyny,
Bes, azat eden sogap tapdy ony.

Hekaýat

740 Ger rabat ýapmak sogabyn bilseňiz,
Hiç hasaby bolmagaý siz kylsaňyz.

Bir zamanda ötdi bir ulug kişi,
Kim, rabat ýapmak idi onuň işi.

Sordy ondan düýş era bir ähli-hal,
Kim: „Niçikdir halyň, eý şirin makal?“

Diýdi kim: „Erdim azap içre men ah,
Ötdi menden uşbu hal, Taňry güwäh.

Döndi saýyl uş oňa, sordy sebäp,
Kim: „Niçik gutuldyň eý ähli-nesep?“

745 „Bir beýewanda rabat etdim – diýdi –
Haýry niýet eýleýip gitdim – diýdi –

Saýasyna geldi çün bir öwlüýä:
„Ýarlyka – diýp – amyryn“ kyldy doga.

Ol doganyň hakynda boldum halas,
Çün sebäp oldy rabat, eý ähli-has“.

Bes, sahy ählin eşitgil eý uly,
Eýleýir adyn jahan içre doly.

Är ýigide bes, sahylykdyr şerep,
Çykarar adyn jahanda her tarap.

750 Jennet içre bir agaçdyr ol sahy,
Köküdir kim, Hak yrzasy, muddagy.

Ýetgeý onuň jennet içre saýasy,
Saýa içre bolgaý onuň eýesi.

Afwdyr onuň bu dünýäde güli,
Ýuwgaý eýesniň günäsin, eý weli.

Miwesi pazl-u keramatdyr oňa,
Uçmah içre hoş şerapatdyr oňa.

Bes, aýyp örter sahylyk, eý kişi,
Aýby-açyk kim, bahyllykdyr işi.

755 Kim, sahylykdan ilerde, eý gany,
Dünýäde ýokdur sogap, bilgil muny.

Bu ganylaryň sahawaty, biliň,
Dini-dünýäniň sagadaty biliň.

Bil muny, pazly-keramatdyr hemme,
Taňrydan lutpy-enaýatdyr hemme.

Ger doýursa açlary ähli-sahy,
Şek imesdir aldy Hakdan uçmahy.

Aç tagsyr iýse nygmaty-hanyndan,
Çoh beşaratlar tapar Soltanyndan.

760 Her kim ol misgin, pakyr köňlün alar,
Ol kişiden Hak Özi razy bolar.

Kim jahanda halka yhsan eýleýir,
Jümle halky bende-perman eýleýir.

Taňry söýen gullarydyr ol sahy,
Diýmek olmaz oňa hergiz dowzahy.

Munda aýtmyş ol Resululla hadys.
Diňlegil janyň bile, bolma hapys.

Köp namaz, köp roza birle kimsäni,
Jennet ähli diýmek olmaz, eý gany.

765 Illä dört iş birle bolgaý jenneti,
Birisi Hak pazlydyr, bil minneti.

Kylgyl yhsan barçaga ähli-kerem,
Ha tagam bolsun ol yhsan, ha derem.

Dördülenjisi onuñ kalby-selim,
Uçmah ähli diýdi munlary Kerim.

Murgy-wagşylar düzakda tutular,
Adam ogluna duzak yhsan bolar.

Dost tutar hem Tañry yhsan ählini,
Hak açar oña muhabbet ýoluny.

770 Tañry Özi ähli-yhsan biledir,
Bolsa Hak her kimde iman biledir.

Ýagny kimse aç doýursa dünýäde,
Jennet ähli bolgaý ol kes, eý dede.

Aç kişiden kim tagamyn meng eder,
Haktagala pazlyn ondan meng eder.

Dowzah içre hem azap etgeý ony,
Gerçi Ybraýym Halyldyr, bil muny.

Uşbu pygamber sözüdir, gel, oky,
Dört kişige jennet eýliýär arzu.

775 Biri doýurgan turar aç kimsäni,
Ikinji puşeş kylan urýan teni.

Roza tutgandyr üçünji mah syýam,
Dördülenji okygandyr Hak Kelam.

Ugraşyrsa ger saña bir aç pakyr,
Ber goluñda bolsa nan, görme hakyr.

Hak ryzasy üçin doýursa bir aç,
Wajyp bolgaý jennet oña, ýok leçjaç.

Hak üçin kim, düze däne taşlasa,
Ýa musulman bende işin işlese.

780 Şeksiz olgaý Hak yrza ol bendeden,
Baryny kylmaz daryg dermendeden.

Dünýäde iki melek eýlär neda,
Daýym aýdarlar dogada „Ýa Huda –

Janeşin ber külli munfyka hemin,
Ýümni-döwlet olara bolsun karyn.

Artsyn onuň döwleti günden-güne,
Bir dereme on öwez berdir ýene.

Hem zyýat et dünýä içre malyny,
Kyl farahnäk külli hal-ahwalyny.

785 Haktagala müstejap etgeý ony,
Dünýä içre kylgaý ony bir gany.

Bergeý Alla afyýet hem syhhaty,
Artar onuň hem ogul, gyz, döwleti,

Ýagşy ady äleme dolar heman,
Hoş sypatyn aýdarlar ähli-zaman.

Bes, köňüllerde pisint olgaý özi,
Ötgür olgaý halk arasynda sözi.

Dillerinde jary bolgaý ýagşylyk,
Bagş eder Taňry oňa ýagşy gylyk.

790 Jümle ýagşylar oňa kylgaý sena,
Jümle derwüşler oňa kylgaý doga.

Ol dogalar eseri bolgaý zuhur,
Älem içre tapgaý ol ýagşy huzur.

Ahyretde hem onuň yhsanyny,
Perweriş kylgaý Huda, Kadyr, Gany.

Ýagny bir lukma Uhut dagy gadar,
Bes, ulaldyp sahybyna ret eder.

Taňry Özi berse döwlet birle pul,
Adat et bermegi, bergin sagy-sol.

795 Jümle mahluga açyk tutgul ýüzüň,
Ger diliňden gelse, diýgil hoş sözüň.

Ýa sagynma hiç musulmana ýaman,

Barça möminlere bolma betgüman.

Her tarapa oklagyl tiri-nyýaz,
Barça halka kyl özüň bendenowaz.

Hikmet ähline ulaşdyr özüňi,
Hikmet ile sözlegil her sözüňi.

Hikmet ählin Hak gaty söýmüş durar,
Aýat içre olary diýmiş durar.

800 Hak üçin ger taşlasaň hurmaýy-ham,
Zaýyg etmez Taňry ony, eý gulam.

Jümle kesi Taňryga bilgil ýawuk,
Hem weli bil, köňlüňi kylma sowuk.

Hyzmatyňy kylma hiç kimden daryg,
Kylgaý Alla şübhesiz gadryň rafyg.

Bir günü makbul olup tiri-nyýaz.
Düşgeý oňa maksady-yhsany baz.

Bu hutamy-dünýewi her ýana saç,
Ylmy-hikmet işigin sagý ile aç.

805 Açdyň, erse bolduň-u hikmet bilen,
Daýym olduň döwlet-u nusrat bilen.

Taňryga bagd ez ýawuk bolgaý o kes,
Jahyl olgaý – ömrün ötürdi hebes.

Akly-kämil istegil, eý ähli-kal,
Akyldan tapgaý seniň aklyň kemal.

Ähli-diller söhbetinden al habar,
Kim bu söhbet istemez, bil gäw-u har.

Sadaka berse her kimse gol bile,
Aýdar bu baş kelam, gudrat dil bile.

810 Eýesine aýdaý, ýagny bu sözi,
„Hudanyň ähline sarp etdi bizi.

Kalyl erdik, kesir etdiň bizi sen,
Sagyr erdik, kebir etdiň bizi sen.

Wepasyz pany erdik, baky etdiň,
Ki şeksiz duşman erdik, dost tutduň.

Muşakgat gün üçin bizi berip sen,
Tutarmyz goluňy, hup iş görüp sen“.

Aýdar haýrat eýesine bu sözler,
Bolup Hak izni birle ýagşy ýüzler.

815 Umyt et Taňrydan, sen hem berewer,
Ki haýrat bagyndan miwe tirewer.

Kilitsiz mümkin ermez oňa girmek,
Muhaldyr bakjasyzlar miwe tirmek.

Ki gaflatdan açylgyl, dem bu demdir,
Ýatyp galan jahanda, akly kemdir.

Kerim-ä, kyl kerem gula keramat,
Kylan permanyňa ber istikamat.

Medet kylgyl bize towfyky-ýary,
Tutup permany, kylmak girýe-zary.

Sahynyň bagtlylygynyň beýany bu turar

820 Aýtdy pygamber bu söz, eý ähli-kal,
Diňlemese kim ony oldur jühhal:

„Bes, sahylyk bilgil imandan erer,
Hem iman – jenneti-ryzwandan erer.

Hak oňa kylgaý nazar rehmet bile,
Gije-gündiz içre kim, ýetmiş ýola“.

Jennet içre bir agaçdyr bu saha,
Gadry onuň barçadan yzzy-ala.

Kim sahy bolsa onuň golun tutar,
Bes, syrat köprüsinden parran öter.

825 Jennete dahyl kylar, ýokdur şeki,
Bolgaý ol kes ähli-jennet ýegrägi.

Hem halaýyk, hem Huda, hem Resul,
Bu sahy ählin söýer, eý bul-fuzul.

Şübhesiz bolgaý ýawuk jennet oňa,
Dowzah ody gelmegeý ondan ýaña.

Hem sahyga Taňry Özi ýar olar,
Jennet içre Hak Resula jar bolar.

Ol bahyllyk dowzah içre bir agaç,
Ol agaç uzynlygy san mün gulaç.

830 Kim bahyldyr, ol agaç tutgaý heman,
Dowzaha taşlar ony, ýokdur güman.

Dowzah içredir bahyllar berkarar,
Şübhesiz bolgaý olar iblise ýar.

Jennet ählidir sahylyar, eý juwan,
Dowzah ählidir bahyllar, el-aman.

Pasyl

Diýdi pygamber ki: „Magraç gijesi,
Jenneti, dowzahy seýr etdim, besi.

Dowzah içre gördüm eýle, eý aman,
Ýasamyşdyr tabyty otdan heman.

835 Tabyt içre hoş ýatypdyr bir kişi,
Uşbu oduň ýok onuň birle işi.

Bardyr onuň ýanynda iki melek,
Yssy, sowuk eýlemez ony heläk.

Ýagny, ataş yssysy ýetmez oňa,
Gördüm uşbu işi çün galdym taňa.

Ot içinde bolmuş ol otdan aman,
Eýleýir gören ony tahsyn heman.

Sordum ol Jebraýyla: „Kimdir bu şap?“

Diýdi: „Hatam Taý arapdyr – der jogap –

840 Kūfri birle dowzaha girdi dahy,
Eýledi otdan aman kãri-sahy“.

Bu sahylyk kapyra nep eýlemiş,
Dowzah odun gör, niçik dep eýlemiş,

Gelse goldan sen dahy kylgyl saha,
Bolsa her derdiňe bu bergeý şypa.

Eý Hudaý-a, renji-ataşdan ýaňa,
Bu sahawatyň suwun dökgül oňa.

Täki sönsün, galmasyn bir uçguny,
Pazl eýesi, eý Kerim, Kadyr, Gany.

Pasyl

845 Taňry diýmiş uşbu sözi, gel oky:
„Len tenälul-birre hattä tunfyku“.¹

Hak diýmiş: Kylsaň tasadduk söýmüşiň,
Iki älem içre asandyr işiň.

Söýmüşiňi sen eger sarp etmeseň,
Jany-dilden Taňry emrin tutmasaň.

Nä bolar halyň seniň, eý ähli-huş,
Ýarlykasa pazly-yhsan hem öküş.

Ger söweriňden tasadduk bermeseň,
Taňryny häzir-u nazyr görmeseň.

850 Bes, ryýaçy, resmbin diýrler saňa,
Zerre ýok nepi onuň senden ýaňa.

Malyň olsa ýagşysyndan, eý uýa,
Taňry ähline bere sen biryýa.

Jahy-döwlet bolsa sende, eý ahy,
Kyl medet dertmendelere sen dahy.

¹ Gurhany-Kerimiň 3-nji („Äli-Ymran“) süresiniň 92-nji aýatyndan bir jümle: „Tä (gowy görýän zadyňyzdan) napaka berýäňçäňiz ýagşylyk hakykatyny hergiz tapmarsyňyz.

Ýa bedende bolsa kuwwat, eý gulam,
Kuwwatyn tagata sarp etgil tamam.

Ýa köňli Haky söýer jaý eýlegil,
Şowk ile yşkynda ah-waý eýlegil.

855 Ýa ki janyň Hak yrzasyn arasyň,
Razy bol her hökmüne, biçäresň.

Ýa ki syryňy ulagyl Taňryýa,
Mäsewalladan kesilip, eý uýa.

Bolduň imdi Taňrynyň has bendesi,
Sydky-düz hem sahyp yhlas bendesi.

Pasyl

Haka etmekdir mudara eý juwan,
Başydyr aklyň, hemme bagd ez heman.

Hem dahy pynhan tasaddukdyr ýene,
Bu mudara eýlemek, diňle size.

860 Ýagşy hulkun rozy-magşarda guluň,
Pelleýi-haýra salar, ägä boluň.

Hoş gylyk Hak rehmetinden, eý kibar,
Sahyby burnunda bolgaý bir mehar.

Ol mehary bir melek tutmuş karar,
Ol kişini ýagşy iş sary iýder.

Ýagşy raýy maslahat salgaý oňa,
Hoş pikir-u hoş kelam gelgeý oňa.

Ýagşylyk hem elter ony jennete,
Nygmaty daýym tükenmez rehmete.

865 Bolmagaý ýagşy bolan ýerde nezag,
Ýagşylar sözünde köpdür intifag.

Hak azabyndan mehardyr betgylyk –
Sahyby burnunda, eý köňli salyk.

Ol mehary tutmuş ol şeytan lagyn,
Şer işe çekgeý seni ondan hemin.

Bet pikirler hem ýaman sözler dahy,
Bu sebäpdendir ki diýdim, eý ahy.

Bu ýaman efgal çeker dowzah sary,
Taşlaýyr dowzah ýaman kylganlary.

870 „Eýleýir söhbet eser“ diýmiş Resul,
Ýagşylar birlen gelip hemsöhbet ol.

Hak ýaratmyşdyr dili yhsan üçin,
Söýle diýmiş zikri Hak, Subhan üçin.

Dil bile mälim olar küfr-u iman,
Dil bile mälim olar ýagşy-ýaman.

Hem sogab-u hem günä işler tamam,
Dil bilendir diňlegil, eý has-u a:m.

Çünki bildiň barça işler dil bilen,
Jary kylma sen oňa gybat, ýalan.

875 Köňlün içre owwalan pikir eýlegil,
Parh edip ýagşy-ýamany, söýlegil.

Ger ýaman bolursa söz, ýumgul dodak,
Ýagşy bolsa, diýsen ony, ýagşyrak.

Pasyl Nesihat

Dünýäniň misli saňa bir howz erer,
Halk içinde misli balykdyr, ýörer.

Bir gurulmyş tordur olara merez,
Saýt eder ölüm perişdesi, garaz.

Uşbu saýýat elinden hiç janawer,
Sagý ile gutulmady, eý bihabar.

880 Çünki bildiň gaçmaga ýokdur ýeriň,
Tabşyr işiň jümle, Oldur rehberiň.

Parz ile sünneti tut hem baedep,
Bendelik kylgyl Hudaýa rozy-şep.

Barça iş Ondan bilip, şükrün yetir,
Gelse tä hökmi-kaza, emrin bitir.

Ger eşitseñ ýagşylaryň pendini,
Açgaý sen ol magrypetiň bendini.

Dolsa ger köňüle nury-magrypet,
Pür dür olgaý köňlün öýi her sypat.

885 Hamt içinde hamdyň aýgyl gul kibi,
Saýragyl gül isteýen bilbil kibi.

Rozy-şep asuda bolmaý bir demi,
Bolmasyn kem göz nemi – köňlün gamy.

Jan ile yşkynda bolgul bagry baş,
Zerre sen – sagý eýle tä Güne ulaş.

Kowluhu Tagala: „Inne ekremekum yndallahi etka:kum“¹, el-aýat. Kowluhu
Tagala: „Inne lil-muttaky:ne ynda Rabbihim jennätin-nagy:m“², el-aýat.

Hemme din içre dindir dini-takwa,
Hudaga hoş geler aýyny-takwa.

Kişi kim, bolsa takwa, dosty-Hakdyr,
Ýakyn bil, ähli-Häk ähli-sapakdyr.

890 Huda diýmiş olary: jennet ähli,
Hem ez roýy-hesep pygamber äli,

Kabul eýlär olardan barça yhsan,
Tarykatda olardyr ähli-iman.

Küfür derýasyndan çykmyş salamat,
Münewwer kalp erer olar tamamat.

Bolup zikri-Huda kalp içre bary,
Kylarlar her zaman Taňryga zary.

Urup saýkal köňül gözgüsine, päk,

¹ Gurhany-Kerimiň 49-njy („Hujurat“) süresiniň 13-nji aýaty: „Hakykatdan-da, Hudaýyň ýanynda siziň hormatlyňyz iň takwaňyzdyr“.

² Gurhany-Kerimiň 68-nji („Galam“) süresiniň 34-nji aýaty: „Hakykatdan-da, takwalar üçin Repbiniň ýanynda nygmatdan doly behiştler bardyr“.

Açar jan gözlerini, dide nemnäk.

895 Görer olar Hudany kalp öýünde,
Hudadan gaýry ýok olar küýünde.

Nazar dikmiş durar olar Hudaga,
Özün tutmuş durar jebri-jepaga.

Olaryň zikri-pikri Hak Özüdir,
Eger ýazarsa Özünden, sözüdür.

Eýesin istär olar jany birle,
Birikmiş jan era Janany birle.

Howa¹ köprüsinden olar geçipdir,
Hudanyň yşkynda şerbep içipdir.

900 Bolup yşkynda mest, aňmaz jahany,
Garamaz jennet-u hüýr-u jenany.

Bu düýpsüz dünýe bahryndan o gullar,
Ötüp, bolmuş, olardyr ähli-diller.

Hudaga tabşyryp ol jümle kärin,
Dilärler jan öýünde Biribaryn.

Pikirde bahry-yşka seýr ederler,
Bolup ol bahr era çendan güzerler.

Tapyp rahy-hakykat uşbu ýolda,
Gulak salmaz nedaga sag-u solda.

905 Nedaýy-hätifi-Hak – gaýry-hätif² –
Geler şeksiz olara³ – bolsa aryf.

Hak-u batyl, ýaman, ýagşy saçarlar,⁴
Ki esrar ylmyndan sözler açarlar.

Habar tutsa kişi kim, magrypetden,
Tapar dürri-magany her jähetden.

¹ Howa – nebis, haý-höwes.

² Gaýry-hätif – hätifsiz, habarçysyz.

³ Golýazmalarda: „olardan“

⁴ Bu ýerde seçerler, ýagny tapawutlandyrlarlar, parhlandyrlarlar manysynda gelýär.

Eger bir merdi-aryp söz açarsa
Taň ermez dürri-many ol saçarsa.

Tarykat ýoluna menzil bu hikmet,
Hakykat bagyna bilbil bu hikmet.

- 910 Tapar Taňryny her kim tapsa ony,
Gözünden ýaş akar, artar pygany.

Pasyl

Roza tutmaklygyň pazylatynyň beýany

Roza tutmakdyr sogaby-bişumar,
Kim, habar berdi Resuly-Kirdigär.

Rozany bilgil ybadat işigi,
Kim tutar, ol işik açmyş bişeki.

Işik açsa bendelik içre girer,
Bendelik bossanyndan ol gül tirer.

Roza tutmakdyr ybadatyň başy,
Bolmasa ger göwre çaşar, eý kişi.

- 915 Ýagny, baş bolmasa göwre läş olar,
Murda diýrler, nesne kim bibaş olar.

Roza şähbetiň öýün hem syndyrar.
Bendeleri Hak ýaña ol dönderer.

Roza tutmak hem zekaty-ten erer,
Kim tutar Hak ýanynda yhsan turar.

Dowzah oduna dahy galkan olar,
Kim tutarsa ol azapdan gutular.

Roza tutmak birle päk bolgaý kişi,
Hem günäden arylar içi-daşy.

- 920 Roza, ýagny enbiýalar işidir,
Wirt kylanlar ähli-tagat başydyr.

Tutan äriň roza nebsin öldürer,
Magrypet nurun içine doldurar.

Taňry bergeý rozadaryň muzduny –
Bihasab-u bişumar, magşar günü.

Roza tutanyň dogasyn müstejap –
Eýlegeý Taňry katynda bihyjap.

Ukysy bolgaý ybadatdan hasap,
Hem zikir-u hem etagatdan hasap.

925 Hem hadys içre diýmişler uşbuny,
Roza tutsa Hak üçin kim, bir günü,

Ýetmiş ýyllyk ýol yrak salgaý ony,
Ataşy-dowzahdan, Ol Kadyr, Gany.

Žahyr olgaý ýedi nafdak (?), eý dede,
Dowzah ile rozadar arasyda.

Gel eşit kim, uşbu nafdyň (?) inini,
Baş ýüz ýyllyk ýol bola bilgil muny.

Rozadardan ataşy-dowzah gaçar,
Howzy-Köwserden leziz şerbet içer.

930 Rozadar öýün behişt içre Huda,
Eýlemiş taýyn, eşit, eý kethuda.

Has edip gullaryndan, indär ony,
Yzzat-u ekram ile göndär ony.

Hem ýawuk kylgaý ony Özüne Hak,
Lutpy köp, yhsany köp kylgaý atak.

Çünki nebis arzuwysyn bermedi,
Nygmaty-dünýä öküş iýdirmedi.

Ol sebäp kyldy eziz Taňry Özi,
Boldy onuň dolan aý ýaly ýüzi.

935 Rozadaryň ysy Taňry ýanynda,
Müşk ysyndan gelgeý ýagşy, eý dede.

Ýagşy gelgeý Taňryga tagat ysy,
Razy bolgaý uşbu işden Eýesi.

Has guludyrrazy kylan Eýesin,
Saýaýy-Arşa ýetirer paýasyn.

Rozadar ol gün ki gabryndan gopar,
Taňrydan ol hylgat-u rehmet tapar.

Dürli nygmat, dürli şerbetler bile,
Ýagşy han, päkize çanaklar bile,

940 Kim, perişdeler tutup garşy geler,
Olara ygzaz-u ekram eýleýir.

Diýrler: „Iýip-içip, aýyş eýegil,
Taňrynyň nygmatlaryn noş eýlegil.

Berdi Taňry jawydan mülki saňa,
Açdy uçmah işigin senden ýaňa“.

Nygmaty-elwany-Hak iýgeý taman,
Janyby-Hakdan oňa ýetgeý salam.

Pasyl

Seni gaflat tutup, eý adam ogly,
Düşer gapyllara bu, diňle kowly.

945 Bu gaflat dünýä içre bişumardyr,
Iki älemde gapyl bende hardyr.

Bu gaflat ähli ýetmez menziline,
Dahy wasl olmagaý maksat iline.

Bu gaflatdan yrak bolgul, eý adam,
Iýip ýowmul-hasapdan her zaman gam.

Niçik bolgaý yrak senden bu gaflat,
Eger bolmasa bardyr dagy-hasrat.

Özüň kylgyl ryýazat birle jahyt,
Tutup emrin, bilip Taňryny şahyt.

950 Yrak kylgaý seni ondan ryýazat,
Ryýazat birle eýle Haka tagat.

Ryýazat ýagşysy toba bilendir,
Onuň-le ähli-Hak maksat bulandyr.

Kişi roza bile nebsi-howasyn,
Ýakar, syndyr onuň barça binasyn.

Damarlardyr şeýatyna ýörer jaý,
Beni-Adama salgaý bir ýaman raý.

Ýaman endişeler salgaý ol melgun,
Damarlarda gezer ol misli bir hun.

955 Tutan roza onuň jaýyn kylar zor,
Tapyp dert ile hesret, ol bolar hor.

Kylar roza seni tagata maýyl,
Salar iblis ganatyna selasyl.

Takarrup istär onuň birle bende,
Düşer şeýtan lagyn boýnuna künde.

Eger doýdursa garnyn merdi-huşýar,
Kesalat tapdy şeksiz, boldy bimar.

Jela bergeý dahy şähwete ony,
Salar iblis lagyn gaflata ony.

960 Ýolukdy bir günü Ýahýaga iblis,
Golunda torbalar, ýüz hile, teblis.

„Nedir“ diýp sordy Ýahýa torbalary,
Diýdi: „Torbaýy-şähwet – ol bulary –

Bular birle tamamat adam ogly,
Bolarlar nebsi-şähwet birle bagly.

Munuň birle bulary eýlärem kaýt,
Bu torbalar duzakdyr kim, olar – saýt.

Salaram olary gafat öýüne,
Göterip taşlaram dowzah teýine“.

965 „Meniň torbam hany“ diýp, sordy ondan,
Diýdi iblis: Saňa ýok bähre mundan.

Meger garnyňy bir gün eýlediň dok,

Ybadata agyr kyldym seni çok.

Diýdi Ýahýa: „Haka äht eýledim, äht,
Doýurmaý garnymy min bagd, min bagd“.

Diýdi iblis: „Menem äht eýledim bu,
Kişige söz diýmeýmen min bagd dogru“.

Pasyl

Zowky-tagat isteýen gamgyn eren,
Jahyt olup, Hak ýolunda jan beren.

970 Istär erseň bu mynajat lezzetin,
Bir ýalynja kyl özüňe nebs itin.

Kyl hylap herne buýursa sözünü,
Bur gulagyn, çekme onuň näzini.

Günde bir iýmege öwret ol segi,
Ýogsa serkeşlik kylar, eý din begi

Özge duşmanlaryňa berseň tagam,
Dostlugy zahyr kylar olar tamam.

Yzzat, ekram etse nebsine kişi,
Iýdirip – içirse çoh ab-u aşy.

975 Tutmagaý ol, ýagny permanyň seniň,
Laýyk eýlär dowzaha janyň seniň.

Bes, mynajat birle tagat zowkuny,
Nebsin aç eden tapar, bilgil muny.

Bu mysaldyr, gör-ä atçylar atyn,
Berse şebgir, kem alaf salsa etin.

Çapmaga laýyk bolar, bilgil ony,
Ýogsa çapmakda keseldir, eý gany.

Salsa ger saýýat ele bir torguşy,
Çykmak olgaý elden onuň teşwüşü.

980 Berse şebgir birniçe gün ol guşa,
Üns tutup, saýýat ile awa düşe.

Kim haçan haýwan istär ram ede,
Halk ile üns eýlemek enjam ede.

Owwalan hoşluk bile tutmak gerek,
Baglaýyp, az-az alaf atmak gerek.

Garny aýksa, arryk kysa tenin,
Bagd ez an eýlär kabul, emr etgenin.

Bu mysaly-nebs erer, eý din äri,
Nebsin öldürgendir ärler serweri.

985 Ne bolar indi sebäp öldürmäge,
Hak ýoluna ol iti getirmäge.

Roza bil, nebs egrisine tiz erer,
Kim gider nebs ugruna ol hyz erer.

Egri agaçdyr bu nebs, eý ähli-hal,
Akl erseň, bar, ol agajy tize sal.

Ger göni kysaň ryýazata salyp,
Rozy-şep Hak zikrinde jahyt bolup.

Soňrasynja dosta laýykly bola,
Ýaraşar dostlar ony alsa ele.

990 Nesneýi kim, dost ony etse kabul,
Bes, kabul eýlär Huda birle Resul.

Egrilik birle eger galsa, ony,
Nägä ogşar, pikir edip, tapgyl muny.

Kimse ony eline almaýysar,
Ýagny, Hak dosty nazar kylmaýysar.

Oda laýyk bolgaý ahyr ol agaç,
Waý eger kim, bolsa onuň asly keç.

Terbiýet birle eger bolmasa düz,
Iste Taňry pazlyn, al pendim ujuz.

995 Hak katynda menligiň ýokdur ýeri,
Uşadyp tut barçadan özüň giri.

Däne misli bu nebsiň, eýlegil un,
Ol haçan perman tutar bolsa bitin.

Elenip ol ýumruga girse gerek,
Zahmy-atasy çekip bolsa çörek.

Eý garaz, ot görmeýin hiç bişmedi,
Ham bolar kim, nebsi oda düşmedi.

Asly bu oduň ryýazatdyr saňa,
Bu ryýazat ýagşy tagatdyr saňa.

1000 Taňry yşkynda bişen hiç dänmegeý,
Rozy-magşar dowzah içre ýanmagaý.

Köne letde bil bu kagyz aslyny,
Terbiýet birle nepis etmiş ony.

Ussasy jem etdi, daş urdy oňa,
Gün azabyn gurydyp berdi oňa.

Rizeläp saldy degirmen bogzuna,
Un bolup çykdy heman ondan ýene.

Küli-has içre salyp derman bile,
Etdi kagyz, letdäni perman bile.

1005 Jümle halk ondan hyrydar oldy gör,
Barça ylm ähli oňa ýar oldy gör.

Boldy töhfe, gezdi ol elden-ele,
Hat bitildi, gitdi ol ilden-ile.

Erdi owwal düzde ýatan köne dalk,
Boldy indi, şübhesiz makbuly-halk.

Letdeýi-nebsiňi menlikden gider,
Ur ryýazat daşyn, etgil derbeder.

Jähd-u jidd seňni bile un eýlegil,
Aby-çeşmiň birle magjun eýlegil.

1010 Halkaýy-has içre bar salgyl ony,
Egrisin rast eýlegil, bolsun göni.

Hem ybadat işigin açgyl rowan,
Zikri-Hak kyl pişe, äşgär-u nahan.

Kylgyl özüňi heman topraga ýar,
Köňlüňi tut jümle halkdan har-u zar.

Kim, umyt oldur ki Hak etgeý kabul,
Ýary kylgaý şafkat ile Hak Resul.

Razy bolsa kimden Ol Kadyr Özi,
Terk eder Hak zikrinden özge sözi.

1015 Gullaryňa kyl nesip, eý Biribar,
Pişe kylmak zikriňi leýl-u nehar.

Gaýym et olary sünnet ýoluna,
Mulhyk etgil ähli-jennet iline.

Ýollaryň kyl dogry Özüňden sary,
Bolgaý olar täki maksat göwheri.

Şerri-şeytandan aman kyl olary,
Birligiňe bigüman kyl olary.

Pasyl

Dost arasynda tagalluk – perdedir.
Kim üzer, birikdi ol, her ýerdedir.

1020 Öz-özün ýyrt perdäni hylwat güzin,
Hiç şeki ýokdur görer sen dost ýüzün.

Hylwaty-dost isteýen baryn kowar,
Adaty dostuň budur – hylwat söýer.

Istesen Onuň yzrasyn gözle, bar,
Ähli-agýardan syryňy gizle, bar.

Söýenin tutsaň berer söýeniňi,
Şemi-wahdat içre tutgaý jaýyňy.

Bu hyjaplardan özüň üz, eý habyp.
Ýok ise didary-dost bolmaz nesip.

1025 Dahy özlük perdesin üzgöl özüň,

Görgeý ol didary-dost bu jan gözüň.

Jan gulagy diňlär ol owazy-dost,
Seýr içinde gurgaý ol kes sazy-dost.

Ondan algaý buýy-wasl ol burny-jan.
Bu habar aňyp, köňül eýlär pygan.

„Görmedim – diýp, artar ondan ýangyny –
Özge boldy, bulmadym ony, hany?“

Bu sebäpden yşk ody ony ýakar,
Şol habardyr gözlerinden ýaş akar.

1030 Bi iki şahytdyr yşkyna ony:
Ýüzleri sary turar, arryk teni.

Her zaman görgeý tejelli ol weli,
Taşlar oda özüni jan bilbili.

Misli mergen darygan dek ahular,
Hylwat istäp rakyba atmak dilär.

Ondan ötri galmagal söýmez bu kes,
Galmagal birle öten owkat hebes.

Kä zikirdir, kä pikirdir pişesi,
Ondan özge ýok durar endişesi.

1035 Zikr edende misli çagyrmış ola,
Pikr edende magşugyn görmüş ola.

Görmek ile doýmagaý ol jan gözi,
Pyrkat içre çeşmi-girýändir özi.

Sahynyň bagtlylygynyň beýany

Ol Resuly-Hak diýdi uşbu sözi,
Açylar tutsaň gulak köňül gözi:

„Kim erada eýleýip Subhanyny,
Berse malyndan zekat her bir gany.

At alarlar uşbu asmanda – sahy,

Ikilenjide – juwanmert – eý ahy.

1040 Bu üçülenjide – tagat edişi,
Ýagny, Taňry buýrugyn rast tutujy.

At alarlar dördünji asman era,
– Eýgilik kylgyjy ejiz gullara.

Bäşilenç asman içinde eý gany,
– Munfykyn – diýp adaýyr o kimsäni.

Altylanç asman era ol kimsäýe,
– Bereket ähli – adaýyr, eý uýa.

Ýedilenç asmanda – magfur – adaýyr,
Ýagny “Taňry ýarlykam“ diýmek bolar.

1045 Bu sypat bir kimseýe at berseler,
Rozy-magşar gorkusyz bolgaý olar“.

Masrapyna kim ki sarp etdi ony,
Razy boldy ondan ol Kadyr Gany.

Taňryny razy kylan maly bile,
Jennete girgeý Resul äli bile.

Bahylyň betbagtlygynyň beýany

Bermese kimse zekaty-malyny,
Bu sypat, diňle onuň ahwalyny.

Uşbu asmanda bahyl diýrler ony,
Ikilenjide – leýim, ondan deni.

1050 Ady mümsikdir üçünç asman era,
Maly bermez, ýagny masrap ýerlere.

Dördünji asmanda ady betgylyk,
Ýagny, etmez kimseýe niç eýgilik.

Bäşilenç asman içinde turşy ýüz –
Adaýyrlar, ýagny, ol kese ýowuz.

Berketsiz adaýyr altynjy sema,
Ýagny, diýrler bereket ýokdur oňa.

Hem dahy hesret diýerler ol guly,
Razy bolmaz ondan ol ýagşy ili.

1055 Ýedilenç asman era bil, eý ahy,
Adaýyrlar adyny murdar dahy.

Bes, namaz onuň ýüzüne urular,
Haşr olajak, barça ondan sorular.

Bu sebäp ryswa kylyp magşar günü,
Ol azap içinde tutgaýlar ony.

Taňry etgeý uşbu mallara, hytap,
Diýr ki: „Bergeý siz eýäňize azap“.

Izni-Hak birle azap etgeý olar,
Jan bile bagryn kebap etgeý bular.

1060 Eý ganylar bu turar ahwalyňyz,
Çoh azap etgeý siziň emwalyňyz.

Bes, heder eýläň azabyndan onuň,
Şikwesinden hem hasabyndan onuň.

Kylmaňyz näzik bedenlerňiz seza –
Bu azaplara, diýdim baýlar size.

Ýogsa etgeý siz puşeyman, sany ýok,
Bir ýanar ot kim, söner imkany ýok.

Ýagny bir mal – bolmasa ondan zekat,
Taňryga eýlär eýesinden şikat.

1065 Diýr: „Hudaý-a, jümläge ryzkyn beren,
Barçalary maksadyna ýetiren.

Rozy kyldyň surat-u jan bizlere,
Ryzkymyzy taşladyň älem era.

Ygtyýar etdiň bize bir kimsäni,
Tabşyryp goluna biz jünbendäni.

Ýagny, bizden uşbu kes haýrat ede,
Hökmi-permanyň tutup, ýola gide.

Bes, ki haýrat birle päk etgeý heman,
Şat edip misgin, pakyr köňlün rowan.

1070 Emriňi tutmaý hapys etdi bizi,
Algyl ondan, özgäýe ber, ýa Izi“.

Taňrydan ýetgeý neda oşol zaman,
Diýr ki: „Sabr eýläň, eý jünbendegan.

Dünýe içre, bes, siziň-le olary,
Mübtela kyldym oşol bet janlary.

Ahyretde olara kylgum hytap,
Eýlärem sizler bile dürli azap.

Kä ýylan bolup çakar siz olary,
Ot bolup gähi ýakar siz olary.

1075 Gäh döwer siz olary harman kimin,
Häki-pa eýläz siz olary hemin.

Ýüz nedamat, ýüz puşeyman etseler,
Gözýaşyn derýaýy-umman etseler.

Synalaryny etseler ýüz çäk-çäk,
Kesseler agzalaryny müň täk-täk.

Bolmagaý bir zerre peýdasy onuň,
Erte hasrat birle weýlasy onuň.

Budur işiň, diňle, eý döwletli baý,
Ger zekatyn bermeseň, waý üzre waý.

1080 Rozy kyl, eý jümläni halk eýlegen,
Bizyban mugjyz Kelamyn söýlegen.

Ýagşy ýola barçalaryň gitmegi,
Bu zekatyn masrapa sarp etmegi.

Iki many bar zekatda, eý ahy,
Aýdaýyn, gel, bir zaman diňle dahy.

Birirsi päklik turar onuň heman,

Biri ösmekdir oña iki jahan.

Bes, zekat bermekde maly arylar,
Bermese, oña haramy garylar.

1085 Kim, hapys diýrler bu maly ähli-kal,
Hem haram diýp adaýyr ol ähli-hal.

Jümle haýratyn Huda etmez kabul,
Hem pisint etmez eýimme hem Resul.

Ýagny, ösmek manysy budur heman,
Dünýe içre ösgeý ol, kylma güman.

Ahyretde hem biriňe on geler,
Onuna ýüz – bergiji yhsan alar.

Hem eýesinden günä eýlär ary,
Bolgaý ol kes jümle böhtandan beri.

1090 Bes, ekinden boý alan dek bil muny,
Artdyrar malyňy hem eýlär gany.

Pürdese her ýylda pelini bagban.
Getirer hoşa üzüm köp, eý juwan.

Ger ýara içinde bolsa uly et,
Ýaradan çykmasa ol, tapmaz syhhat.

Bu zekat malyň içinde düýt erer,
Düýdi çykسا närsäniň, syhhat bular.

Hassadyr, ýogsa sag olmaz uşbuny,
Ýa öler, ýa nepi ýetmez, bil muny.

1095 Ýa zekat bu malyňa gorgan bolar,
Bermediň, göýä, bu gorgan ýykylar.

Nesne kim, daşynda ýokdur gorgany,
Gurd-u guş barça heläk eýlär ony.

Dahy her nesne zekat bardyr oña,
Ber, daryg etmeý ony, Ondan ýaňa.

Bes, müwasa eýlemek misginlere,

Malyndan bolgaý zekat her baýlara.

Hem towazyg birle yhsan, eý emin,
Bes, beýiklerden zekat, bilgil ýakyn.

1100 Hem zekaty-döwlet öýden – ber toýy,
Ýary bermekdir ejizlere gowy.

Hem dahy öýler zekaty, eý uýa,
Ýagny, getirmek bolar myhman öýe,

Ygtyýar elinde bolgaý bendäge,¹
Destgir bolmak turar dertmendäge.

Isteseň ylmyň zekatyn hem diýe.
Taglymy bermek turar öwrenjiýe.

1105 Tendürüsligiň zekatyn bilgile,
Barça usýandan gaýýtmak Taňryýa.

Diňle, kuwwatdan zekat, eý merdi-huş,
Ýagny, kapyr birle etmekdir uruş.

Gel, eşit, nedir gulagyňdan zekat.
Bar, eşitme gybaty, doly hekat,

Gel, zekaty-dil nedir eý ähli-haýr,
Sözlemezlikdir ýalan, böhtany-gaýr.

Göz zekaty gözlemezlikdir saňa,
Ýagny, nämährem kişilerden ýaña.

1110 Hem dahy yslam zekatyn bil ýene,
Bes, hylap etmek şeýatyn emrine.

Hyzmat etmekdir imanyňdan zekat,
Haktagalaga öküş, eý päki-zat.

Dahy zahytlyk zekaty bilseňiz,
Patyşa dergähinden aýrylsaňyz.

Bes pakyrlykdan zekat istän gerek,
Dilemezlik Hakdan özgeden dilek.

¹ Elinde mümkinçiligi, ygtyýary (azatlygy) bolan kişiler manysynda gelýär.

Isteseň köňül zekatyn, eý juwan,
Eýlemek tagzym-u yslam-u iman.

1115 Baş zekaty sejde kylmak Taňryýa,
Subh-u şam-u belki daýym, biryýa.

Bes, diriligiň zekaty jan pida,
Pany içre eýlemek Hak ýolunda.

Jany gurban etmek aşyga seza,
Ger müjerret bolsa ýaryndan, rowa.

Hakdan olaryň dilegi hak durar,
Hakdan özge janda söýgi ýok durar.

Yşk ýaýdyr, aşyk ok, magşuk nyşan,
Atgujydyr emri-Hak tutmak rowan.

1120 Dogry tutsa her kişi, urgaý ony,
Egri bolsa, bes, ryýadyr atgany.

Dogry tutgul emri-Hak, atgyl nyşan,
Maksadyňy bulgaý sen häzir aýan.

Atmak ile bolmagyl hergiz melul.
Diýmegil kim: ret edermi ýa kabul.

Daýym at hajat okuňy, daýyman,
Sum naharan, kün leýalan kaýyman“.¹

Haby-gaflata gözüňi berme, tur,
Gezleýip hajat okuň her ýana ur.

1125 Gur toruňy, gel, otur saýýat bolup,
Düşse taňmy maksadyň murgy gelip?

Tapsa ezizinden habar aşyk kişi,
Ol küýe düşen goýarmy bu işi.

Özge işi goý, tutup emrin heman,
Bolma tafryk zikri-pikrinden zaman.

¹ Gündüzlerine agzyň bekli, gijelerine aýakda (ybadatda) bol.

Ähli-yşka iki älem gähidir,
Zikri-pikri sagyşy¹ Allahydyr.

Zikri-pikriňden garyby, eý Huda,
Pazly-yhsanyň bile kylma jyda.

1130 Sagaty ömrümi mesgut eýlegil,
Ah ki didaryňy maksut eýlegil.

Pasyl

Diýdi pygamber bu sözi, eý gany,
Daýym olgaý döwletiň, tutsaň ony:

„Bu zekatdyr kim, imanyň köprüsi,
Tapdy iman kim, zekat beren kesi“.

Ýagny, kimde ýok zekat, ýokdur iman,
Gün hadysdyr, tutma bu söze güman.

Kimde-kim ýokdur zekat – ýokdur salat,
Gel, eşit bu sözleri, eý zülhaýat.

1135 Dergähi-Hakda namaz bolmaz kabul,
Ger edalanmaz zekat, eý bul-ukul.

Kim, zekatyn meng eden kesi ol An,
Butparaza ogşadypdyr, eý juwan.

Saglaba, gör, kim, zekatyn bermedi,
Hak Resul ol demde: kapyrdyr diýdi.

Ýagny, „Metjit kepdersi“ diýrdi owwal,
Mal ýygyp, soň düşdi başyna bu hal.

Hak ýolunda kimse yhsan etmeýin,
Taňry buýrugyn tükel, düz tutmaýyn.

1140 Ýygsa ol altyn-kümüş, renç eýlese,
Kim, zekatyn bermeýin genç eýlese.

¹ Sagyş – oý, pikir; saýmak, hasaplamak.

Ol kyýamat gün – bolar ýokdur güman –
Gyzdyrlar künji-dowzahda heman.

Daglaýlar ol kişiniň alnyny,
Kim: „Pakyr gelende çytdyň“ diýp, ony.

Arkasyny hem onuň daglaýalar,
„Derwüşe arka çöwürdiň“ diýeler.

Eýlegeýler ol gula sansyz azap,
Dil damaga dykylar, bolmaz jogap.

1145 Uşbu gençler bolgaý aždarda, ýylan,
Çolanyp boýnuna, sokgaý bigüman.

„Men seniň genjiň idim“ diýgeý oňa,
Dişlegeý agzyn açyp, ondan ýaña.

Diýr: „Azap etmäge emr etdi Ogan,
Ýok saňa bolmak azabymdan aman.

Dünýe malyn genç edip ýygdyň öküş –
Diýr ki – al indi azabymdan üleş“.

Bolsa, genjiňden zekat ber, eý gany,
Ýogsa görgeý sen azap, magşar günü.

1150 Nermi-dil kyl döwlet ählin, eý Huda,
Genji-malyndan zekat kylsyn eda.

Rozy-magşarda azat kyl olary,
Dowzah odundan hemme möminleri.

Öwdi Musa Hak katynda bir juwan,
Kim: „Eda eýlär namaz ol sydky-jan.

Hem tehäret barça erkan-u rukug,
Getirer barça huşug-u hem huzug“.

Hak jogap aýdy oňa kim: „Ýa Kelim!
Jan bile eýlär namazyn ol gulum.

1155 Hyzmatyn takdym eder ol gorkuly,
Jennet ähli diýdi ony ol uly.

Etmedi leykin zekatyn ol eda,
Bolmagaý onuň namazy hem rowa.

Bir kişi haj eýlese ýüz mertebe,
Hem namazyn kylsa ol bu mertebe.

Hak üçin dürli ybadat etse ol,
Gije-gündiz zikri-tagat etse ol.

Haýr edip doýursa ýüz mün aç ýene,
Don berip geýdirse örtüksiz tene.

1160 Ýagny, haýr etmek bola onuň işi,
Bermese leykin zekatyn ol kişi.

Etmegeý haýryn kabul dergähinde,
Orny bolgaý bes, weýiliň çahynda.

Çün haram mal haýry hiç bolmaz imiş,
Kim kylar, Taňry kabul kylmaz imiş.

Kim tezek birle ymarat etse ol,
Jan çekip, tertip ile düzetse ol.

Pikr edip bakgyl, bina tutmaz bu tam,
Şoňa ogşar haýr eden maly-haram.

1165 Çüýrigen däne eger ekse bir är,
Çekse jan gögermegeý ol set hezar.

Manyg olma bu zekata, eý gany,
Ýok ise, bolduň Hudanyň rehzeni.

Bergil ynsap özüňe, ýol urmagyl,
Masrapa sarp et zekaty, durmagyl.

Razy bolsun şübhesiz ol Zülkerem,
Dowzah oduna teniň bolgaý haram.

Bu nesihat herze sözdür diýmegil,
Rozy-magşarda puşeyman iýmegil.

1170 Eý Hudaý-a, pazly köp, kâni-kerem,
Gahryna hem lutpuna goýmuş alam.

Gahry, lutpy ol nyşandan bellidir,
Bil sagyt, her kimse açyk golludyr.

Gullara haýry-sagadat rozy kyl,
Buýrugyň tutmagy adat rozy kyl.

Pasyl

Hezreti Alydan sowal soraganyň jogabynyň beýany

Sowal olmuş bu sözler kim Alydan,
Hudanyň arslany, şahy-weliden.

„Seçip älemde sen ýagşy ýamandan,
Agyrrak ne bolar bu asymandan.

1175 Taky giňräk bu ýerden ne turar bu,
Ganyrak derýadan, gel, sözle hoşhu.

Habar bergil, nedir daşdan gatyрак,
Ýene nedir bu otdan ýakyjyrak.

Nedir aýgyl, sowukdandyr sowugrak.
Zäherden ajy nedir eý şahy-tak?“

Diýdi: „Ýagşyga böhtan eýlemek bu,
Agyrdyr asymandan, ýary-hoşhu.

Jahandan giň bolar ýagşy söz aýmak,
Huda üçin ýaman sözleri goýmak.

1180 Mynapyk köňlüdir daşdan gatyрак,
Kanagat ähli derýadan ganyrak.

Ki soltan kim, eger jebr etgijidir,
Ýanar otdan şeki ýok, ýakgyjydyr.

Leýim baýdan dilemek hajatyny,
Sowugrakdyr sowuk buzdan, bil, ony.

Sabyr hem ajyrak ermiş zäherden,
Eger jebr-u sütem ýetse bir ärden.

Tamam her işde sabry pişe kylgyl,
Weli dil yşky-Hakda rişe kylgyl.

1185 Sabyr kylmakda bardyr nepi-bihet,
Ýaman işe sabyrdyr bolgujy set.

Hudawendim sabyrdan aýry kylma,
Küýüm-pikrim özüňden gaýry kylma.

Huda diýmiş: nygmatyma şükr ediň,
Nygmatym paýany ýokdur, pikir ediň.

Bu jahan başdan-başa nygmat erer,
Kim besarat ählidir ony görer.

Hem özüňde goýdy çendin nygmaty,
Pikir edip, yllatlydan al ybraty.

1190 Şükri-nygmat nygmatyň eýlär zyýat,
Şükür birle tapdy tapganlar myrat.

Her deme ýüz mün şükürler eýleseň,
Mün sena, mün zikri-elwan eýleseň.

Nygmatyň şükri beja gelen imes,
Mün-de bir şükri tamam bolan imes.

Bendedenrazy bolar Taňry Özi,
Iýse-içse bes, şükür bolsa sözi.

Hamt aýdar men nygmatyňa Biribar,
Wafyýy-nygmat bola ol set hezar.

1195 Hem zyýada lutpuňa käfi bola,
Yllat-u usýanyma şäfi bola.

Mümkin ermes nygmatyň kylmak şumar,
Şükür edelim jemine sanmaň hezar.

Derdi-dili dep eder şükri-sena,
Nygmat öýni şükr ile tutmuş bina.

Kim dükany şükr ile eýlär güşat,
Nygmaty günden-güne bolgaý zyýat.

Nygmatynyň şükri kändir nygmata,

Laýyk eýlär şäkir ählin jennete.

1200 Kyl Hudaý-a, şäkir ählinden bizi,
Şäkir etgil jümle bu agzamyzy.

Hem damarlar gan edip eşgarymyz,
Göz, gulak hem jan içinde barymyz.

Ittifak et zikri-şükründen ýaña,
Şäkir olsun daýym-a munlar saña.

Adam ogluna nesihatdyr bu söz,
Tutsa her kim jana rahatdyr bu söz.

Haky häzir bil, ybadat eýlegil,
Her ne, ki berse kanagat eýlegil.

1205 Bolmasa kimde kanagatdan eser,
Iki älem ol turar itden beter.

Bolmasa kanyg sadap, dür dolmagaý,
Çykmasa hyrsy-tamag, nur dolmagaý.

Bar, çykar köňlünden ol hyrsy-tamag,
Diňle ýagşy: „Däme şebgu men kanag“¹.

Doýmagaý hergiz haryslaryň gözi.
Jümle älem mülkün alsa düp-düzi.

Manyg bol nebsiňe, bar, kanyg otur,
Bar, kanagat içre Hak emrin bitir.

1210 Noktaýy-nur ol kanag harpynda, bar,
Ol tamag harpyndan etmiş neň-u ar.²

Bolsa kimde gaýraty-din, eý kişi,
Hiç tamag birle onuň ýokdur işi.

Ahli-tamyg gaýrat ähli bolmagaý,
Yşk perisi oňa pertöw salmagaý.

¹ „Däme şebgu men kanag“ – kim kanagatly bolsa, doklugy dowamly bolar.

² Arap elipbiýinde „kanag“, ýagny kanagatlylyk sözünde gelýän „kaf“ we „nun“ harplarynda nokat bar, „tamag“, ýagny tamakinlik sözünde nokatly harp ýok.

Derwüş olan bolsa Taňry derwüşü,
Gitse Onuň küýünde akly-huşy,

Bolmagaý derwüşü-nan, derwüşü-don,
Ger bolarsa bolgaý ol gün sernegun.

1215 Kanyg bol Hak dergähinde her säher,
Ol salar şeksiz saňa rehmet nazar.

Aryzuw kylma halaýyk dergähin.
Illä ol halk görseterse din rahyn.

Halk gedasy Halygyn nisýan eder,
Taňryga ol şübhesiz usýan eder.

Hajat üçin gezse her kim älemi,
Taňrydan olmaz jyda, ýokdur gamy.

Lutpy-juduň gullara ýar eýlegil,
Olary dergähiňe zar eýlegil.

1220 Bermegil şeytan lagyndan waswasa,
Kyl nowa yhsan nowasyz keslere.

Hezreti Musa bile bir merdi-Huda ýoluganynyň beýany

Hezreti Musa Hudadan istedi,
„Bir söwer dostuňy men görsem“ diýdi.

Hak diýdi oňa: „Pylan ýol üzre bar,
Bir söwer dostum geler, sen ony gör“.

Taňry emrin rast tutup, bardy ýola,
Dosty birle ugraşyp, gaýdyp gele.

Geldi onda bir ýigit kim, hoş zyban,
Gol tutuban diýdi: „Bize bol myhman!“.

1225 Hezreti Musa bile bardy öýe,
Dostlugy ne erkenin ýagny, duýa.

Mahazardan getirip ol hoş tagam,
Iýiň diýp durdy edep birle tamam.

Iýmedi Musa tagamy uşbu hal,
Diýdi kim: „Yllatly men, häzir melal“.

Ol diýdi: „Derdiňe bolgaýmy dowa,
Sagý edip tapsam, Huda berse şypa“.

Diýdi Musa kim: „Tapyłmas dārisi,
Kim, meger kyndyr, muşakgatdyr besi“.

1230 Ol ýigit el-hal ile sordy ony,
„Gany-adam“ diýp, habar berdi ony.

Ýagny adamyň damak gany bola,
Uşbu gany yllata dāri kyla.

Ol ýigidiň birje ogly bar imiş,
Ol oguly çoh eziz saklar imiş.

Ol oguly öldürip, getirdi gan,
Aýtdy: „Adam ganydyr bu, ýa pylan“.

Gördi oglanyň enesi uşbu hyn,
Atasy öldürenin bildi ýakyn.

1235 Sözledi ol: „Diýmediň neçün maňa,
Öldürerge ýary kylgaýdym saňa.

Gol-aýagyn oglanyň gapar idip,
Men dahy hem çoh sogap tapar idim.

Mahrum etdiň bu sogapdan ne sebäp,
Çün sogap gysganmasy sizden ajap“.

Bildi Musa kim, bularyň söýgüsi –
Bu sebäpdir Taňry katynda besi.

Jan berermiş Taňry myhmany üçin,
Gulluk eýlärmiş oşol Subhan üçin.

1240 Hezreti Musa doga kyldy Haka:
„Halyma kylgyl nazar“ diýp mutlaka.

Müstejap etdi dogasyn ol zaman,
Murda ýatan oglana Hak berdi jan.

Ol zamanda jümlesi şat boldular,
Bir-biriniñ kimdigini bildiler.

Sen dahy tutgul eziz myhmanyňy,
Ber, aýama, istär ise janyňy.

Gullaryňa ýary kylgyl, eý Huda,
Maly-baş myhmanyna kylysyn pida.

1245 Ýüz öwez bar birine her lukmanyň,
Kylma zaýyg jümle yhsanyn onuň.

Dostlaryň depderine adyny sal,
Janyn al iman ile rozy-ajal.

Ýagşy amallar şeýtana şikeste kylarynyň beýany

Rawydyr bu Hak Resululladan,
Fahry-älem, ol Habybulladan,

Sordular, aýdy: „Tasadduk afzaly,
Hyşyna peýweste bolmakdyr, beli.

Hoş amallar bir-bire fahr eýleýir,
Uşbu sözi bir-birine söyleýir.

1250 „Ýagşy men“ diýr bu amal içre namaz,
Roza eýlär „Ýagşy men“ diýp, Haka nâz.

Diýr tasadduk: „Men amallar afzaly,
Kim meni işlär Hakyň söwer guly.

Taňryny uluglamakdyr sizde – kâr,
Ondan özge ne hysalat sizde bar?!

Mende hem bardyr bu tagzymy-Huda,
Halka şafkat eýlärem hem dünýäde.

Siz eýäňiz ýetirer siz işine,
Men eýämi ýetirer men Özüne“.

1255 Uşbu söze bawer etdiler hemme,
Diýdiler: „Haýr etmek afzal äleme“.

Pasyl

Uçrady pygambere şeýtan lagyn,
Sordy pygamber oňa bu söz hemin.

„Ymmatymdan kim jemagata geler,
Sap tutup Taňryga ol gulluk kylar.

Uşbu işden ne zerer ýetgeý saňa,
Eý lagyn, bergil jogabymy maňa!“

„Daglagan dek nebsim otda – diýdi ol –
Bes, zerer ýetgeý maňa, eý uly gul“.

1260 „Okaýyp Gurhan olar kylsa sena,
Ne zerer ýetgeý seniň bu janyňa?!“.

Ol lagyn diýdi: „Bolar men kör-u ker,
Lal bolgaý dilim hem budur zerer“.

„Faryg olup, kylsalar olar doga,
Nä gadar nogsan bolar, diýgil ýene?

Gol-aýagym baglanyp ol dem menim,
Boýnuma kement düşüp, titrär janym“.

„Bes, tasadduk etseler nedir zerer,
Durma melgun, tiz maňa bergil habar.

1265 “Bes, düşer başyma erre ol zaman,
Tä iki böler meni ender miýan.

Nisfimi Maşryga taşlar şeksizin,
Nisfimi Magryba, bilgil, eý güzin.

Daýymyl-wagt bu turar halat maňa,
Hem azab-u şitdet-u hasrat maňa.

Ymmatyň etse tasadduk, eý nebi,
Para kylgaý ol meni şalgam kibi.

Gaty wehmim – diýdi – ondandyr meniň,
Ymmatyň haýrat eder diýp kim, seniň.

1270 Men bu işden belki beter gorkaram,
Para kylgaý ol tasadduk, läjerem“.

Bes tasadduklar bela reddi turar,
Hem tasadduk afyýet seddi turar.

Hem eýesi ömrüni kylgaý deraz,
Hem kabul eýlär ne kim, hajat-nyýaz.

Hem dahy malyn zyýada eýleýir,
Döwlet işigin güşada eýleýir.

Hassalara hem taky bolgaý şypa,
Hem dahy dert ähline bolgaý dowä.

1275 Ýyldyrym dek hem syratdan geçirer,
Howzy-Köwser şerbetinden içirer.

Jennete dahyl kylar ol bihasap,
Aýşy-eşret birle bolgaý, ýok azap.

Gabra girse, ölse ol gul panydan,
Dowzah ody gelgeý ol dört ýanydan.

Bes, namaz girer, birini söndürer,
Ikilenç ody zekatý öldürer,

Üçülenji roza girer suw seper,
Bes, tasadduk dördünji ody gapar.

1280 Rahat-asaýyş bile ýatgaý ol är,
Tä ulug magşar bolynça, eý berar.

Ger tasadduk etse bir mömin kişi,
Bolsa makbul Hak katynda kylmyşy.

Bes, neda eýlär jähennem ol zaman:
„Rehm eýesi, pür kerem, Kadyr, Ogan.

Ber izin, bir sejdeýi-şükr eýleýim,
Ismi-zatyň zar ile zikr eýleýim.

Tapdy bir gul çün azabymdan nejat,
Gitdi boýnumdan meniň iki uýat.

1285 Gul Seniňdir hem Resulyň ymmaty,
Utanar men kim, azap etsem gaty.

Görkaram Senden azap etmez isem,
Lagnaty men emriňi tutmaz isem,

Bu sebäpden galaram haýrany-zar,
Şükr oňa gutuldy gul, ýa Kirdigär“.

Bes, jähennemden azat bolgaý olar,
Hak ýolunda kim tasadduklar kylar.

Hem tasadduk saýasyna, bil muny,
Saýalangaý eýesi magşar günü.

1290 Çöwürerler Gün ýüzün senden sary,
Yssyda dermende bolgaý halk bary.

Mis içinde kim, gaýnagan dek sap suw,
Beýni gaýnar kelle içre, eý emu.

Haýr eýesi şol günü şadman bolar,
Bes, bahyl tapmaý pena, haýran bolar.

Kyl sahawaty sebäp gullaryňa,
Ähli-mömin baý-u ýoksullaryňa.

Ýetmesin olara ataşdan eser,
Rozy kylgyl şafkaty-Haýrul-Beşer.

Hezreti Süleýmana bir guş gelip arz kylanynyň beýany

1295 Rawydyr, bir guş gelip bir günü,
Arz kyldy kim, Süleýmana muny:

„Agaç üzre çagamy kimse gelip,
Öldürer, eýlär heläk ony alyp.

Çäresin kyl“ diýp, oňa girýany-zar,
Ýüz urup dergähde boldy intizar.

Ol kişige kyldy emr ol aly jah:
„Almagyl guş çagasyn, kylma günäh.

Ýogsa ybrat eýlärem işiň seniň,
Para-para kylaram jan-u teniň“.

- 1300 Diňleýip, dubara guşuň çagasyň –
Almak üçin, ol kişi sundy elin.

„Ähdini syndyrdy – diýp arz etdi guş –
Almak istär çagany ol kimse uş“.

Iki döw iberdi ol şahy-jahan:
„Iki bölünler ony ender miýan.

Ýaryny Magryba, ýaryn Maşryka,
Taşlagaýlar eýläp ony tafryka“.

Ol zaman iki perişde ýetdiler,
Her birisi bir döwi bek tutdular.

- 1305 Taşladylar birini Magryp sary,
Birin eltdiler onuň Maşryk sary.

Bir sagatdan ol Süleýmandan ýaña,
Geldi döwler, bu habar berdi oňa.

Bu habardan çoh tagajjup kyldylar,
Ýagny, bu iş Hakdan oldy, bildiler.

Bes, Süleýman istedi ol kimsäni:
„Uşbu gün ne işlediň, aýgyl, hany“.

Ol diýdi kim: „Bar idi elimde nan,
Iki bölüp men ony uşbu zaman.

- 1310 Ýarysyn sarp eýledim bir saýyla,
Ýarysyn bir ite berdim, bilgile.

Uşbudyr bu gün meniň haýr edenim,
Häk bolsun ýoluňda bu jan-u tenim“.

Bu sebäpden diýdi barça a:m-u has,
Bu beladan kyldy ony Hak halas.

Bes tasaddukdyr belalar gorgany,
Kylsa her kim gutarar şeksiz ony.

Ahyrete dünýädir mezrug ýeri,
Haýr edip ek dünýäde, galma gury.

1315 Uşbu gün ekseň eliňde baryny,
Taňry berse, taňla orgaý sen ony.

Pany içre ekmeden bolsaň yrak,
Ýok saňa bir hoşaýy onda orak.

Gapyl olma sagý edip ekgil ekin,
Harman eýesi bolgaý sen ol gün ýakyn.

Tut umyt, zynhar, ekinsiz galmagyl,
Ol ulug günde puşeyman kylmagyl.

Ger eker bolsaň ryýadan bol ary,
Taňry söýmezdir ryýa edenleri.

1320 Şikri-mahfydyr diýmişler bu ryýa,
Işleýenler asy bolgaý Taňryýa.

Kylma batyl bu ryýadan işiňi,
Bar, nejis kylma içerge aşyňy.

Misli hyzum sende haýrat, eý kişi,
Düşse ot oňa niçik bolgaý işi.

Haýr edip minnet kylan ogşar muňa,
Kim ryýa kylsa, bolar ýüz waý oňa.

Ýagşy niýetden sogap tapgaý kişi,
Gerçi kim, işlemese hem ol işi.

1325 Ger niýetsiz işlär bolsa bir amal,
Bu işinden ýok sogap, kylma jedel.

Ondan ötri diýmiş ol ähli-bilik,
Niýeti-mömin amaldan söýgülik.

Herne yhsan eýlär olsa mömini,
Niýeti-halys kyla, bilgil muny.

Halysan lilläh niýet ger bolmasa,

Bes, ajap görme hyrydar almasa.

Ger berer bolsañ bu halys altyny,
Alyjy jany bile algaý ony.

1330 Bolsa hylap uşbu altyn, eý hoja,
Alyjy ol altyny alsyn nije.

Bilmeýin hem almyş olsa ret kylar,
Uşbu söwda ahyry berhem bolar.

Etgen yhsanyň ryýadan ary kyl,
Niýetiňi halysan Hak sary kyl.

Her ybadat, her ne kylsañ Taňryýa,
Hak üçin kyl, kylma ondan özgäýe.

Diýse: „Halk görsün, eşitsin bu işim,
Bu dökenim nygmatym, ab-u aşym“.

1335 Uşbu işinden sogap bitmez onuň,
Etgen uhsany golun tutmaz onuň.

Belki müşrik diýrler ol işlän äri,
Uçmah içre ýok turar onuň ýeri.

Ýarlykanmak wadasy ýokdur oňa,
Taňrydan aýat budur, bakgyl muňa.

Kowluhu Tagala „Lä ýagfiru en ýuşreke bihi“¹

Uşbu işden kim, meger toba kyla,
Ýarlykanmak wadasy oňa bola.

Bir kimerse ekdi ekin, bitdi ol,
Berdi däne hem kemala ýetdi ol.

1340 Geldi bir ýel, hasyly çaldy hemme,
Däne gitdi, samany galdy hemme.

Hasylyňa ýa ki ot düşdi heman,
Bes, ryýa yhsan budur, tutma güman.

¹ Gurhany-Kerimiň 4-nji („Nisa“) süresiniň 48-nji aýatyndan bir jümle: „Hakykatdan-da Alla eger oňa şärik goşsaňyz ýalkamaz“

Ýagny, yhsany – ekin, otdur ryýa,
Yssy bermez uşbu yhsan, eý uýa.

Taňryny häzir-u nazyr bilgeý sen,
Herne kylsaň Onuň üçin kylgaý sen.

Pasyl

**Fi beýany-ryzaýy-walydeýn
(Ata-enäni razy etmekligiň beýany)**

Gel, ata birle eneňi kyl yrza,
Razy bolgaý şübhesiz senden Huda.

1345 „Hak yrzasy – diýmiş ol şahy-jahan –
Fi rzyaýyl-walydeýindir“ ýok güman.

Bu ikew perzendinden bolsa, yrza,
Razydyr Hak ol kişiden mutlaka.

Bergeninden istemez Taňry öwez,
Mahzy-bendelikden özge ýok garaz.

Hem ata birle ene perzendinden,
Istemez muzd eýlegen yhsanyndan.

Bes, ata birle enedir nury-aýn,
Olaryň haky erer boýnuňda deýn.

1350 Ata-ene haky hem Taňry haky,
Parz durar boýnuňda, bil, eý muttaky.

Taňry haky bolsa hem parzdan eda,
Ata-ene haky hem kyrk, eý dede.

Kyl eda ata-enäniň kyrk hakyn,
Haktagala dergähine bol ýakyn.

Ten biledir on haky, dahy ony –
Dile wabeste olur, bilgil muny.

Onusy köňül biledir, ony – mal,
Barçasyn hyzmatda kylgyl paýymal.

1355 Diňle indi tendäki hakyn onuň,
Biri – hyzmat, biri – hormatdyr, biliň.

Birisi – permanyny tutmakdyr ol,
Biri – nehýinden yrak bolmakdyr ol.

Biri – razy bolmasa, kylma sapar,
Her tarapdan gelse, biri – garşy bar.

Bol şärik – ýedinji – ger gitse ýola,
Çagyrarsa – sekizinji – tiz gele.

Dokuzynç, onunç – möhümmatyn onuň,
Kylmaýyn tä' hiri-taksyr bitgeriň.

1360 Diňle imdi dile wabeste haky,
Bolsa ger ataň, eneň, eý muttaky.

Biri – owazyndan öz owazyňy,
Bar, belent kylmaý, götergil näzini.

Birisi – güstahywar söz diýmegil,
Birisi – adyn tutup çagyrmagyl.

Söz diýmegi oňa katg eýlemegeý,
Ýüzüne bakyp, garaz sözlemegeý.

Hoşlug-u ýumşaklyk ile söz diýgeý,
Et diýip, etme diýip söz diýmegeý.

1365 Künýeti, ady bile at tutmagyl,
Dahy oňa gaty sözler aýtmagyl,

Ýüzüne garşy onuň tüýkürmiýe,
Gülmek ile ýanynda pyňkyрмаýa.

Köňlüne wabeste haklar bu turar,
Biri onuň – köňlünden mähri erer.

Ikilenji – dost tutmakdyr ony,
Bilgeý ony bu köňüliň soltany.

Şadymanlyk kylsa şat bolgaý olar,

Gaýgyly bolsa tukat bolgaý bular.

- 1370 Köp sözi birle onuň dar olmagay,
Hem jepalar etse gahry gelmegeý.

Derdi birle hem onuň dertli bola,
Ynjydar diýp, ini gorkuly bola.

Kowluna hem pyglyna onuň taky,
Hiç hylapat niýet etme, eý ahy.

Ejiz-u pir olsa her çent, ol ata,
Bar, uzyn ýaşyn dilegil, eý peta.

Mala hem wabeste bolan haklary,
Aýdaýym, gel, indi, sen diňle beri.

- 1375 Biri budur – ol atanyň örtüsini,
Ýagşy etgeý özüniň örtüsinden.

Hem tagamyny tagamyndan ýene,
Ýagşyrak etgeý, muny diňlesene.

Mahazarda her tagamy ýagşyrak,
Gel, towazyg birle alnynda byrak.

Arzuwysy ne bolar erse onuň,
Bes, daryg etmeý serenjam eýleyiň.

Hem magyşatynda ne bolsa gerek,
Sagý edip, ol nesnani tapsa gerek.

- 1380 Dünýesi bary onuň sary saçyk,
Gollaryny hem onuň sary açyk.

Bes, yrza bolsun diýip ata-ene,
Hem tasadduk eýlegeýleý gäh-gäh.

Hem gardaşlary-ýu hem dostlary,
Myhmanlyk eýlegeýler olary.

Hassa bolsa, istegil syhhatlygyn,
Hem dogra birle tasadduk kyl, ýakyn,

Uşbu kyrkdan birisi gelmese ja,
Hak eda almaz olaryň muddaga.

- 1385 Kim, meger Taňry üçin ötgeý bolar,
Ogla-gyza ýa behil etgeý bolar.

Ötse olar hiç kişiniň işi ýok,
Ol näkes perzentleriň teşwüşü ýok.

Hem dahy gaýyn atanyň hormaty,
Yzzat etgeý o giýew bolgaý gaty.

Hem katynda biedeplik kylmasyn,
Biedep söz sözleýiban gülmesin.

Eý garaz, hem parz durar onuň haky,
Köňlün alsyn bolsa her kim muttaky.

- 1390 Ýagny, ony ol giýew ynjytmasyn,
Olara kine, keduret tutmasyn.

Ol ikisin bildiň, ussadyňa gel,
Mal-u janyň hem munuň ýolunda sal.

Mal-u janyň hyzmatynda kyl nisar,
Düşegil özüň ýolunda, bol gubar.

Köwşün öpgül, sal ýüregiňe ony,
Kyl paýendaz ýolunda jany-teni.

Ol ikewden ileri tut hyzmatyn,
Hyzmat et, al raýgan Hak jennetin.

- 1395 Dahy ussadyňa dik-dik gözleme,
Biedep sözler olara sözleme.

Hem edepsiz oturyp hem turmagyl,
Hem ýanynda kimsäni çagyrmagyl.

Ten era jan dek eziz tut, eý kişi,
Gul kibi hyzmatda dur ýaz-u gyşy.

Ol hojaňdyr istese satsyn seni,

Hak üçin, ýa hut azat etsin seni.

Eý garaz, parzdyr saňa onuň haky,
Ödegil ten-jan bile, eý muttaky.

Garyndaşlaryň hakynyň beýany bu turar

1400 Indi gel diňle garyndaş halyny,
Olara rehim eýlemek ahwalyny.

Gardaşa rehim eýlemek wajyp erer,
Ömri birle ryzkyny hem artdyrar.

Goňşy-ýu gardaşlara rehm eýlegil,
Merhemet kyl, lutp ile hoş söýlegil.

Ger bulardan bir kişi ýüz dönderer,
Pazl ile rehmet ýüzün Hak dönderer.

Her kişi rehm etmegi katg eýliýe,
Taňry ondan rehmeti katg eýliýe.

1405 Bigüman nogsan tapar maly onuň,
Hem perişan bolgaý ahwaly onuň.

Bes, hadysy-kudsuda bu söz diýmiş,
Haktagala: „Men ki Rahmanam – diýmiş –

Rehim ismimden turar, bilgil muny,
Rehmete wasyl kylar men kylgany“.

Pasyl

Hezreti Musaga Hak wahý eýledi:
„Ýagşylyk kyl barça hyşyňa“ diýdi.

Sordy Musa kim: „Beýan etgil maňa,
Bes, yrzaň nedir, aýan etgil maňa“.

1410 Diýdi Hak Musaga kim: „Eý hemsuhan
Eý, pida kylgan ýolumda jany-ten.

Isteseň kim,razy kylgaý sen Meni,
Syr era bişübhe bilgeý sen Meni.

Bar, ula gardaşlaryňa özüňi,
Her birinden aýama hoş sözüňi.

Gaýyp olsa olara kылgyl doga,
Pakr ise, häzirlerine kыл ata.

Ger towanger bolsa, gen olar tamam,
Bergil olara sena birle salam.

1415 Hassa bolsa soraýyp durmak gerek,
Hem olar ahwalyny sormak gerek.

Ölse olaryň namazyn kылalar,
Tagzyýet ýetirip, köňlün alalar.

Çagyrarsa ger olar barmak gerek ,
Dosty-ýaryn barçasyn görmek gerek.

Hem zyýarat eýleýip görüşeler,
Bir-biriniň halyny soruşalar.

Barça möminler dogandyr bir-bire,
Lazym oldur bu hadys halyn sora.

**Kowluhu Tagala: „Innemel mü'mine yhwatun“¹, el-aýat.
Kalen-nebi alaýhyssalam: „El-mü'minu ahy-el-mü'min“², Sadaka Resululla.**

1420 Aýat içre: „Bir dogan“ diýmiş Ahat,
Kýlmagaýlar bir-biri birle hasat.

Bolmagaýlar bir-biriniň duşmany,
Hem başga bilmeýeler jan-u teni.

Bir-bir ile eýläňiz baryş-geliş,
Hak üçin ol bir-bire aşna-biliş.

Ýüz sowutmaň bir-biriňizden heman,
Bolmaňyzlar bir-bire hem betgüman.

Bir-biriňize dahy etmäň sütem,
Gelse goldan bir-bire eýläň kerem.

¹ Gurhany-Kerimiň 49-njy („Hujurat“) süresiniň 10-njy aýatynda bir jümle: Möminler biri birlerine dogandan başga zat dälendirler“.

² Hadys: „Mömin möminleriň doganydyr“.

1425 Tutmagaý siz bir-biriňiz masgara,
Hem utandyryp ýüzün bermän ýere.

Eýlemän jebr bir-biriňizi taky,
Diýse bolgaý indi size muttaky.

Uşbu sözlerden tejawuz etmesin,
Mömin olan egri ýola gitmesin.

Özüne sagyndygyn bir kimseýe,
Ger sagynmaz erse, mömin bolmaýa.

Möminiň möminedir maly haram,
Bes, mübah bolmaklygynda ýok kelam.

1430 Gaýry-hak mömini agyrtmak ýaman,
Kim agyrtsa diýmäňiz ähli-iman.

Salym olgaý möminiň goly, dili,
Etse budur ähli-imanyň ýoly.

Bil bu sözleri hemme aýat, hadys,
Diýme özünden çykarmyş bir hapys.

Mömin olan mömini ynjytmasyn,
Ýogsa kimse mömin adyn tutmasyn.

Pasyl

Fi beýany-namaýy-mazlum (Zulum görenleriň namasynyň beýany)

Bir kişi bir kimsäge kylsa sütem,
Zor ile alsa elinden bir derem.

1435 Ýa ogurlyk birle alsa deremi,
Ursa, salsa köňlüne ýene gamy.

Ol kyýamat kim – bolar şeksiz biliň,
Dilde ykrar, kalp ile bawer kylyň –

Bu halaýyk jümle onda direler,
Haýr ile şer hem oşol gün soralar.

Gudrat ile dat berer Kadyr Özi,
Bolmagaý kimsäýe kimsäniň sözi.

Tä ki şahly koý eger şahsyz goýun –
Ursa, ur diýp, ol günü sungaý boýun.

- 1440 Bes, halaýyk bir-birinden dat alar,
Zalym işi waý ile perýat olar.

Deňeler ol günde pil birle peşe,
Munda üstün onda düşgeý teswüşe.

Daralar ol günde zalymlar ýeri,
Rusyýadyr, utanyp akgaý deri.

Gelgeý ol derem eýesi dat ile,
Zalymy jebr etdi diýp, perýat ile.

„Ber dirhem“ diýp, Taňry hökm etgeý oňa,
Ylgaýyr dirhem diýip, ol her ýaña.

- 1445 Ýerde, gökde ol günü bolmaz derem,
Kylmagaý kişi kişige pul kerem.

Dowzahyň düýbünde dirhem nagsyny,
Nagyş edip, Nakgaş – Ol Kadyr Gany.

Uşbu nagyşy görüp, zalym awan,
Girmäge meýl etse ot mundan heman.

Müşgil iş düşmüş awanlar başyna,
Dat eýesi goýmagaý öz hoşuna.

Biýr oňa her ne sogap agmalyny,
Razy bolmaý ýene tutgaýlar ony.

- 1450 Hem günähin algaý olaryň ýene,
Ýüklegeýler, berklegeýler üstüne.

Dowzaha atgaýlar ony bagd ez an,
Ger musulman sen, muňa tutma güman.

Uçmah ähli bolgaý ol mazlum kişi,
Bolsa kim zalym, onuň budur işi.

Zalymyň işi budur ol günde waý,
Leýk ýetmez kimseden onda haraý.

Eý sütemkär, iltimasym diňlegil,
Uşbu pendim manysyn hoş aňlagyl.

1455 Kimseýe zerre hyýanat bakmagyl,
Gel, eziz janyňy oda ýakmagyl.

Duşman üçin söýmegil duşmanyňy,
Berme goldan göwheri-imanyňy.

Duşmanyň iblis turar uýma oňa,
Egri bakma hiç musulmandan ýaña.

Hak üçin diňle bu pendim, bol selim,
Ýagy düşmez bu sözi diýse dilim.

Zulm-u jebri pişe kylma özüňe,
Rozy-magşar çirk getirme ýüzüňe,

1460 Tobaga gel, etgeniňden tobaga,
Toba kylsaň Taňrydan rehmet ýaga.

Bak, matagy-dünýäden ýokdur wepa,
Biwepalara hebes çekmek jepa.

122

Her kişide bolsa imandan eser,
Mömin agyrtmaz bolar, eý bihabar.

Ger goluňdan gelse kylgyl eýgilik,
Bolgusy sen Hak katynda söýgülik.

Ýary bergil, ýary olgul olara,
Ýarydyr Hak oňa ýar olanlara.

1465 Olaryň her kimse kim, aýbyn ýapar,
Taňrydan ol her ne istegin tapar.

Olaryň asan kylar her kim işin,
Müşgil işden Hak gutar onuň başyn.

Olaryň her kimse kim, iýse gamyn,
Hak berer derdine däri-merhemin.

Olaryň bir hajatyn kim bitirer,
Ýetmiş iki hajatyn Hak bitirer.

Ýary bermek, eý garaz, parzdyr oňa,
Ýary bergil, tutma kin ondan ýaňa.

- 1470 Kylmagan ýary günäkärdir azym,
Ot era ýakgaý jebir birle Akym.

Hak üçin, hiç mömini ynjytmagyl,
Hak ady mömindedir, har tutmagyl.

Hak agyrlap goşmuş adyn olara,
Hor bolar beren jepa möminlere.

Ol ymam kim, ady erdi Bahyly,
Bir habarda söýlemiş bir söz, beli.

Goýsalar gabra birewi föwt olup,
Bir perişde gürz ile urgaý gelip.

- 1475 Baky galmaz uzwydan zerre eser,
Gabry onuň misli ot ýaly ýanar.

Soňrasynja diýr perişde: „Eý kişi,
Tur, Huda izni ile, gör bu işi“.

Turgaý ol kes eşidip uşbu sözün,
Leýk tutgaý saýhasy bu ýeriň ýüzün.

Jümle jandar eşider ol saýhany,
Ynsy-jyndan özgesi, bilgil muny.

Diýr meýit: „Näge azap etdiň maňa,
Munça bu dürli ytap etdiň maňa.

- 1480 Men zekat berdim, taky kyldym namaz,
Roza tutdum, eýledim haýry-nyýaz.

Ähli-nasyh sözünü ret kylmadym,
Bes, neden kim, taksyr galdym bilmedim?“

Ol perişde diýdi kim: „Eý ähli-din,
Ejiz-u mazlumy sen gördüň, ýakyn.

Çagyrardy ol seni perýat edip,
Hasrat ile dat ile adyň tutup.

Zalym elinden ony gutarmadyň,
Kadyr eken ol pakyra barmadyň.

1485 Hem namazyň eýlediň bir gün heman,
Kylmaýyn donuň böwlden bigüman.

Bu sebäp uşbu azaby kylmyşam,
Ol gabyr içre ytaby kylmyşam“.

Taňry parz etmiş saňa, eý merdi-has,
Mazlumy zalym golundan ber halas.

Dahy istibrada özüň eýle päk,
Kylmasyn Hak bu azap içre heläk.

Hem diýmişdir iki älem serweri,
Ýagny, ol ahyrzaman pygamberi:

1490 „Bir kişi mazlumlara rehm etmese,
Kadyr eken, kylsa perýat, gitmese.

Gabry içre bil, ony ýüz mertebe,
Ataşyn gamçy urarlar ol gula.

Ýagny, ýüz batmandan agyr bolgaý ol,
Ýedi gat ýer içre ony salgaý ol.

Hak üçin mazlumlara perýada bar,
Bu azaby-sahtdan özüňi gutar.

Pasyl

Adam ogluna geler bolsa ajal,
Dört perişde gelgeý onda ol mahal.

1495 Owwal-a bergeý salam biri oňa,
Diýr: „Wekil men herne bolan ryzkyňa.

Istedim Maşryk sary, Magryp sary,
Tapmadym bir zerre ryzk getirgeli.

Zerre ryzkyň älem içre galmamyş.
Mundan artyk Hak saňa ryzk bermemiş“.

Ikilenjisi onuň girgeý ýene,
Hak salamyn ýetirip ol mömine.

Diýr: „Şerabyňa wekil erdim, wekil,
Getirer erdim saňa ömren-tawyl.

1500 Uşbu sagat istedim jümle jahan,
Tapmadym hiç bir içim suw, eý pylan“.

Soňra üçünji perişde söýleýir,
Hak salamyn ol gula zikr eýleýir.

Diýr: „Wekil erdim nepesiňe seniň,
Düşdi seýrim bu jahan içre meniň.

Älem içre tapmadym zerre nepes,
Indi renç çekmek saňa bolgaý hebes“.

Dördülenjisi gelip, bergeý salam:
„Ömrüňe erdim wekil – diýrler kalam –

1505 Istedim bu ömr üçin älem ýüzün,
Tapmadym bir ömri-sagat şeksizin.

Çünki ýok ömrüň tanapyndan eser,
Tut ýarag-azyk, muşakgatdyr sapar“.

Girgeý ondan soň Keramyl-kätibeýn,
Hak salamyn ýetirip ol nury-aýn.

„Bu teniň üzre wekilmiz“ diýr olar,
Bes, çykaryp bir gara hat biýr olar.

Diýrler: „Agmalyňdyr ol, kylgyl nazar“,
Bu hat içre ýazmyş olar haýr-u şer.

1510 Gözleýip, ol kimsäniň akgaý deri,
Garşy geldi kim, ýaman kylmyşlary.

Bes, ýaman işine her gäh ol bakar,
Kim utanjyndan deri suw dek akar.

Bagd ez an ölüm perişdesi geler,
Leşgeri onuñ sag-u solun alar.

Ol melekler bagzysy janyn çeker,
Bagzysy haýbat bile oña bakar.

Bagzysy gaty çekerler janyny,
Zarp edip hem gurydarlar ganyny.

1515 Ol perişde bagzysy ýumşak çeker,
Pamyk arasyndan eýle gyl çykar.

Uşbu hynda Hakdyr alan janyňy,
Ýoldaş etgeý lutp edip imanyňy.

Çün bokurdaga ýetişgen halda jan,
Gabz edip ölüm perişdesi heman.

Ger sagadat ähli bolsa ol kişi,
Bolsa ol permany tutmaklyk işi.

Taňry imanyň oña kylgaý rafyk,
Bolgaý ol kes rehmeti-Haka gary:k.

1520 Oña asmandan melaýyk ol zaman,
Ýüzleri Gün deň olaryň, eý juwan.

Rafg edip ol ruhy asmandan ýaña –
Elteler, emr etdi Hak ondan ýaña.

Ýagny, ýolda bir melek kim, ugraşar:
„Eltgeniňiz ne“ diýip ol soraşar.

Diýrler: „Eltgenimiz bir pāk jan erer,
Bagş edipdir Hak oña iman erer.

Dünýäde Hak ismini ýat etmiş ol,
Din öýün gullukda abat etmiş ol“.

1525 Çün ýetişen halda asmandan ýaña,
Ýedi asman açylar ondan ýaña.

Bes, melaýyk barçasy tahsyn eder,
Tabyg olup, olaryň birle gider.

Ýedilenç asmana baranda olar,
Babyny Hakdan bere perýat kylar.

Görkezer jennetde onuň jaýyny,
Göwresine soňra bir salgaý ony.

Ýagny, gabra bu jeset giren mahal,
Jan gezer bu mertebe bak kyl-u kal.

1530 Ger şakawat ähli bolsa ol kişi,
Dünýäde pysk-u pujur bolsa işi.

Ol ýüpekden çykaran dek bir tiken,
Jany tenden aýrylar şundag ýaman.

Ýer bile gök arasynda külli şeý,
Lagnat eýlär ol kişige külli haý.

Ol melekler gabz ederler janyny,
Garat etgeý hem lagyn¹ imanyny.

Malyna duşmanlary bolgaý eýe,
Her ne halat baryny onda duýa.

1535 Baglanar asman gapysy olara,
Taňrydan ýetgeý neda ol janlara.

Ret kylar ruhun onuň ýer astyna,
Açar dowzahyny olar kasdyna.

Dowzah içre görkezerler jaýyny,
Jümle jandar eşiderdi waýyny.

Ýüz nedamat, ýüz puşeyman etseler,
Gözlerin zar ile girýan etseler.

Saýha urup, her tarap çagyrsalar,
Ýaka ýyrtyp, ah ile çygysalar.

1540 Yssy kylmaz kime perýat etmese,
Rehm edip olar golun hiç tutmasa.

¹ Bu ýerde lagyn, ýagny nälet siňen diýlip, şeýtan göz önünde tutulýar.

Gabr içinde ten bile tapgaý azap,
Bakysy Wallahu aglam bis-sowap.

Getirip ölükni gabra goýsalar,
Depn edip, ol öýe sary ýansalar.

Haýbat ile sorgaý ol iki melek,
Zarbyndan titrär onuň ýedi pelek.

Gürlegen gök dek bolar owazlary,
Ýyldyrym dek çakgaý onuň gözleri.

1545 Ýeri ýyrtar dişleri birle heman,
Ger eşitse aýrylar huşdan jahan.

Owwal-a diýrler: „Hudaýyň kim turar,
Dahy pygamberiň, diniň ne turar“.

Ýagşylykdan onda ger bolsa eser,
Diýr: „Hudaýymdyr meniň Perwerdigär.

Hem dahy pygamberimdir Hak Resul,
Etmişem men dini-yslamy kabul“.

Bergeý onda ol melekler hoş jogap.
Hoş ýatar, bolmaz oňa zerre azap.

1550 Jennet syndan bererler bes, ýene,
Yslanar hem aýşlanar gana-gana.

Gabry ondag giňeler, bilgil muny,
Rehmet içre saklagaý Kadyr, Gany.

Haşrda ger bolmagaý teşwüş oňa,
Hüýri-gulman birle bolgaý aýş oňa.

Bolsa ger bir asy gullardan ol är,
Aýda bilmez ol jogap, her ýan döner.

Urgaý olar ol demirden gürz ile,
Zarbyndan ol kimse ýüz para bola.

1555 Ol halaýyk yns-u jyn-u barçasy,
Uşbu gürzi götere bilmez, bes,

Soňrasynja gabry onuň daralar,
Bu gapyrga ol gapyrgaga girer.

Bu azaby-şitdete galgaý o kes,
Zary-efgan etseler ýok perýatres.

Gelgeý ondan bir ýaman ýüzli kişi,
Bolmagaý ol hiç kişiniň görmüşi.

Bes, bolar ysy ýaman ol kimsäniň,
Diýr: „Ýaman bergeý jezaňy Hak seniň“.

1560 Diýr meýit: „Sen kim turar sen, eý awan,
Görgeňim ýok dünýäde senden ýaman“.

Diýr: „Ýaman agmalyňam – kyldyň meni,
Indi gutulmaga men goýman seni“.

Her ýaña dönerse öňünde durar,
„Näge kyldyň sen meni“ diýp, zarp urar.

Dowzah işigin açarlar bagd ez an,
Ornuna kylgaý nazar, ýokdur güman.

Neýlesin biçäre galmyş ol garyp,
Kylsa puşman yssy ýok bagryn dilip.

Pasyl

1565 Ol sahaba, ady Abdylla Salam,
Hak Resuldan sordy, ýagny bu kelam:

„Ol melek kim, gabr era owwal girer,
Haýbat-u şöwket bile sorag sorar.

Ol sowal Müňker, Nekirden öňmüdir,
Ýa Resul, aýtgyl jogap, ýa soňmudyr?“

Diýdi: „Ol Müňker, Nekirden öň bolar“.
Ähli-iman bu söze bawer kylar.

Ol melegiň adyn aýdarlar Duman,
Sözleşer meýit bile, tutma güman.

1570 Misli Gündür ol perişdäniň ýüzi,

Şuglasyndan röwşen olgaý ýer ýüzi.

Gabr era girip aýdar: „Eý adamy,
Haýr-u şer agmalyňy ýazgyl hemi“.

Diýr meýit kim: „Ne bile mektup kylam,
Ýok turar mende döwet birle galam“.

Diýr melek kim: „Galamyň barmak turar,
Agzyň içre bes, syýa tüýklük turar“.

Bes, kesip bergeý kepeninden oňa,
„Kagzyň hem bu turar“ diýgeý oňa.

1575 „Indi ýaz dünýäde eden işiňi,
Haýr-u şerden her ne kim kylmyşyňy“.

Bes, ýazar ol demde haýr etgenini,
Ýagşy işde her ne sagý etgenini.

Çün ýaman iş ýazmaga bolsa eli,
Söýlemäge, ýazmaga barmaz eli.

„Näge ýazmar sen“ diýip sorar melek,
Ol kişi diýr: „Utanar men, eý melek“.

Diýr melek: „Hakdan niçe utanmadyň,
Bu günälik işleri sen işlediň.

1580 Häzir erdi, nazyr erdi Ol Huda,
Bu günäler işlediň ol dünýäde.

Indi menden näge utandyň bolar“,
Göterip, ýüzüne otdan gürz urar.

Ýalbaryban diýr meýit: „Menden göter –
Ol ýaman agmallarym“ ýyglap ýatar.

Diýr melek: „Bükgül, möhür kylgyl muňa“,
Bes, бүкер, diýr kim: „Möhür ýokdur oňa“.

„Dyrnagýň birle möhürle – diýr melek –
Tutgul emrim, kylma özüňi heläk“.

1585 Barmagy birle möhürläp, eý gulam,

Boýnuna asgaý ony ýowmul-kyýam.

Soňrasynja iki perişde girer,
Taňrynyň izni bile ony sorar.

Birisi Müňkerdir, ol biri Nekir,
Bolma müňkür, sorgaý ony, eý kebir.

Bes, görer asy kitabyň ol zaman,
Gerdeninden asylyp durmuş heman.

Okymak emr eýlegeý ol bendäge,
Namaýy-agmalyn ol şermendäge.

1590 Diýr Huda: „Näge okymaz sen bu hal,
Bende diýr kim: „Utanar men Züljelal“.

Diýr ki: „Dünýäde nişe utanmadyň,
Toba eýläp hezretine dönmediň?

Indi ýok utanmagyň nepi saňa,
Çoh azap bar, ýok turar depi saňa“.

Eýlegeý ol gul puşeyman, sany ýok,
Misli diýr sen: derdi köp, dermany ýok.

Bes, Huda emr etgeý ol dem ol gula, –
Kim: „Tutuň, künde salyň zynjyr bile.

1595 Soňrasynja, ol jehim içre asyň,
Para eýläp etlerin onuň kesiň“.

Kim, bererler ol gula dürli azap,
Ol azap kim, bolmagaý onda hasap.

Ol mejazy patyşanyň bir guly,
Tutmasa permanyn onuň bir ýoly.

Ýagylyk eýläp, bir özge iş tuta,
Şübhesiz, ol şa ony çaýa ata.

Ýene ne dürli azaplar eýleýir,
„Künde-ýu zynjyr salyň“ diýp söýleýir.

1600 Hem gulak kesmek, burun kesmek ýene,
Agaç urmak feleke asmak ýene.

Bes, beläýy-şitdet eýlär ol guly,
Dad-u perýat etmäge galmaz dili.

Kim hylap etse eger permany-Hak,
Ol şerigat sahybyn hem tutsa dak.

Çoh azaplara giriftar eýlese,
Taň imes muzdun onuň nä eýlese.

Kyl heder, elbet, azapdan, eý kişi,
Kylmagyl özüň şeýatyn ýoldaşy.

Pasyl

1605 Ol jännemi üzre çekmişler syrat,
Goýmuş onuň üzre ýedi kandarat.

Her birisi onuň on mün ýol bolar,
Mün çykyş, müňi düz, mün iniş bolar.

Titreýir gahardan ol köpri heman,
Üsti taýynjak turar, tutma güman.

Gyldan inçedir, gylyçdan ýitiräk,
Hem garaňky gijeden tärikiräk.

Barça magşar halky üstünden geçer,
Dowzah ody olara ýalyn saçar.

1610 Köpri üzre halky imandan sora,
Är gerek onda jogabyny bere.

Taňryny birläp, Resuly hak bilen,
Emri-Haka jan bilen tassyk kylan.

Özüni küfr-u ryýadan saklagan,
Taňrynyň permanyn eşdip beklegen.

Ol gazap köprüsinden asan öter.
Ýogsa bil ony jähenneme gider.

Ikilenç – sorar namazdan eý peta,
Üçülenjisi – zekat, kylma hata.

1615 Dördülenji – rozadan sorar seni,
Bäşilenç – haj, umra sorgaý, eý gany.

Altylanjysy – jenabet guslundan,
Sorgaý olary tehäret işinden.

Ýedilenç – ata-ene yhsanyndan,
Gardaşa rehm eýlemeklik şanyndan.

Mömin azaryndan Ol sorgaý seni,
Diýr: „Bu işleri sen etdiňmi, hany“.

Ýagny bende hakyndan sorgaý bu hal,
Diýr saňa kim: „Iýdiň-içdiňmi halal“.

1620 Mert gerek ol dem jogabyn bermäge,
Ol gazap köprüsi üzre ýörmäge.

Gutular ger berse bulara jogap,
Ýogsa taşlar özüni ender azap.

Ymmatym diýp, uşbu günde Hak Resul,
Taňrydan istär nejat, eý bul-fuzul.

Diýr: „Meniň ymmatlarym, ýa Rebbena,
Köprüden asan ötür, ýa Rebbena.

Köpri üzre bir-birine halk müner,
Ýagny, bu taýynçak olary gynar.

1625 Köpri titrär ol halaýyk zarbyna,
Gämi titrän dek gaty ýel zarbyna.

Zar-zar eñrärler ulug magşar günü,
Tanymaz ol halda kimse kimsäni.

Dostlar duşman bolar bil ki şeksizin,
Gaýgyrar ol günde her kimse özün.

Ata oglun taşlar, ene gyzyňy,
Gözlemezler bir-biriniň ýüzüni.

Hem garyndaş terk eder gardaşyny,
Anjak ol gutara bilse başyny.

1630 Terk eder ol günde ýoldaş ýoldaşyn,
Berk tutar her kimse öz eden işin.

Ýagny, ol gün her kim agmalyn tutar,
Ýagşy bolsa ger amal ondan öter.

Bolsa ger kerdary bet, işi ýaman,
Dowzah içre taşlar özün bigüman.

Dert ile hesret bile weýlasy çok,
Ýüz puşeyman eýlese peýdasy ýok.

Mömin erseň tut bu gün permany-Hak,
Diňle, magşar günde bol myhmany-Hak.

1635 Barça duşwardan yrak etsin seni,
Jennete salsyn, eziz tutsun seni.

Goşma özüňi sütemkär ähline,
Ýogsa Hak taşlar jähennem ýoluna.

Üçünji bap

Baby-suwum içre waspy-alyman.
Zikr edeýin olary belli beýan.

Olary söýenleriň haly nedir,
Söýleýelim bes, ki ahwaly nedir.

Alym oldur ylmyndan ägä bola,
Jan öýi-de zikri Illalla bola.

1640 Tutgaý onuň barça agzasy habar,
Herne eşýa kim, oňa salsa nazar.

Ýagny, görse şeyi kim, ylmyn bile,
Ol ylymdan salgaý özün hak ýola.

Ylmy-dinden pür bola köňli heman,
Ylmyndan nep algaý ol halky-jahan.

Hem olaryň köňli bolgaý diýp edep.
Bolgaý ol Hak ýolunda ähli-edep.

Külili-şeyden ylmy onuň açyla,

Kalby-gaýratyna tohum saçyla.

- 1645 Bitgeý ondan reňme-reň alaý ylym,
Bir dür olgaý dürri-göwherhaý-ylym.

Ähli-ylma datgylyk berse ony,
Lezzet algaý şübhesiz jan-u teni.

At bererler ylmy-Rebbany oňa,
Jan bile bol bende permany oňa.

Bes, ony tapmak gerek pikir eýleýip,
Tapdyň erse hyzmat et, şükrün bilip.

Eýle sangyl, tapdyň ol kutby-jahan,
Ýa ki tapdyň, kyl misli Hydry-zaman.

- 1650 Ýa pygamber ýaryny tapdyň bu dem,
Äli, eshap baryny tapdyň bu dem.

Hak Resuluň ornunda görgül ony,
Kyl dürüs yhlasyňy, bolgul göni.

Häki-paýyn sürt gözüňe, bende bol,
Saýa ýaly ýolunda efkende bol.

Iýdir-içir haýry yhsan eýlegil,
Janyňy yşkynda gurban eýlegil.

Emrini wajyp bilip, etgil kabul,
Janyby-Hakdan ony bilgil resul.

- 1655 Ylmyndan öwren, oňa bolgul pişwaz,
Hakdan iste olara ömri-deraz.

Uşbu ylm ählinde bolgaý dört nyşan,
Uşbu dem waspyn onuň etgil beýan.

Biri – perhizkär bolgaý kim, gorkuly,
Taňry howpundan içi bolgaý doly.

Ikilenç – bolgaý towazyg ol kişi,
Hak üçin turgaý, oturgaý üleşi.

Ýagny, olarda tekepbir bolmagaý.
Kibri-nyhwat synasynda galmagaý.

- 1660 Enbiýalar wärisidir özleri,
Halk era wagzy-nesihat sözleri.

Zahyt olgaý üçülenç onuň hüýi,
Ylm ile mal ýygmak olmaýa küýi.

Ýagny, köňli baryndan tejrit ola,
Bar ise hem istemeý tefrit ola.

Dördülenji – jahyt olgaý ol weli,
Ýagny, jäht eýläp ýüwürgeý hak ýoly.

Ähli-hakykat ýolna goýgaý gadam,
Jäht edip sagatma-sagat, demme-dem.

- 1665 Haktagalaga ybadat eýlegeý,
Emri-magruf, nehýi-münker söýlegeý.

Onda ger jem olsa bu dört waspy-hal,
Pişiwaýy-şergiden bil, kylma kal.

Pişiwa bil, pişiwa bil, pişiwa,
Mühteda bil, mühteda bil, mühteda.

Olaryň ylmy turar ylmy-diger,
Pikr ile tapmaýdyr olar ýa nazar.

Taňrynyň dergähinde almyş sapak.
Görmeýin taglym-u ýazgy ne warak.

- 1670 Keşf açypdyr Taňry Özi bulara,
Bes ledün ylmyn beripdir olara.

Okulyr dilsiz, gulaksyz diňlener.
Joş tapyp gaýnar, köňülde aňlanar.

Pasyl

Bes, amalsyz ylym ogşar jahyla,
Nepi ýetmez ylmyndan hergiz ile.

Ylmy-dinden her kişi tapsa habar,

Ger amal kylmasa, bil gümrah, ýiter.

Ýagny, bil haýwany ondan ýagşyrak,
Bolsa aklyň bolawer ondan yrak.

1675 Çünki, bildiň maksady dünýä imiş,
Ylmy-dine kim ki biperwa imiş,

Misli binýat etmiş ol gülzary-hoş,
Miwesine eýlemiş köp perweriş.

Indi özi iýmedi ol miwäni,
Iýmäge hem halka bermedi ony.

Batdy ýere, çüýredi ol miwesi,
Almady nep, ýagny, ondan kimsesi.

Ylm okysa, Taňry emrin tutmasa,
Bu şerigat ýoluna rast gitmese.

1680 Emri-magruf, nehýi-müňker tutmaýyn,
Hak Kelamyn dahy tagzym etmeýin.

Suratyn alymlara teşbih kylyp,
Gezse özi halk era pysk işleýip.

Ylm oňa magşar günü duşman bolar,
Köp azaby-kyn oňa şeksiz bolar.

Dünýe içre teň bolar aýşy oňa,
Bes, muşakgat bolgaý ol işi oňa.

Kör gopar iki gözi magşar günü,
Kim, azap içre bolar jany-teni.

1685 Diýr: „Hudaý-a, dünýede bardy gözüm,
Bes, neden kör eýlediň, Sen ýa Izim?“

Haktagala diýr: „Bilip, çün tutmadyň,
Kim, Meniň buýruklarymy etmediň.

Bildiň-u bolduň weli bilmän kibi,
Bes, Kelamyma nazar salman kibi.

Ol sebäplerden azaby-bihasap,

Eýledim, indi ynan budur kitap“.

Budur işiñ ger amal etmez iseñ,
Taňry buýrugyn bilip tutmaz iseñ.

Pasyl

1690 Az bilip kim, ylmyna kylsa amal,
Barça alym alymydyr, ýok jedel.

Hak gaşynda söýgülidir ol kişi,
Çünki bar könlünde ol din teşwüşi.

Ylym köp kim, bilse, agmal etmese,
Haktagala buýrugyn rast tutmasa.

Bilgil ony jümle jahyldan beter,
Etmegeý halka onuň wagzy eser.

Misli hardyr oňa ýüklenmiş kitap,
Isteseñ budur saňa aýdam jogap.

1695 Ol Resul kim, istemiş Hakdan pena,
Ol ylym kim, nepi ýok bir kimsine.

Ylym kim, agmalyndan ýokdur nyşan,
Göwredir kim, ýok durar içinde jan.

Alymy-bikäri hasyl almagaý,
Hileýi-tedbir oňa sut kylmagaý.

Örti tikmez riştesiz iňňe heman,
Ger girse-çykça set hezaran, ýok güman.

Ýüzmegi mümkin imes golsuzlara,
Sözlemek mümkin degil dilsizlere.

1700 Ussa käri kim, oňa ýokdur gurak¹
Işlemekden ol kişi bolgaý yrak.

Bir orakçy kim, orak ýok elinde,
Ormasy mümkin imesdir, eý dede.

Kätibi kim, elinde ýokdur gara,

¹ Bu ýerde gural manysynda gelýär.

Ýazmak, oýnamakda ne peýda göre.

Saýgyjy kim, çybygy elinde ýok,
Bes, ki saýylmaz el ile ursa çok.

Ýonuýy kim, ýok elinde kerkisi,
Ýok agaç ýonmak elin ursa besi.

1705 Aýdar isem magrypet paýany ýok,
Barçasyn diýsem saňa imkany ýok.

Bes, ýüz etmekdir her işiň maksady,
Işleýip köňlün jem etmek kasydy.

Ylymdan maksat – amal etmek turar,
Ol amal birle Haka ýetmek turar.

Ol ylymdan – maksat olmasa amal,
Ýüzlenner mähwa, tekepber, ýüz jedel.

Ger ylymdan maksadyň Hak bolmasa,
Dosty-Hak ýa nury-mutlak bolmasa.

1710 Bes, zalalat bahryna gark oldy ol,
Hem ryýa birle işi zark oldy ol.

Bar, ryýada jan bile kylgyl heder,
Haky istän sydk ile, elbet, tapar.

Bar, amaly sydk ile kyl, biryýa,
Pazlyndan bolsa ýeter sen Taňryýa.

Bir hadys içinde bu söz söýledi,
Ylym tarypyndan bir gep eýledi:

„Her ylym – ondan kişi nep almady,
Misli genjidir ki haýrat olmady.

1715 Ylymyň nepi budur, eý ähli-din,
Özün etmekdir ybadata karyn.

Gulluga halky harys kylmakdyr ol,
Ýagny, halky hak ýola salmakdyr ol.

Ylm okyp artdyrmasa zuhdy-warag,
Taňrysna misli etgendir hadag.

Taňrydan ýetgeý oňa bugdy-gazap,
Bolmaz asaýyş oňa illä kerep.

Nepi ýetmez ylymdan ol Hak Resul,
Taňryga eltdi pena, eý bul-fuzul.

1720 „Ylm iki dürli bolar“ diýdi ýene,
Ylma ragyp sen, gelip diňlesene.

Birine – bu ylmy-kalby diýdiler,
Birine – ylmy zypany diýdiler.

„Ylmy-kalby ylmy-nafygdyr – diýdi –
Halka onuň nepi köp“ diýp söýledi.

Her zaman köňlüne iner howpy-Hak,
Gören eşýasyndan ol algaý sapak.

Ol sapakdan özün tutgaý aşak,
Hupby-dünýä köňlünden bolgaý yrak.

1725 Jan içinde okular Hak aýaty,
Halky-älem birle bolmaz ülpeti.

Yşk ody her dem onuň köňlün ýakar,
Durmaýyn iki gözünden ýaş akar.

Bagry suwsar, ýagny, ol didar üçin,
Eýleýir gurban janyňy ýar üçin.

Bolmaz onda zerre bahs ile jedel,
Taňry emrin kylmagaý hergiz bedel.

Doludyr Hak zikrinden jany-dili,
Magrypet bagyndan ol açmyş güli.

1730 Söýleýir her demde dürli magrypet,
Agzyndan söz çykмагаý ol bijähet.

Ähli-diller magrypet bossanyndan,

Miweler iýp, aýşlanarlar şeksizin.

Zahyrynda Haka hyzmat eýleýir,
Batynynda magrypetler söýleýir.

Hak sary her ýanyndan ýol açylar,
Her sagatda dürli rehmet saçylar.

Bahry-rehmetin ýüzer guwwas olup,
Dürri-göwherler taparlar has bolup.

1735 Hak Resulullany tapgaý şeksizin,
Görgeý ol köňül göz ile dost ýüzün.

Dosty-Hakdyr, dosty-Hakdyr, dosty-Hak,
Ylmy-nafyg isteseň budur sapak.

Haktagalanyň söwer bendesidir,
Ol Resul ymmatlarynyň hasydyr.

Bes, lisany-ylmyny aýdam saňa,
Gel, gulak tut bir zaman menden ýaňa.

Ylmy-zahyr – ylmy şergi diýdiler,
Zahyryn eýlär düzük her kim kylar.

1740 Taňry diýmiş: “Kim düzetse zahyryn,
Düzeder men pazlym ile batynyn”.

Ylmy-zahyr halk era rehmetdir ol,
Eşidip, tutanlara rehmetdir ol.

Bes, delildir olara bu söz heman,
Eşidip, aňar, tutar diýp, bigúman.

Taňry towpyky bile her kim tutar,
Uşbu sözden özüne hújjet eder.

Eşidip bu sözleri kim tutmasa,
Jan bile Hak buýrugyna gitmese.

1745 Bes, azap tapsa, budur hújjet oňa,
Biýr azap kim, bolmagaý rahat oňa.

Şergde ger bolsa bir iş närowa,
Kylma, özüň taşlama ender bela.

Şergsiz bolmaz ki tarykat ýollary,
Bitarykat – magrypetiň gülleri.

Gezmejäni¹ magrypet bossanyny,
Ol haçan bulgaý hakykat hanyny.

Şerg agaçdyr, bes, tarykat – pudagy,
Magrypetdir ol agajyň ýapragy.

1750 Bes, hakykat ol agajyň miwesi,
Hak erendir uşbu hanyň eýesi.

Indi bilgil, şergsiz iş bitmegeý,
Hak erenler şergsiz ýol gitmegeý.

Bes, agaçsyz bitmegeý pudak hemin,
Ýaprak olmaz pudak olmasa, ýakyn.

Miwe bitmez ýapragy ger bolmasa,
Tapmagaý ýol şerg kim, ýüz kylmasa.

Bolmasa towpyky-tagat gula ýar,
Gul haçan şerg işin etgeý ygtyýar.

1755 Leyk perman etdi gullara Çelep,
Emri-Haka wajyp olmuşdyr talap.

Alymy kim, biamaldyr, kyl heder,
Nepi ýetmez kimsäýe, illä zerer.

Pasyl

Bes, azaby-gatyarak magşar gūni –
Biamal alymlaradyr, bil, muny.

Alym erseň biamallyk kylmagyl,
Özüňi dowzah oduna salmagyl.

Hejwe tutma Haktagala aýatyn,
Alma boýnuňa Hudanyň lagnatyn.

¹ Gezmezden.

1760 Hak Resul kowluna perwa eýlegil,
Özge iş goýgul, bu söwda eýlegil.

Çün ylym bildiň amal kyl, durmagyl,
Taňry emrin tut, özüň ýaş görmegil.

Bar, selefler súnnetin tut, eý kişi,
Ylym jem etmäge kylma küşeşi.

Kyl amal, gözleşme paryg bolmagy,
Taňryýa asan bolar jan almagy.

Ygtybar çün ýok turar demden deme,
“Ýagşy agmal eýledim, diňle” diýme.

1765 Bil ganymat her dem-u sagat öter,
Hurd-u búzúrg ötdüler, ybrat göter.

Ylm okyp, agmal edenleri Huda,
Gaty söýmüşdir, eşit, eý kethuda.

Hebsi-şeýtan ýoluna salma özüň,
Haby-gaflatdan oýandyrýl gözüň.

Salma köňle dünýelik endişesin,
Jan bile tutgul weliler pişesin.

Taňry sóýdi çün amal berdi saňa,
Ylym birle aşyna bolgul Oňa.

1770 Aşyna kylgyl Oňa – bigäne kân,
Öwredip olara yslamy-iman.

Bil ylymyň gadyrny, şúkrún getir,
Gullaryna Taňry peýgamyn ýetir.

Hak Resul ornunda etmişdir emin,
Sen emin bol, iýgil indi din gamyn.

Bu eminlikde hyýanat etmegil,
Tutgul emrin, rahy-gaflat tutmagyl.

Ýogsa bolgaý sen zyýankär ählinden,
Aýrylar sen bu eminlik pyglyndan.

1775 Onda bolgaý sen ýamanlardan ýaman,
Dowzah içre taşlagaýlar bigüman.

Taňry dostum diýdi, dostluk eýlegil,
Hoş söz ile halk era wagz eýlegil.

At nesihat babyndan her ýana ok,
Däneler saçgyn, teýinde gur duzak.

Gäh kement salgyl halaýyk boýnuna,
Gäh muwapyk bol olaryň oýnuna.

Gäh jihat etgil galyza ýüz bile,
Gäh nesihat eýle ýumşak söz bile.

1780 Şaýet ol Hak gullary ýola gele,
Hak Resul emrini boýnuna ala.

Ger budur işiň weliýullahy sen,
Naýyby hem Hak Resulullahy sen.

Halk era yhsan erer, bil, ýagşy söz,
Eýleýip yhsan, sogap algyl ujuz.

Eý byradar hoş söz ermiş ýagşylyk,
Hoş söz ile eýlegil ýagşy gylyk.

Bes, şirin söz halka yhsandyr besi,
Sözle ýumşak, bolsaň adam ýagşysy.

1785 Bes, şirin sözden jahan halky saňa,
Maýyl etgeý jany-dil senden ýaña.

Bes, şirin söz birle ol zalym ýylan,
Meýl edip çykgay hininden bigüman.

Bes, ýagşy söz dine elter kapyry,
Taşlar öz dinin, bolar ol din äri.

Bes, şirin söz zalymy dine gatar,
Nehýiden gaçyp, Huda emrin tutar.

Gerçe hoş söz diýmäge arzan turar.
Jümle halka şübhesiz yhsan turar.

1790 Bermek ile halk era bu hoş sözi,
Hem tükenmez hem melul bolmaz özi.

Älem içre ýagşylyk dop-doludyr,
Hoş gylyk, hoş söz olardan uludyr.

Bes, şirin söz hem görelde jümleýe,
Hurdy-büzürg, alym-u has diňleýe.

Ger nesihat eýlär iseň, eý uly,
Hoşluk ile söýlegil, eý bagtly.

Hezreti Musadan Haruna hytap –
Hakdan oldy, okygyl, budur kitap:

Kowluhu Tagala: “Wekulu lehum kawlen magrufen”¹ el-aýat.

1795 Hem ýene pygambere emr eýledi,
Halk era wagzy-hasany söýledi.

Okygyl, aýat budur, görsün gözüň,
Wagz aýdarda bes, şirin bolsun sözüň.

**Kowluhu Tagala: “Udgu ilä sebili Rabbike bil-hikmeti wel mawgyzatil-hasana”²,
el-aýat.**

Hikmet ile halky sal Hak ýoluna,
Kim umytdyr ýetse maksat iline.

Bu halaýyk köňli çün ogşar ýere,
Ylmy-hikmet-le ony söýdür ýere.

Hikmet ählin rehber et biz gullara,
Baý-u pakyr hem musulman illere.

1800 Wagyz tohmun ek köňüller ýerine,
Afw abyny dök köňül kirlerine.

Gözleri döksün puşeymanlyk suwun,
Janlary münsün bu yşkyň Refrefin.

¹ Gurhany-Kerimiň 4-nji (“Nisa”) süresiniň 5-nji we 8-nji aýatlarynda gelýän bir jümle: “We olara oňat sözler aýdyň”.
Golýazmada bu aýat az-kem ýalňyş göçürilipdir.

² Gurhany-Kerimiň 16-njy (“Nahl”) süresiniň 125-nji aýatyndan bir jümle: “Ýagşy nesihatlar we hikmet (parasat) bilen öz
Eýäniň ýoluna çagyryň”.

Ganatyn ýelpäp, uçup Özüň sary,
Kyl emin, ol seýr eder menzilleri.

Tä salamat illerine ýetir, ah,
Müstejap etgil dogamy ýa Iläh.

Pasyl

Dürli-dürli köňli halka berdi Hak,
San ajaýyp syr oňa iberdi Hak.

1805 Bu köňüller bagzy ýumşak ýer kibi,
Bagzysyn kylmyş onuň daşlar kibi.

Bagzysyn onuň ogşadyp şor ýere,
Bagzysyn tutmuş onuň zeňňar ýere.

Bagzysy onuň belentdir, bagzy pes,
Bagzysyn etmiş abat, bagzy şikest.

Ähli-dil bilmek gerekdir munlary,
Soňra görkezse gerek Hak ýollary.

Olara baran¹ – nisihatdyr heman,
Bolsa ýer ýumşak biter, bil bigüman.

1810 Waý eger kim, bolsa daş köňli onuň,
Ýokmagaý oňa nesihat kylanyň.

Ýalçy üzre sypanar baran akar,
Suw teýine ötmmez, ondan nä çykar.

Bolsa şora köňli onuň, eý kişi,
Bitmez ekeniň, bolar duşwar işi.

Bes, gül ekseň bitgeý onda har-u has,
Kim, jepa etmek hebes bolgaý, hebes.

Bolsa ger köňli onuň zeňňar-gara,
Ol nesihat eke sen, bar, ol ýere.

1815 Kim, umyt oldur ki zeňňar aýryla,
Düşse baran ol ýere hasyl gele.

¹ Baran – ýagyş, ýagmyr.

Düşse baran ger belent yerler üze,
Bitgeý otlar onda, düşgül bu söze.

Ýagmyry tiz-tiz gerek leýkin oňa,
Ýogsa hoşk olgaý, gulak tutgul muňa.

Pes ýere kim, Taňrydan baran geler,
Her tarapdan üstüne suw ýygylar.

Rehmeti-Hak kanda kim, menzil tutar,
Ýagny, onda şübhesiz hasyl biter.

1820 Barçadan köňlün pes etseň, eý berar,
Rehmeti-Hak şübhesiz tutgaý karar.

Çün abat olsa gerek köňlün öýi,
Girmegeý hergiz oňa rehmet suwy.

Rehmeti-Hak, ýagny, daşyndan akar,
Nesne kim, ýarylmaz, ondan ne çykar.

Para-para kyl bu köňlün öýüni,
Girsin iç Hak berse rehmet suwuny.

Kime berse bu şikeste dili Hak,
Munys etdi Özüne ol guly Hak.

1825 Köňli boldy ol guluň Hak menzili,
Mejlisi boldy onuň Hak mähfili.

Bolmagaý ol gul demi Hakdan jyda,
Hakdan olgaý çyksa ondan her neda .

Hak bil ony leýk erer suratda gul,
Bil sözün Hakdan sen onuň, eý ogul.

Ýok sagyndy, ýagny, ol kes özüni,
Açdy onuň Taňry batyn gözünü.

Ol göz ile her tarapa gözledi,
Taňry bir diýp, barça işde sözledi.

1830 Aldy Ondan barça eşýa pendini,
Ýetdi wahdata tapyp dilbendini.

Bagd ez an birikdi, bir boldy özi,
Geldi bir-de herne aýdylan sözi.

Her agaç kim, ýagny ol miwe berer,
Bilgil onuň miwesi Hakdan erer.

Leýkin agajy sebäp etdi oňa,
Miwe beren Hak erer, bitgil muňa.

Kyl nesip wahdat öýün men bendäge,
Men kibi eňrāp gezen dermendäge.

1835 Tygy-yşkyň birle ur diwanawar,
Şemi-wahdat içre sal perwanawar.

Kyl meýi-wahdat bile huşýary-ser,
Oda sal kim, otdan olsun bihabar.

Mesti-mustagrak bolup yşkynda, ah,
Aňmasyn ýagşy-ýaman, eý Patyşah.

Çeşmi-dil daýym görüp didary-Ýar,
Berkarar olsun küýünde Biribar.

Kyl dogamy müstejap men bendeýim,
Hyzmata laýyk degil, şermendeýim.

1840 Ýagny alym Hak ýolun bilgen turar,
Hem bilip ony amal kylgan turar.

Istegende hem taky rahy-sowap,
Halka berýän yhtyýat birle jogap.

Kyl dürüs yhlasyňy, söýgül ony,
Tut paýendaz ýolunda jany-teni.

Az olarsa gerçe onda ylmy-Hak,
Jan bile tut emrin, ony tutma dak.

Alym üçin süre hem Gurhan erer,
Kim, uzyndyr, bagzysy gysga erer.

1845 Hem uzyn, hem gysgaça bitmek gerek,
Emrini wajyp bilip, tutmak gerek.

Bes, ki yhlas birle alym diýp ony,
Kim, zyýarat eýleseň ol kimsäni –

Ýedi gat ýer, ýedi asmanda günah –
Eýleseň, Hak ýarlykar, eý nikhah.

Ýedi ol mukdar sogaplar ýazylar,
Ismi eşrar arasyndan bozular.

Ger oňa Alla üçin berseň tagam,
Ýa towazyg eýleýip, berseň salam.

1850 Hak saňa ýüz müň günähiňi geçer,
Sekiz uçmah işigin şeksiz açar.

Dürli-dürli miweler dahy oňa,
Hem ajaýyp hüýr gyzy ondan ýaña –

Şübhesiz, Taňry oňa etgeý ata,
Diri eken düşmeýin ender hata.

Kimse berse ýa oňa bir kisweti,
Ýa Hak üçin berse – mündürse aty.

Taňry bergeý bihasap ol hülle don,
Jennet içre hem oňa bergeý orun.

1855 Hem byrak atlar murassag zin ile,
Uçmah içre ol münüp seýran kyla.

Herne hajat kim, Hudadan istese,
Uçmah içre şübhesiz makbul ola.

Budur işiň haýr eýesi – merdi-has,
Barça gorkudan Huda etgeý halas.

Eý Hudaý-a rozy kyl möminlere,
Haýry-yhsan eýlemeklik olara.

Ýollarynda häki-pa kylgyl meni.
Hyzmatynda kyl nisar jan-u teni.

1860 Yetse olaryň aýak köwşi maňa,
 Sürme kysam tozyny gözden ýaňa.

Pasyl

Bir guruh ol ulug magşar günü,
Kim, hasap etgeý Azym Suhan ony.

Bes, günähi olaryň bolgaý geran,
Eýlegeý¹ yhsanlaryndan bigüman.

Kim buýurgaý bu sebäp Kadyr Gany:
“Dowzaha eltiň – diýip – bu jümläni”.

Çün rowan bolgaç zaman dowzah sary,
Emr eder Jebraýyla: “Sor olary,

1865 Dünýäde alym bile mejlis gurup,
 Oturypmydyr bular halka urup?”

“Mejlis olduňyzmy alym birle” diýp,
Soragaý olary Jebraýyl gelip.

Olar aýdar kim: “Oturmadyk bile,
Gitmedik alymlar ile bir ýola”.

Diýr ýene Jebraýyla Kadyr Ogan:
“Sorgul ol, barmy bular alym söýen?”.

“Söýdüňizmi alymy” diýp, sorgaý ol,
Ol guruh “ýok” diýp, jogabyn bergeý ol.

1870 Diýr ýene: “Sor olara bir suprada,
 Alym ile iýpmidirler dünýäde?”

Diýr olar: “Alymlar ile iýmedik,
Alyma: Sen ne kişi sen diýmedik”.

Diýr Huda Jebraýyla: “Sorgul ýene,
Säkin olganmy bular bir meskene?”

Ýagny onda alym oturmuş bola,
Zikri-tesbih Haka getirmiş bola.

¹ Bu ýerde aýýrar, aýrylar, puja çykarylar manysynda gelýär.

Sorasa diýgeý olar: “Oturmadyk,
Alym oturan ýere biz barmadyk”.

- 1875 Taňry diýr kim: “Ismi alym ismine,
Ogşaýyrmy, sorgul olardan ýene”.

Sorgaý ol Jebraýyl olardan bu dem,
Atlaryn meňzetmegeýler fir-rakam.

Diýr ýene Jebraýyla Kadyr Ogan:
“Barmy olar, ýagny, kimsäni söýen –

Ol dahy alymlary söýmiş ola,
Alym emr etgen işe gitmiş ola?”

Ýagny, Jebraýyl gelip sorgaý bu dem,
Bu sowalda eýlegeý ol halk “Nagam”.

- 1880 Ýagny: “Söýdük alymy söýenleri” –
Diýgeç ok rehm eýlegeý Hak olary.

Taňry diýr Jebraýyla: “Tut gollaryn,
Dahyl etgil jennete olar baryn.

Ýagny, alym söýgüsinden Men sizi,
Ýarlykadym” diýgeý Ol Kadyr Izi.

Raýygan jennete girgeý ol kişi,
Bolsa onuň alymy söýmek işi.

Eý Hudaý-a ähli-yslam gullara,
Kyl nesip alymy söýmek olara.

- 1885 Alyma bugz-u adawat tutmasyn,
Kim, günähi üste-üste etmesin.

Pasyl

Diýdi Pygamber habarda bu sözi:
“Dag ýaratmyş surhy-tylladan Izi –

Ýedi asman birle Arş arasynda,
Dünýäde kyrk hyssa bolgaý, eý dede.

Ýagny, şundag ulug bolgaý ki ol dag,
Bu jahan ýanynda bolgaý misli zag.

Çün kyýamat gün – bolar ýokdur güman,
Dilinden ykrar ile tassyk jahan¹ –

- 1890 Janyby-Hakdan ýetişgeý bir neda:
“Alym ile kim otursa dünýäde.

Uşbu dagy ol sogap mizanyňa –
Sal” diýip, Hak emri bolgaý, görsene.

Taňry permany bile mizan üze –
Goýarlar, gelgeý agyr, bit bu söze.

Bolsa ger bu dagça olarda günä,
Ol sogap bolgaý agyr, sen gürlеме.

Bu muragat Haktagaladan bolar,
Hak üçin alyma kim hyzmat kylar.

- 1895 Bolsa alym söýgüsi her kimsede,
Ýa ylym söýgüsi bolsa, eý dede.

Zinde bolsa dünýä içre ne gadar,
Işlese herne ki onda haýry-şer.

Şerin onuň ýazmagaý onda melek,
Görmäge muştak ola ýedi pelek.

Diýr halaýyk kim: “Hudanyň dostuny –
Söýdi ol, çünki söýermiz biz ony”.

Diýdi bu sözde Pygamber, eý gany:
“Söýdi şeksiz alymy söýen meni.

- 1900 Kim, meni söýen – Hudany söýen ol,
Gullar içre ol bolar söýgüli gul”.

Jaý bererler jennet içre ol gula,
Hak Resululla bile goňşy bola.

¹ Bu ýerde „Tassyky-jan“, ýagny kalbyňda tassyk etmeli“ diýen manyda gelyän bolsa gerek, ähtimal ýalňys ýazylandyr.

Howzy-Köwser degresinde Hak Resul,
Halky janlykdan söýer, eý bul-fuzul.

Öz keýpi birle suwargaý alymy,
Çün howaladyr bulara din gamy.

Ondan ötri bildi dost Hak olary,
Söýdi dahy ony dost bilenleri.

- 1905 Taňry dostuny dost bilmeklik heman,
Barça agmal afzalydyr, eý juwan.

Dostuny dost, duşmanyn duşman bilen,
Ol turar Taňry katynda öwülen.

Pasyl

Hezreti Musaga Hak wahý eýledi:
“Menden üçin işlediňmi iş” diýdi.

Diýdi Musa: “Eýledim roza, namaz,
Hem tasadduk, zikir, tesbih-u nyýaz.

Hamt aýtdym, okydym Töwraty-kitap,
Işledim bary Seniň üçin sowap”.

- 1910 Hak diýdi Musaga: “Ger kylsaň salat,
Ol saňa hüjjet turar, eý nik zat.

Roza tutsaň ol saňa galkan bolar,
Hem tasadduk üstüňe kölge salar.

Eýlesen tesbih eminlikdir saňa,
Aýşy-eşretler ýeter senden ýaňa.

Ger kitabym okysaň hüýr-u kusur,
Şübhesiz jennetde tapgaý sen surur.

Zikrim aýtsaň nur bolar senden üçin,
Haýsy işi işlediň Meniň üçin?”.

- 1915 Diýdi Musa: “Eý Huda, bildir maňa,
Haýsy agmal işlesem bolgaý saňa?”.

Taňry diýdi: “Dostumy tutduňmy dost,

Duşmanym tutduňmy duşman sen dürüst?”.

Bildi Musa ondan: agmal afzaly –
Taňry dostun dost bilmekdir, beli.

Duşmanyň bilmek ýene duşmanyny,
Hak üçin iş işlemek, bilgil muny.

Hem ýene kämil kylar imanyny,
Taňry iman birle algaý janyny.

1920 Ýa Ilähi, rozy kyl möminlere,
Yzzat-ekram eýlemek alymlara.

Kyl nesip şafkatlaryn Sen ýa Jelil,
Rozy-magşar kylmagyl har-u zelil.

Sakla şeytan garatyndan olary,
Nury-iman birle barsyn janlary.

Her du älem olary tut pazl ile,
Ýoldaş etgil alyma, ähli-dile.

Pasyl

Bes, ylym dürdür, ýok onuň gymmaty¹,
Hak oňa berdi begaýat hümmeti.

1925 Salsa ol göwher – içine her pakyr,
Köňli bolgaý şübhesiz bedri-münir.

Ýagtylar jümle beden birle damar,
Diýr sen: onda seýr eder Şems-u Kamar.

Misli dogmuşdyr içinde Afytap.
Görüner rahy-hata, rahy-sowap.

Sahyby gündiz isedir ylym – Gün,
Açyk eýlär görmäge batyn gözün.

Sahyby gije bolarsa, Aýdyr ol,
Röwşen olgaý hem ýaman hem ýagşy ýol.

¹ Bu ýerde bahasyz, bahasy ýok, baha bilen satyn alyp bolmaýar manysynda.

1930 Eýesin ger gije diýseň, ol – çyrag,
Çöle ogşatsaň eýesin, ol – bulag.

Eýesi bolsa beden, oldur ýürek,
Hana bolsa eýesi, oldur direk.

Göwre bolsa eýesi, ol janydyr,
Eýesi il diýseň, ol soltanydyr.

Eýe bolsa hepde, ol juma günü,
Eýesi ýyl bolsa, ol Gadryň tüni.

Eýesi jan bolsa, ol imanydyr,
Eýesi dert bolsa, ol dermanydyr.

1935 Dünýe bolsa eýesi, jennetdir ol,
Eýesi ýerdir, ýagan rehmetdir ol.

Diýseň: Öýdür eýe, ol – Kābe öýi,
Eýesi ot diýseň, ol – rehmet suwy.

Eýesin suw diýseň, ol – aby-haýat,
Murda diýseň eýesin, oldur zekat.

Özge agzadyr eýe, ol ýüz kibi,
Ýa tagam içre salynan duz kibi.

Ger guş olsa, bu ylymdyr ganaty,
Hem ylymdyr jümle älem zynaty.

1940 Gerçe ylmy bolsa az ýyldyz bolar,
Ylm eýesi kanda gidenin biler.

Ol biler küfr ile iman ýoluny,
Hak-u nāhak sözlegenler halyny.

Bes, ylym Hakdan ulug rehmet turar,
Her du älem döwlet-u nusrat turar.

Ylm – eýesin Haka laýyk eýlegeý,
Taňry dergähinde sadyk eýlegeý.

Hem eýesin Taňryga eýlär ýawyk,
Barçasyndan köňlüni kylgaý sowuk.

1945 Ger birikse ylym agmaly bile,
Dogry gitdi Haka rast ýoly bile.

Ger giderse kimse dogry ýoluna,
Ol ýeter elbetde maksat iline.

Emri-Hakda ýagşy işdir ittifak,
Maksadyn tapgaý köňül bolsa aşak.

Ger birikse işde birniçe kişi,
Niýet etseler düzetmek bir işi.

Hak olaryň istegin kylgaý kabul,
Bitgeý ol iş pazlyndan, eý bul-fuzul.

1950 Ylym, agmal ile yhlas üç weli,
Birigerse görkezer dogry ýoly.

Birigenler döwleti mäkäm bolar,
Olara Hak pazlyndan nusrat geler.

Birigenler tapdylar menzil-makam,
Birligin bagş et Huda bize mydam.

Rozy kyl ylm-u amal, yhlas ile,
Rozygärimi geçirgil has ile.

Ol ýakyn gullara hemdem eýlegil,
Köňlümi gamyndan pür nem eýlegil.

1955 Zalym-u jahyl bile etme karyn,
Kylmagyl ýowmul-jezada hasyryn.

Bu nesihatdan budur maksat saňa,
Alym erseň, bar, amal kylgyl oňa.

Ýogsa sen-sen jümle jahyllar başy,
Belki sen iblis lagynyň ýoldaşy.

Bil bu jahyllygy dertdir, derman ýok,
Göwre sagynsaň içinde jany ýok.

Bir garaňky öýe meňzär jahyly,
Mar-u peleň, jümle derrende doly.

1960 Onda iman berresi tepretmegeý,
Tepretirse ýyrtyjy ony iýgeý.

Ýa ki iman şemi endek ýakylar,
Jähli-zulmuň bady degse ol öler.

Uşbu zulmat bir garaňky öý bu dem,
Içi doly ýyrtyjy, derdi-elem.

Agtaryp barsaň için sen, eý pylan,
Barça peleň, ýyrtyjy, sansyz ýylan.

Gel, gaçawer, etme aýry teşwüşi,
Ýantaşar sen dişlär olar, eý kişi.

1965 Ýa dahy ogşat ony kör kimsäge,
Ýok gözi bir närseýini görmäge.

Herne gelse alnyna goýgy aýak,
“Ne turar alnymda” diýp, eýlär saýak.

Ne biler ol ýagşy ýaman, ýol nedir,
Ne biler ol gül nedir bilbil nedir.

Bilmegeý ol küfr ne, iman nedir,
Bilmegeý hiç dert nedir, derman nedir.

Aňmagaý ol gul nedir, soltan nedir,
Parhyn etmez jan nedir, janan nedir.

1970 Bilmegeý hem öý nedir, ol düz nedir,
Bilmegeý hoş ýüz nedir, ters ýüz nedir.

Bilmegeý haýsy halal, haýsy haram,
Agzyna urgaý, garaz, bolsa tagam.

Bilmegeý rahy-sowap,¹ rahy-hata,
Janyňa her dem berer ýüz mün jepa.

¹ Sowap – dogry, hakyky.

Kör eken bir kimseden almaz habar,
Gözli sanar özünü, her ýan gezer.

Şübhesiz özün heläk eýlär bu kes,
Haýp oňa ötürdi owkatyn hebes.

1975 Diýse bir gözli: öňüň jardyr seniň,
Ýagny, diýse kim, ýamandyr etgeniň.

Bes, habar berse gider ýolun oňa,
Ýagny, birdirse barar ilin oňa.

Etmeyin sözüň, gaty berse jogap,
Özi bilsin, sen öküş tapdyň sogap.

Bil ony jümle şakylaryň başy,
Rozy-magşarda ukubetdir işi.

Tutsa emrin gözlüniň gözsüz garyp,
Uýsa oňa, özünü bilse habyp.

1980 Ýetirer, elbetde, özün menzile,
Maksada elter ony özi bile.

Ol ýaman işi saňa görmez rowa,
Jahyl erseň alyma uý, mudaga.

Ýagny, jahyllyk köýüne gitmegil,
Özüňi dowzah içine atmagyl.

Ylma uýsaň, jennete başlar seni,
Jähle uýsaň, dowzaha taşlar seni.

Dördünji bap

Dördülenji bap kim, ähli-dilleri,
Magrypet bossanynda bilbilleri.

1985 Derwüş aýdarlar olaryň adyny,
Zıkr eder hem olaryň irşadyny.

Waspy-halyn bir zaman aýsa gerek,
Ähli-dillere ony ýaýsa gerek.

Derwüş oldur köňli bolgaý doly gam,
Özüni sagynsa halk içre adem.

Halkdan özün könlünde bilgeý sewa,
Jan öýünde Haky bilgeý muddaga.

Berenine Taňrynyň kanyg bola,
Hak ýolunda nebsine manyg bola.

1990 Berse Taňry pazl ile ger döwleti,
Bolgaý artyk zary birle hesreti.

Bolmagaý könlünde zerre söýgüsi,
Illä, bolgaý onda Taňry öwgüsi.

Dünýäniň bary bile ýogun heman,
Bir sagyngaý köňli içre, eý juwan.

Gelmesi birle farahnäk olmyýa,
Gitmesinden dahy gamnäk olmyýa.

Halky-älemde hemme mäýus ola,
Hem lybasy-pakr ile melbus ola.

1995 Könlünde Hak gorkusy bolgaý tamam,
Hem gözi ýaşly bola, bil, eý gulam.

Biryýa-ýu bitama bolgaý özi,
Pend-u wagz etmek bola halka sözi.

Hem sukutlyk birle owkat eýleýe,
Ýagny, bir söz diýmeýe, az sözleýe.

Hem dahy ol sahyby-yhlas ola,
Haktagala gullarynda has ola.

Ähli-sabyr bolgaý onuň özleri,
Hem şirin hem ýumşak olgaý sözleri.

2000 Gözlerinde bolgaý ol nury-haýa,
Hem rehm dil bolgaý ol ähli-zyýa.

Gerçe aýş etmäge teňdir mallary,
Artyk ola Taňryýa agmallary.

Bolmagaý hergiz ylymdan bihabar,
Bolsa agmal biylym köpdür hatar.

Ýagny, amyl ylm ile agmal ede,
Ýogsa şeýtan bir güni ahmal ede.

Hem dahy bolgaý onuň köňli synyk,
Ger synyk bolsaň, saňa rehmet ylyk.

2005 Taňry çün wahý eýledi Ysmaýyla,
Kim: “Meni synyk köňüllerde dile”.

“Kanda tapgaý men Seni” kyldy sowal,
“Men pakyr, sa:byr katynda” diýdi Ol.

Hem aýak ujunda bolgaý gözleri,
Düşmegeý zalym ýüzüne ýüzleri.

Hem şerigat içre bolgaý ustuwat,
Hem tarykat ýolunda çapyksuwat.

Hem dahy bolgaý olar käni-edep,
Gülmegeý hiç gerçe söz bolsa ajap.

2010 Köňli bolgaý magrypet gençhanasy,
Bolgaý ol Hak yşkynyň diwanasy.

Din öýüniň Şems ile Mahy bola,
Ol hakykat mülküniň şahy bola.

Hem mükemmel bolgaý ol hem ähli-hal,
Tapgaý ol ýaranlaryndan hem kemal.

Köňli içre geçgeý yşk ody-ýalyn,
Gül köýünde seýr ede jan bilbilin.

Köňli bolgaý mäsewalladan ary,
Aňla ony ýagşylaryň serweri.

2015 Dünýä taglykatlaryn atgaý gyrak,
Barydan tefrit ile bolgaý yrak.

Gyll-u gys, kibr-u hapysdan köňlüni –
Eýlegeý sap, aýyna dek, bil muny.

Hem açyk bolgaý onuň köňül gözi,

Her zaman görüñgeý ol magşuk ýüzi.

Jezbe içre magşugyn bulgaý tamam,
Wasyly-didar ola mã lâ kelam.

Hakdan açylgaý oña keşfi-kemal,
Görgeý ol köñül gözi zyba jemal.

2020 Hem tejelli nury öldürgeý ony,
Uşbu ýolda pany kyldyrgaý ony.

Düşgeý ol boýnunda yşkyň kündesi.
Hem aýagyna seläsiller besi.

Bendelikde bendeýi-pany bola,
Hak ýolunda Hak bile baky bola.

Pany bolgaý – uşbu ýolda ölgeý ol,
Haktagala birle baky galgaý ol.

Hak bilen birikgeý ol aly makam,
Hak bilen bolgaý onuň seýri dowam.

2025 Köñli onuň belki Beýtulla bola,
Zikri-pikri, sangyşy¹ Alla bola.

Hem görer gözi onuň Taňry bile,
Eşider gulaklary Taňry bile,

Gollary onuň Huda birle tutar,
Hem aýaklary Onuň-le seýr eder.

Dillerinde sözleri Hakdan geler,
Haýry-şer ne kim nepes kylsa bulur.

Taňrydan bilme olary sen jyda,
Kyldy çün olar bu ýolda jan pida.

2030 Haktagala yşkynda çün öldüler,
Bes, diýet lazymy oña saldylar.

Taňrynyň Özi diýet boldy oña,
Gudrat ile Özünü saldy oña.

¹ Sangyş – pikir, oý saýmak, hasaplamak.

Mäsewalladan üzülse bir kişi,
Biriger Haka, tamam bolgaý işi.

Geçse kim jandan, ýeter jananyňa,
Hyzmat eden söz gatar soltanyňa.

Ölmezinden ileri her kim öler –
Taňrysyna özüni hemdem kylar.

2035 Taňry yşkynda ölen bolgaý halal,
Her du älem tapdy mülki-bizowal.

Öldürilmän yşky-Hakda, eý juwan,
Bes, halal diýme ony, hut murda san.

Janyn Onuň yşkynda çün ýakmady –
Syr gözi birle Hudaga bakmady.

Bu sypatly derwüş i sen eý feta,
Öwlüýä bil, öwlüýä bil, öwlüýä.

Bilmek olmaz syryny her kimsäniň,
Hak biler syryn weli her närsäniň.

2040 Öwlüýä bil, şeýle gula ber goluň,
Ol seniň Hakdan sary açgaý ýoluň.

Ýuwgujy bilgil ony, sen bol ölük,
Päk eder, bişübhe kylgaý, eý ölük.

Ýa ony sagyn ene, özüň beçe,
Terbiýet eýlär saňa ol birniçe.

Ýa ony bilgil tebip, sen – ýaraly,
Däri eýlär, sypalar onuň eli.

Ýa özüň bilgil ekin, daýhan odur,
Hak ýetirse saňa suw beren odur.

2045 Ýa ony san bir demirçi, sen – demir,
Bolsa Hak towpyky dem birle kömür.

Ýa ony tikiñçi bil, özüňi – biz,
Bolsa Hak towpyky esbap, eý eziz.

Diýr iseň hikmet sözün paýany ýok,
Akl erişmek barçaga imkany ýok.

Murda göwra täze jan bolgaý pedit,
Ygtykatda bil Jüneýd-u Baýezit.

Ygtykat et, bil ony Hydry-zaman,
San – weli sen, bil ony kalby jahan.

2050 Zerre ony Taňrydan bilme jyda,
Mal-u janyň ýolunda etgil pida.

Taňryny yhlas ile tapgaý kişi,
Bolmasa yhlas hebes renç çekmiş.

Ygtykat et, ygtykat et, ygtykat,
Ygtykat ile bulur bende myrat.

Ygtykadyň bolmasa Hak ýoluna,
Ermegeý sen asla maksat iline.

Ygtykadyň gel dürüs etgil bu dem,
Bagd ez an Hak ýoluna goýgul gadam.

2055 Diňle indi, ol Resuly-kibriýa,
Bu söz ile Taňryga kyldy doga:

„Kim, pakyr boldur-u boldurma gany,
Pakr-le haşr et ulug magşar günü“.

Taňrynyň ähli turar misgin, pakyr,
Gerçe halk ýanyndadyr har-u hakyr.

Zahyrynda gerçe bolsa hyrka puş,
Batynydyr Taňrynyň yşkynda joş.

Zahyrynda gerçe arrykdyr teni,
Batyny genç, köňlüdir genç harmany.

2060 Zahyrynda gerçe bolsa binowa,
Älem ähli ondan algaýlar nowa.

Zahyrynda örtüşä ýyrtyk turar,
Hak katynda hormaty artyk turar.

Gerçe ýokdur iýmek-içmek lezzeti,
Taňry katynda öküşdir yzzaty.

Zahyrynda gözlerinden ýaş akar,
Batynynda Hak jemalyna bakar.

Zahyrynda ýokdur onuň menzili,
Batyny bag, açylar elwan güli.

2065 Pany içre ýoksul-u rindedir ol,
Jennet içre ulug patyşadyr ol.

Gerçe älem içre ýokdur gymmaty,
Arşy-agladan belentdir hümmeti.

Bizaman-u biteretdüt, bijähet,
Batyny Hak birlen eýläs maslahat.

Zahyrynda baş açyk, ýalaň aýak,
Batynynda hülle-ýu hüýr-u byrak.

Zahyrynda teşne lepdür, eý enam,
Batynydyr suwlaryň derýaýy-a:m.

2070 Zahyrydyr gerçe halky-Alla bile,
Batynydyr olaryň Alla bile.

Daýym-a Hak birledir köňülleri,
Gerçe özge sözde bolsa dilleri.

Zahyran görseň olary bikärdür,
Batyny kim, Hak zikrinde derkardyr.

Zahyrynda gözlemez alym ýüzün,
Hak onuň açmyş turar batyn gözün.

Zahyrynda diýr sen: aňmaz ýoluny,
Batynynda aňlar Hak ahwalyny.

2075 Dünýe içre daýym-a girýan erer,
Ötse ondan horram-u şadman erer.

Pyrkat-u hijran ody ýakmyş ony,
Yşkyda kül eýledi jany-teni.

Taňry birle bes, onuň arasynda,
Kim, ölüm köprüsi galmyş, eý dede.

Bu ölüm köprüsinden geçen zaman,
Taňry birle biriger, tutma güman.

Çünki bilseň bu sypatly derwüş,
Aňlagyl, budur onuň batyn işi.

2080 Ähli-Hak bil, ähli-Hak bil, ähli-Hak,
Köňlün içre bitgil ony, tutma dak.

Bes, towazyglar kylyp, tutgul eziz,
Goý öňünde, bolsa tagamy-leziz.

Egine sal puşesi, kyl ihtiram,
Sal öýüne, eýlegil zaýfy-keram¹.

Yzzatyn bil sen onuň Hak yzzaty,
Hormatyn bil sen onuň Hak hormaty.

Ählinden Taňry jyda ermez, ýakyn,
Bergil – alsyn eline – onuň hakyn.

2085 Satyn al uçmahyny maly bile,
Bil, bu sözler Taňrynyň kaly bile.

Tut olar ahwalyndan her dem habar,
Ol muşakgat günde olar gol tutar.

„Pakr fahrymdyr“ diýdi şahy-jahan,
Hormatyn berjaý kylyň jähr-u nehan.

Müň diýdim: hormat tutuň pakr ählini.
Her zaman soruň olaryň halyny.

Suratyn görmäň, görüň siretlerin,
Taňry bermiş tä ebet döwletlerin.

¹ Zaýfy-keram – myhman almak, hezzet-hormat etmek.

2090 Baky döwlet, genji-nygmaty Huda,
Olara bermiş, eşit, eý kethuda.

Olara bolmaň köňülde betgüman,
Näge sizden zaýyl olmasyn iman.

Hak olaryň hajatyn kylmyş rowa,
Her du älem söýmüş ony, muddaga.

Bol bu gün dost, olaryň birle otur,
Herne kim hajatlary bolsa bitir.

Hajatyňy bitirer Alla seniň,
Rahat, asaýyş bular jan-u teniň.

2095 Her kişi kim, Hak ezizin görse har,
Kyl dy özün dowzah ähli birle ýar.

Bir kişi etdi sowal Pygambere,
“Bes, pakr nedir” diýdi ol serwere.

“Bir hazynadyr – diýdi ol dem ol An –
Taňrynyň haznalaryndan, ýa pylan”.

Säniýen sordy bu söz ol gorkuly,
Diýdi kim: “Hakdan keramatdyr uly”.

Sälisen sorady, diýdi bu sözi:
“Park mülkün kimseýe beremez Izi.

2100 Kim, meger görgeý melaýyga rowa,
Ýa pygamber mursala kylgaý ata”.

Bu pakr mülki Huda genji erer,
Dürri-göwher Taňrydan inji erer:

Zynat eýlär batynyn bu dürli genc,
Istär erseň uşbu genji eýle renç.

Genç öýüdir öwlüýäniň batyny,
Bu tarykat eýlemiş Rebbi-Gany.

Hem dahy Hakdan keramatdyr ýene,

Bermiş ony lupt edip gullaryna.

- 2105 Diýmek olmaz olara her tekme söz,
Dikmek olmaz dahy olar sary göz.

Diýseler söz jan ile köňle ýakar,
Misli rehmet ebri üzre bark çakar.

Bes, agyrdyr olaryň susty heman,
Dak tutup, olara bolma betgüman.

Älem içre olary bilgil melek,
Ruhlary seýran eder bu nuh pelek.

Bes, melaýyklar bile gezgeý olar,
Rehmetiň derýasynda ýüzgeý olar.

- 2110 Nuh pelek sopusy birle uşbular,
Hanakaýy-Arşda zikr eýleýeler.

Kudsy birlen oturyp ol hylwata,
Dem çekibän çümgeý olar rehmete.

Suraty adam weli siretde ruh,
Açylar olar sary faýzy-futuh.

Zikr içinde haý-u hüw etgeý olar,
Faýz urup, bihuş olup ýatgaý olar.

Olary bil Haktagalaga ýawuk,
Ygtykadyň kyl dürüs, bolma sowuk.

- 2115 Zikr içinde bir zaman çezebe çeker,
Özüni mähw eýleýip, Haka bakar.

Olary bilgil zaman pygamberi,
Ýola giden ýolçularyň rehberi.

Ýagşy, ýowuz ýollary bergeý habar,
Bagzy azar olaryň, bagzy tutar.

Hem şerigat, hem tarykat ýollaryn,
Bilgeý olar ol hakykat hallaryn.

Bu taryk menzilleri agýan oňa,

Keşf edip açmyş, Izim, Subhan oňa.

2120 Olar ermiş uşbu ýollara belet,
Hak katynda sözleri bolgaý nisent.

Ähtlerin mäkäm bil onuň Hak bile,
Ol Resululla şahy-asdak ile.

Taňry birle äht eden gün janlary,
Ulaşan gün jan bile imanlary.

Uşbu günde äht edişdiler olar,
Bendemiz diýp, Taňry Sen diýp aýdylar.

Riştäniň ujun tutup uşbu zaman,
Mäkäm olup tutdular, tutma güman.

2125 Ýagny, olary hakykat şasy bil,
Bes, garaňkynyň bu rõwşen Mahy bil.

Dolan Aýa meňzese ger çyn pakyr,
Bagzysyn ýyldyzça bil, görme hakyr.

Eý Hudaý-a tut meni yhlas ile,
Rozygärimi ötürgil has ile.

Bu garaňky köňlüme kyl ýagtylyk,
Rozy kyl ýagşy edep, ýagşy gylyk.

Ol Resululla aýytdy bu sözi:
“Aç köňül gözün, açylsyn dost ýüzi”.

2130 Hak ýaratdy bu jahanyň halkyny,
Uşbu ýeriň palçygyndan, bil muny.

Enbiýa birle pakyrlary diýdi,
Jennetiň palçygyndan halk eýledi.

Kim erada eýlese, eý muttaky,
Taňry ähdinde ki mäkäm bolmagy.

Bes, pakyrlary eziz tutgaý tamam,

Jany-dilden diňle sözi, eý gulam.

Diňle indi, bir pakyryň hormaty,
Taňry ýanynda ulugrakdyr gaty.

2135 Ýedi ýerler, ýedi asmanlaryndan,
Hem melaýyk bahry-berr, daglaryndan.

Hak eziz etmiş pakyrlary biliň,
Jany-dilden olara hormat kylyň.

Hem pakyr bolan, pakyr bolmak gerek,
Barçadan köňli hakyr bolmak gerek.

Daýym-a Haka senalar eýleýip,
Ýyglaýyp köp, azyrak hem gülmeýip.

Galybyl-wagt sejdede bolgaý başy,
Dynmaý akgaý iki gözünden ýaşy.

2140 Eýlegeý Haka ryýazatlar öküň,
Mähneti-bihet çekip, algaý uluş.

Çünki Hak wahý eýledi pygambere:
“Zikri-tesbih eýle” diýp ol serwere.

“Ur başyňy sejdäge – diýdi oňa –
Bendelik kyl, gel ýawuk Menden ýaña”.

Diýmedi kim, mal ýygyp bol söwdagär,
Pakr imes hyrs ile kim dünýä ýygar.

Bu söze tutma guman, eý muttaky,
Ger ynanmasaň budur aýat, oky.

Kowluhu Tagala: “Wagbud Rabbeke hattä ýä’tikel – ýakyn”¹, el-aýat.

2145 Kyl bu dünýäde müjerret özüňi,
Biwepa emtaga salma gözüňi.

¹ Gurhany-Kerimiň 15-nji (“Hyjr”) süresiniň 99-njy aýaty: “Tä anyk zat (ölüm sagady) gelinça Perwerdigäriňe ybadat et”.

Bar, gelen halyňy pikir et dünýäýe,
Eneden mýjerret çykyp, eý uýa.

Kyl gamy-dünýäden özüňi azat,
Kim üzülde dünýäden, tapdy myrat.

Üz özüňi dünýäden, birger¹ Oňa,
Rahber olgaý jümle şeý senden ýaña.

Dünýä birle ahyret ermiş dogan,
Ikisin bire haram etmiş² Ogan.

2150 Pakr iseň dünýäni goýgul, eý kişi,
Dünýe üçin iýme zerre teşwüş.

Ahyretiň kyl nikahyn ygtyýar,
Her du älemde bola sen bagtyýar.

Könlüňi bar, ahyrete baglagyl,
Aryzuw kyl her dem ony, aglagyl.

Kalbyňy tutgul aşak bol häkisar,
Yşk atyna özüňi kylgyl suwar.

Taňry ýolunda ony sürgül rowan,
Gäh ýörişe sal ony, gäh kyl down.

2155 Başçy tut, menzillerin bersin habar,
Başçysyz azar, bu ýoldur pür hatar.

Ýöregil menzilme-menzil, demme-dem,
Renç çekip, maksat iline elt gadam.

Taňry birle özüňi eýle jelis,
Baryndan wagşat kyl, özün tut enis.

Maksat Oldur, maksat Oldur, maksat Ol,
Matlap Oldur, matlap Oldur, matlap Ol.

Kim makamy wahdata ýetirdi pa,
Berdi könlün Bire, birigdi Huda.

¹ Birger – birleş, goşulyş.

² Yslam dininde iki aýal dogany bir wagtda birine nikalap bermek haram hasaplanýar. Bu ýerde şol göz önünde tutulýar.

2160 Kim, niçik bir bolany dek ot, demir,
Ýel tapyp kōrūk bile ýanyp kōmūr.

Ýa mysal et bahra girdi katraýy,
Ýa ki diýr sen Güne düşdi zerreyi.

Pasyl

Aýtdy bir söz ol Resululla ýene,
Kadyr olup zynaty terk edene.

Geýmäge kim kadyr bolsa bir kişi,
Geýmese şahana kiswet-puşeşi.

Taňry birle bolsa onuň kōňli päk,
Synasyn yşkynda etse çäk-çäk.

2165 Ha gany bolsa oşol är, ha pakyr,
Hak ýolunda özüni tutsa hakyr.

Ne gadar ger dōwleti bolsa zyýat,
Tutsa özün bir garyb-u namyrat.

Gözlerinden durmaýyn akdyrsa ýaş,
Taňrynyň yşkynda goýsa jan-u baş.

Barçalardan görse pes öz halyny,
Saýmasa samança dünýä malyny.

Şübhesiz Taňry söýer ol kimsäni,
Hak biledir çün onuň jan-u teni.

2170 Hem oňa örter keramat hüllesin,
Ýagny, tapgay ol kişi mahbup ysyn.

Gullar içre bolgaý ol kes ähli-has,
Kylsa takwa azygyn, geýse palas.

Kylsa halys niýetin kim, Taňryýa,
Gymmaty artar gyzyl dek, eý uýa.

Taňry gözlär gullarynyň niýetin,
Gözlemez leýk pygyl birle suratyn.

Ol kişi Hak yşkynda diwanadyr,
Barçadan geçmişdir ol hemhanadyr.

2175 Olar ile hiç kişiniñ işi ýok,
Geýmek ile iýmeden teşwüş-i ýok.

Bolsa derwüş, häkisar ol kimseler,
Sünnet ile ýola ýetgeýler olar.

Sünnet ile zahyryn ziwer kyla,
Hem edebi özüne rehber kyla.

Jan ile könlün tutar Hakdan ýaña,
Özi sarydan açar Hak ýol oña.

Eý garaz, yhlas ile Hak istegil,
Pakry-sa:byr köñül içre aragyl.

2180 Taňry diýmiş: “Bolsa kim Meniň bile,
Bar turar Men şübhesiz onuň bile”.

Ýörse kim takwa tutup, yhsan bile,
Daýym-a bilgil ony Subhan bile.

Bolsa her kim Hak bile Hak ondadyr,
Älemi-pany era her kandadyr.

Bolsa kim Hak bile Hydyr bil ony,
Rehberiňdir kim, ýola göndär seni.

Bir sagat tut ömrüňi başdan aýak,
Ötmesin gaflatda sagat, bol oýak.

2185 Eý Hudaý-a ýary kyl men zaryňa,
Men şikeste bidil-u bimaryňa.

Ömür ötse zowk-u şowk-u şükr ile,
Hasrat-u gam, girýe birle zikr ile.

Zikrinden bir dem parahat bolmasa,
Könlüni dünýä gamyna salmasa.

Ähli-dillere rafyk etseň meni,
Bahry-rehmete garyk etseň meni.

Bes, demi-ahyrda iman birle jan,

Barsa dergähiñe mün-mün el-aman.

2190 Ger pakýrlar bolmasaýdy dünýäde,
Bil, heläk bolgaýdy baýlar, eý dede.

Baky döwletdir pakýrlar döwleti,
Gerçe görse munda çoh kyn hasraty.

Jennete baýlardan owwal girgeý ol,
Şübhesiz Taňry jemalyn görgeý ol.

Her kişi söýse olary jan bile,
Ölse, gitgeý dünýeden iman bile.

Her kişi olar bile söhbet tapar,
Rozy-magşarda olar birle gopar.

2195 Olar ile her kişi iýse tagam,
Ýarlykar Taňry ony, eý niku nam.

Rehmetine Hak ony duş eýlegeý,
Olaryň-la haşrda aýş eýlegeý.

Bir pakýra bir kişi ýetmiş gadam, –
Ätse, ol kylsa zyýarat bielem.

Hajy-makbulýň sogabyn der zaman,
Ýazgaý Alla olara, tutma güman.

Olara her kim towazyg eýlese,
Lutp edip ýa bir şirin söz sözlese.

2200 Hak berer olara uly mertebe,
Ýetirer olary aly mansaba.

Hem belent kylgaý olary, eý kişi,
Rozy-magşar bolmaz olar teşwüşi.

Olara her kim tekepber eýlese,
Kast edip ýa bir ýaman söz sözlese.

Eýleýir Taňry har olary Özi,
Bolmaz olara nesip, uçmah ýüzi.

Rehm edip her kim olara berse don,
Hülle bergeý Hak onuň birine on.

2205 Olara kim haýr edip at mündürer.
Rozy-magşar Hak byrak at mündürer.

Her kişi berse tasadduk olara,
Birine – on, ona – ýüz yhsan göre.

Hyzmat etse olara kim bir günü,
Haka ýüz ýyl hyzmat etdi, eý gany.

Taňry bolgaý ol kişilerden yrza,
Ret kylar ondan dahy ýetmiş bela.

Hem kaza tirine galkan bolgaý Ol,
Ömrün onuň hem uzagrak kylgaý Ol.

2210 Hem rowa bolgaý onuň her hajaty,
Bolgaý arzan her du älem döwleti.

Olaryň kim sözlerini diňleýir,
Syrry-Hakdan çoh magany aňlaýyr.

Hyzmatyňy kylma olardan daryg,
Rozy-magşar Hak ony kylgyl şefyg.

Eý pakyr, gel, bil pakyrlyk gadryny,
Bola sen şa ol ulug magşar günü.

Sizlere Hak diýmiş: Eshaby-ýemin,
Iýmediň-le çün öter dünýä gamyn.

2215 Hak diýmiş alymlary ol sag goly,
Tutan üçin jäht edip ol din ýoly.

Hak söýüp bermiş pakyrlygy saňa,
“Sabr edip kylgyl şükürler sen Maňa”.

Pakr mülküdir ajaýyp mülki-taň,
Ygtyýar etmiş ony babaň, ataň.

Serweri-älem ony etmiş kabul,
Ygtyýar etmiş hemme sahyp ukul.

Ygtyýar eden köňül soltanydyr,
Ygtyýar eden jahanyň janydyr.

2220 Ygtyýar etmiş hemme pygamberan,
Ygtyýar etmiş turar ähli-iman.

Öwlüýä bil ygtyýar edenleri,
Jany-dilden emri-Hak tutanlary.

Bes, pakrlyk fahrydyr serwerleriň,
Jäht ile Hak isteýen rehberleriň.

Bil, hakykat pakrny jan içre jan,
Kudsy-päk bil, oňa bolma betgüman.

Öwlüýä bil, tutgul olar emrini,
Jany-dil taglymy-din bolsun güni.

2225 Öwlüýädir jümle älem zynaty,
Hakdan inen jümle halkyň rehmeti.

Diregi dünýäýi-dindir öwlüýä,
Kutby-asman-u zemindir öwlüýä.

Öwlüýädir hem Hudanyň mazhary,
Öwlüýädir jümle halkyň rehberi.

Öwlüýä her kimsäge kylsa nazar,
Istegen maksudyny Hakdan tapar,

Bolsa ganat her kişige öwlüýä,
Ol uçup ýetgeý bejit Hakdan ýaña.

2230 Öwlüýäni gören, ol Haky görer,
Kim ýarasa dostuna, Haka ýarar.

Öwlüýädir halk era Hakdan resul,
Ylmy-hikmet olara bolgaý nuzul.

Öwlüýädir halky Haka ündeýän,
Dürli esraryn Onuň halka ýaýýan.

Öwlüýäden haly ermesdir jahan,
Gerçe kim, bolsa pisat, ahyrzaman.

Öwlüyälerdir biliň esrary-Hak,
Iste, bar, olarda köp ahbary-Hak.

2235 Bu jahana öwlüyäler jan erer,
Bolmagan sagat jahan weýran erer.

Bir habar içre bu söz diýdi Resul,
Ymmat erseň jan bile etgil kabul:

“Rozy-magşarda pakyrlar Taňryýa,
Ugraşarlar – hiç şeki ýok, eý uýa –

Diýr uzurlar Haktagala bulara,
Dosta dostuň uzry dek dünýä era.

Diýr: “Size dünýäni laýyk görmedim,
Ondan ötri size dünýä bermedim.

2240 Ýagny, Öz ählim diýip Men sizleri,
Eýledim uşbu nejasatdan ary.

Çünki dünýädir nejasatlar başy,
Ol nejasat istemek itler işi.

Bu nejasata bulaşmasyn diýip,
Bu nejisi bermedim sizi söýüp.

Yzzatym ulusy indi sizlere,
Kim, bu gün giriň miýany-Hak era.

Dünýäde kim size berse lukma nan,
Eýgilik kylsa size anjak heman.

2245 Ýa ki bir suw berse size içmäge,
Ýa lybasy berse size geýmäge.

Ýa ki olar size yhsan etseler,
Ýa towazyg birle ekram etseler.

Olary size bu gün bagyşladym,
Sizler üçin olara lutp işledim”.

Olaryň golun tutup: “Siz, bihasap –

Diýr – behişt içre giriňler, lä azap”.

Bir pakyra kim towazyg eýlese,
Lutp ile, ýumşaklyk ile söýlese.

2250 Hak üçin kim eýlese yhsan oňa,
Etse yhsan taň imes Subhan oňa.

Kyl towazyg, bit söze janyň bile,
Jennet içre gigeý sen onuň bile.

Her pakyr kim, ýokdur sabry, eý dede,
Rusyýa bil ony iki dünýede.

Çünki ol kes emri-Hak rast tutmady,
Her du älem maksadyna ýetmedi.

Halka zynharyn diýen dünýä era,
Iki älemde ony bil ýüz gara.

2255 Her pakyr kim, arzuwlar ol, dünýäni,
Taňry Öz dergähinden kowlar ony.

Her pakyr kim, zahyryn zyba kylar,
Hiç gümansyz batyny berhem bolar.

Ýagny, kimse zahyryn ziwer eder,
Batynyn Hak etgeý onuň derbeder.

Taňryga gulluk kylyp sabr etmese,
Hak ýolunda özün egsik tutmasa.

Daýym-a dünýä bile bolsa işi,
Ötse wa-hasrat bile ýaz-u gyşy.

2260 Zahyryn ogşaş kylyp pakr ähline,
Batyn içre bolsa dost pysk ähline.

Jan ile düz tutmaýyn Hak ýoluny,
Bolmasa hem söýse dünýä malyny.

Dünýä üçin baýlara egse başyn,
Söýse ony, taşlasa din ýoldaşyn.

Nebsine seýr içre ynsap bermese,
Barçalardan özün egsik görmese.

Hupby-dünýä, hupby-ja bolsa özi,
Düşmese didary-Haka syr gözi.

2265 Bolmasa batynda Haka uzurhah,
Bu pakyrdan Taňryga getir penah.

Dowzah ähline ýawuk bilgil ony,
Afzal ondan, şübhesiz, şäkir gany.

Bolma maýyl dünýäge, eý ähli-dil,
Toba eýläp, jan bile Haka egil.

Ger pakyr sen, ähli-sabr et özüňi,
Bar, garartma iki älem ýüzüňi.

Hormatyň sakla, ýeňillik eýleme,
Kim, diliň sakla, öküş söz sözleme.

2270 Taňry bile eýlegil küýüň heman,
Ilmesin hiç gözüňe ýagşy-ýaman.

Zikir birle erte-agşam zinde bol,
Uşbu giň älem era her kanda bol.

Bendelik kyl Taňryýa şam-u säher,
Magrypet tap, bul Hudaýyňdan habar.

Taňry emrin tut, düzetgil ýoluňy,
Bul tarykat, gözleme sag-soluňy.

Jan bile tut barçadan özüň aşak,
Ahyreti pikir edip, şaýla ýarak.

2275 Uçmah istäp eýle şat et özüňi,
Bulgaý men diýp, gül-gül açgyl ýüzüňi.

Dowzahyndan gorkuban zar eýlegil,
Bu elemde özüň bimar eýlegil.

Jan bile Taňryga bolgul uzurhah,

Pazl eýesi Ol turar, umydygäh.

Um şepagat Hak Resulullahydan,
Fahry-älem, ol Habybullahydan.

Asy ymmata şepagat ediji,
Ol turar magşar günü gol tutujy.

2280 Hem dahy söýgül onuň dört ýaryny,
Barça öwlat, barça eshap baryny.

Öwlüýä-ýu ähli-dilleri tamam,
Bil özüňe dost, söýgül, eý gulam.

Bil dogan özüňe mömin gullary,
Tutmagyl har bu musulman illeri.

Bolsa özüňden ulug saýgyn ataň,
Bolsa ger senden kiçi sangyl botaň.

Ger seniň birle barabar bolsa ýaş,
Bil dogan, saýgyn gözüň üstünde gaş.

2285 Diýme özüňi pylan, tutma uly,
Barça pes tut özüňi, bol gorkuly.

Halky-älemi özüňden ýagşy bil,
Diýse laýykdyr saňa soň: “Ähli-dil”.

Hak Resul nazma yşarat eýledi,
Uşbu nazmy ruhuma söýle diýdi.

Ne kylaýyn, mende ýok nazma mejal,
Nazm etmeklik men deý ümmiden muhal.

Kagry-bahra iberip pikrim guşun,
Bitse diýdim ol Resul perman işin.

2290 Men kibi näkese perman oldy, wah,
Jany-dil bu işe haýran oldy, wah.

Gam dumany köňlüme çökdi heman,
Magrypet derýasy joşdy ol zaman.

Ýaşlar akdy gözlerimden durmaýyn,
Bitdi nahly-magrypet göz görmeýin.

Uşbu nahlyň miwesin jan beçjesi,
Iýdi, bidynç oldy ah etdi besi,

Heň tutup efgan ile söz başlady,
Taňryga tabşyrdy işin, taşlady.

2295 Rehmet Izisi Kadyra ýalbardy jan,
Isteýip ol şerri-şeýtandan aman.

Ýary istäp öwlüýäler ruhundan,
Zary birle başlady uşbu sözün.

Nazma çekdi bu hadysy pikir edip,
Söz era diý Taňry adyn, zikr edip.

Taňrynyň nygmatlaryn pikir etdi uş,
Mümkin ermes sanamak, şükr etdi uş.

Arasynda saldy sözler az-öküş.
Manysyn pähm eýlegeý aşna begüwş.

2300 Bilgeninçe hem nesihat eýledi,
Magrypet birle hekaýat eýledi.

Çünki bu dört birledi dünýä kyýam,
Boldy bu söz uşbu dört birle tamam.

Hatm olundy bu kitap dört bap üze,
Bizden olsun ýadygär ahbap üze.

Dört bile bolgaý kyýam ki barça kâr,
Çün nyzamy dek Resulyň, Çaryýar.

Herne jandar ähline dört paýyny,
Gezmäge kyldy sebäp Kadyr Gany.

2305 Hergäh öýlere bolar ganat çahar,
Bolsa ger tam öý, oňadyr dört diwar.

Eý garaz, dört birle aglab kâri-Hak,
Düzlemiş, pikir et, saňadyr bu sapak.

Ýagny, bu dörtdür jahan gaýym kylan,
Ýerleri-ýu gökleri daýym kylan.

Ondan ötri boldy bu nazma sebäp,
Talyby-Hak bolsa kim, bolsun talap.

Arbagyn diýdikleri dört ondadyr,
Uşbu dört hem arbagyn sanyndadyr.

2310 Eý garaz, otursa her kim arbagyn,
Haky istäp tapgysydyr, eý emin.

Taňry her bir işe etmişdir sebäp,
Pazly-Hakdan bolsa hiç ermez ajap.

Müstejap etgil dogamy Biribar,
Kim okysa rehmetiň kylgyl nisar.

Ýary bergil kim okysyn, diňlesin,
Jan gulagy manysyndan aňlasyn.

Uşbu nazm içre eger sorsaň sene,
Müň ýüz altmyş ýedi erdi, bilsene.

2315 Bu kitap ismi nedir diýp sorsa at,
Goýdular adyn munuň “Wagzy-Azat”.

BÄŞ NAMAZ

Hamdy-lilla, şükli-lilla Ol Haka,
Terbiýet kyldy bir owuç topraga,

Hoş ajaýyp, görkli surat etdi, gör,
Berdi jan-u atlaryn öwretdi, gör.

Zikri-elwan ile ol açdy zyban,
Söýdi Hak Özi ony jähr-u nehan.

Dahy bir hoş surat oňa kyldy ýar,
Aýşy-eşret birle kyldylar mydar.

- 5 Bir-bire ýantaşmagy kyldy sebäp,
Berdi olara öküş öwlady Pep.

Haly eken doly boldy bu jahan,
Mömin-u kapyr, hemme ýagşy-ýaman.

Çünki halk etdi, Meni bilsin diýdi,
Emr eden: gulluk Maňa kylysyn diýdi.

Bizden ötri boldy peýda külli-şey,
Bizi Hak Özünden üçin kyldy haý.

Garnymyz doýdy iýip nygmatlaryn,
Bilse ýagşy gul onuň minnetlerin.

- 10 Bu jahan nygmat serigli hanydyr,
Özi onuň häkimi, soltanydyr.

Gullaryna kysmat eden Kasym Ol,
Ne bererse bendesine Häkim Ol.

Kysmat etmiş her kime rozy-ezel,
Artyk almar eýleýirse ýüz amal.

Bendäge laýyk budur – kanyg ola,
Hebs itin goýbermeýe, manyg ola.

Has guludyr Hak Resululla ýene,
Hak bilip iber salawat hanyna.

- 15 Dostlaryn dost duşmanyn duşman bilen,
Ol turar magşar güni şafkat bulan.

Bes şahadat zikrin aýtgyl dil bile,
Hem dahy kalby bilen bawer kyla.

Bäş namazyn Hak üçin kylgaý dowam,
Roza tutgaý sydk ile mahy-syýam.

Hem zekat kylgaý eda maly bile,
Haj kyla eýmen-aman maly bile.

Gullara towfyky-tagat ber, Hudaý,
Iki älem goýmagyl muztar, Hudaý.

- 20 Gullarynyň daýym-a Sen ýary Sen,
Rozy kylgyl aşyga didary Sen.

Pasyl

Bende bolsañ Taňryga kyl bendelik,
Rozy-magşar çekmegil şermendelik.

Bendelik oldur – Hudaýyň parzyny,
Kyl eda, boýnuňdan açgyl karzyny.

Hem dahy tutgul Resuluň sünnetin,
Jan bile kylgyl ol äriň hyzmatyn.

Wajyp olmuş tutmak emrin, eý weli,
Taňryga elter seni sünnet ýoly.

- 25 Parz ile sünneti tutan ähli-has,
Rozy-magşar gorkudan bolgaý halas.

Iki adyl bolsa dawaga huzur,
Dawasyn kylgaý onuň kazy, murur.

Parz ile sünnet iki adyl güwäh,
Tutsa mäkäm kim, kabul eýlär Iläh.

Bu ikewni tutmasa geçmez sözi,
Bende men diýmeklige bolmaz ýüzi.

Bendäge derkar iman-u soň namaz,
Waspy-halyn gel eşit, eý ähli-raz.

30 Taňrynyň hosnutlygydyr baş namaz,
Hem melekler dostlugydyr baş namaz.

Bu namazdyr enbiýalaryň ýoly,
Magrypet bossanynda açan güli.

Bu namaz bilgil heman asly-iman,
Kim okysa köňlünde galmaz güman,

Hem dogalara ejabatdyr namaz,
Hem dahy makbulý-tagatdyr namaz.

Ryzkyna hem bu namaz berket turar,
Hem bendäge bu namaz rahat turar.

35 Hem salahydyr tamam möminleriň,
Hem sütem etgijisidir jynlaryň.

Hem eýesine şepagat etgiji,
Hem dahy dermende gün gol tutgujy.

Hem çyrag bolgaý ýene gabr içre, bil,
Tä kyýamat bolynça, eý ähli-dil.

Ol ulug magşar gününde bu namaz,
Saýa salgaý üstüňe, eý dilnowaz.

Başyna täç, egnine bolgaý lybas,
Wehmi-yssydan kylar bişübhe pas¹.

40 Nur bolup alnynda ýüwrer her kaýan,
Ýetirer menzil-makama bigüman.

Perde bolgaý dowzah ile arada,
Oda ýandyrmaz eýesin, eý dede.

Haktagala gaşynda bolgaý delil,
Hak ýarlykagaý ony bikal-u kyl.

Hem terezi pellesin kylgaý agyr,
Goýmagyl hergiz namazyň, eý sagyr.

¹ Pas – gorama, saklama, gözegçilik etme.

Hem syrat üzre salamat geçirer,
Hem dahy dowzah ýalynyn öçürer.

- 45 Bes, saraýy-jennete ýeten mahal.
Bu namaz miftah olar bikyl-u kal.

Baş namazyň ol jahan içre seni,
Maksadyňa ýetirer, goýma ony.

Baş namaz hem din öýüniň nurudyr,
Baş namaz uçmah içiniň hüýrüdür.

Baş namazdyr zynaty-dünýäýi-din,
Baş namaz kyl, din öýün sakla emin.

Ýakdy dinin kim namaz terk eýledi,
Ýa dilinde lafzy-küfri söýledi.

- 50 Eý musulman, ýakma diniň, kyl namaz,
Goýma tabystany, güýz hem gyşy-ýaz.

Pasyl

Bir haýyrly tagatyňdyr, baş namazyň goýmagyl,
Iki älem rahatyňdyr, baş namazyň goýmagyl.

Baş namazyň terk eden, bolar hapyslar hapsy,
Eý musulman zynatyňdyr, baş namazyň goýmagyl.

Bes, jöhüt, tersaýy-segden, egsik erer ki terk eden,
Eý ýigit hoş hormatyňdyr, baş namazyň goýmagyl.

Kim namazyn terk eder, boldy şeýatyn eşegi,
Ardyň-arkaň nusratyňdyr, baş namazyň goýmagyl.

- 55 Taňry hak diýen namazyn terk edermi dünýäde,
Haka kylan hyzmatyňdyr, baş namazyň goýmagyl.

Baş namazy kylanlara, ekram eder jümle melek,
Yzzatyňdyr, yzzatyňdyr, baş namazyň goýmagyl.

Bendelik eýle diýip, halk eýlemiş Taňry seni,
Bendelik minnetiňdir, baş namazyň goýmagyl.

Her kişi kylsa namazy, uçmah ony arzuw eder,
Uçmah içre nygmatyňdyr, baş namazyň goýmagyl,

Kyl nesihat sözlerin, Hak gullaryna, eý Azat,
Bes, ki älem hümmetiňdir, baş namazyň goýmagyl.

Kalen-nebi alaýhyssalam

60 Uşbu pygamber sözüdir, eý juwan,
Sydky-yhlas eýlegil jähr-u nehan.

Her kişi Taňry Resulyn hak bile,
Bu hadysyna onuň bawer kyla.

Kimse ger terk eýlese bir wagt namaz,
Özün öldürdi pyçaksyz, biniýaz.

Iki wagt terk eýlese kimse ony,
Misli öldürdi nebiler baryny.

Kim onuň üç wagtyny terk eýlese,
Käbe weýran eýledi on mertebe.

65 Kimse goýsa baş namazyn dünýäde,
Ol kişige eýlegeý Taňry neda.

Diýr ki: “Sen Menden-u Men senden beri,
Çyk jahandan, istegil özge ýeri.

Tutmadyň emrimi, çün bolduň yrak
Barmy taňryň Menden özge ýagşyrak?”.

Taňryny bilen namazyn goýmaz ol,
Kast ile iblis lagyna uýmaz ol.

Kim, ýaratsa, perweriş kylsa saňa,
Eýlemez sen neý üçin hyzmat Oňa.

70 Ýol barar sen duşmanyň başçy tutup,
Halykyňy, Razykyňy unudyp.

Kim Eýesin dost biler dostun söýer,
Duşmanyn duşman biler, dahy kowar.

Oň ýoly tut, eý ýigit, çep rahy goý,
Hak ýolun tut, azdyran gümrahy goý.

Gullaryň sag ýola sal, eý Züljelal,
Emriňe towpyk hem ryzky-halal.

Gullaryňy kylmasaň bidar Özüň,
Mestdir olar, kylmasaň huşýar Özüň.

75 Gullara parz eýledi bu baş namaz.
Kim, eda etgeý ola ajz-u nyýaz,

Yhtyýat birle tehäret eýlegeý,
Taňryga halys ybadat eýlegeý.

Wajyb-u sünnet, edep erkanlary,
Sydk ile berjaý getirgeý olary.

Haly kylgaý gyll-u gyşdan synasyn,
Hem aryg kylgaý köňüller kinesin.

Dünýä işinden aýyrgaý özüni,
Taňry dergähine tutgaý ýüzüni.

80 Hem rukug-u sujud-u hem huşug,
Getirip biçärelilik, kylgaý huzug.

Bendelik kylgaý oňa jany bile,
Razlaşa, gudratly Subhany bile.

Bu sypat Hak hyzmatyn kim, bitirer,
Ol gul özün dergähine ýetirer.

Hak kabul etgeý namazyn ol guluň,
Hajatyn kylgaý rowa bişek, biliň.

Bu şeraýyt birle ony tutmasa,
Sydky-yhlas ile gulluk etmese.

85 Istese pazly bile kylgaý kabul,
Ret kylar adly bile ger tutsa Ol.

Rehm eýesi, Patyşadyr, erki bar,
Kimi istär gullaryndan, ýarlykar.

Bolma namut rehmetinden, eý kişi,

Magfýret istäň hemme erkek, tişi.

Haktagala olara eýläř gazap,
Kylmasa olar eger rehmet talap.

Bolma gapyl talyp olgul Taňryýa,
Her ybadat kim, kylar sen biryýa.

- 90 Ol ryýaçy gullaryn söýmez Kerim,
Bes, ryýa işdir gula jürmi-azym.

Bolsa ger gullaby bir altyn, kümüş,
Harjyna hiç kim kabul etmez imiş.

Satyn alsa kimse bir jünbendäni,
Bolsa onuň gizli aýby, eý gany.

Görse aýbyn ret kylar alan kişi,
Budur yhlasyz amal kylan işi.

Mert iseň kylgyl dürüs, yhlasy-has,
Barça gokudan özüň kylgyl halas.

- 95 Bende yhlasyn Özüň düz kylmasañ,
Olary Sen dogry ýola salmasañ.

Bes, ne bilsin haýsy ýana gidenin,
Ne diýenin aňar ol, ne edenin.

Kale Resul sallallahy alayhy wesellem

Ol Resululla hadysyn diňlegil,
Jany-dilden manysyn pähm eýlegil.

Kim tehäret ýetirse bisaz-u baz,
Wagty-owwalda gopup kylsa nyýaz.

Hem rukug-u hem sujut bil-ihtimam,
Ajz ile biçärelilik kylsa tamam.

- 100 Ol namaz ak nur bolup gitgeý Haka,
Diýr eýesine bu sözün mutlaka:

“Saklagay lupt eýleýip Alla seni,

Çün rygaýat birle sakladyň meni”.

Kylmasa her kim namazyn wagtynda,
Hem dürüs etmeý tehäret, eý dede.

Hem rukug-u hem sujud-u hem huşug,
Çün tamam getirmeýin bolsa furug.

Ol namaz çykgaý garalyp Hak sary,
Sahybyna sözleýir bu sözleri:

- 105 “Zaýyg etgeý Ol uly Taňry seni,
Zaýyg etdiň çünki, eý asy meni”.

Soňrasynja bu namazy döwrüler,
Ol eýesiniň ýüzüne öwrüler:

“Dergähine eltmedi – diýr – Hak meni,
Dowzah içre idip elter men seni.

Etmediň çünki maňa sen eýgilik,
Almadyň ol ýagşy baryndan bilik.

Duşmanyň men, çünki perwaý etmediň,
Taňry emr eden işi düz tutmadyň”.

- 110 Gopgaý sen magşar gün agmalyň bile,
Bu sypatda ol namaz etgeý gile.

Tutsa düz kimse şerigat ýoluny,
Hoş görer ol gün sogap agmalyny.

Başlaýyr agmaly-hoş Hakdan ýaña,
Bolsa ger agmaly-bet, ýüz waý oňa.

Gabyr ähliniň beýany

Ger öterse bir musulman gabr era,
Bermese Taňry salamyn olara.

Ol gubur ähli gopup diýr ol zaman:
“Dünýä içre bihabardyr bu juwan.

- 115 Bes, ryýazatda eritmez nebsini,
Gaflat içre ötürer owkatyny.

Bu azaplar – Taňrydan bize ýeter –
Perdeýi-gaflat gidip tutsa habar.

Bu jesetde et bolardy suw kibi,
Bu sümek agza bolardy mu kibi.

Munça gabr içre bize boldy azap,
Bagrymyz boldy azap içre kebab.

Aňmaýyn şimdi bular horram gezer,
Bu azaba bes, niçik munlar dözer.

- 120 Çoh nedamat eýlär olar ah ile,
Bolmadyk diýp, zikri-İllalla ile”.

Pasyl

Adam ogly gel uluglar pendin al,
Hak diýip, özüňi dogry ýola sal.

Dert çekenden soragyl dermanyňy,
Pent alyp, kylma mugazzap janyňy.

Tutgul azyk, bil, muşakgatdyr sapar,
Kimseden ýetmez medet, ýol pür hatar.

Azygyn nedir diýip sorsaň bu dem,
Bes, beýan bolsun ol azyk munda hem.

- 125 Gijelerde kim iki rekagat namaz,
Kylsa, istigfar edip Haka nyýaz.

Tutsa roza Hak üçin her mömini,
Azyk oldur menzile elter ony.

Rehm eder ölüm perişdesi taky,
Janyn asan gabz eder Taňry haky.

Hem berer Müňker-Nekire ol jogap,
Gabry içre hem çyragdyr bihyjap.

Hem dahy ýassyk, düşek bolgaý bular,
Egnine bolgaý lybas hem tobalar.

- 130 Hem gelin dek gabrynda munys bolar,

Bir-biriniň boýnuna ol gol salar.

Hem kyýamat ol namaz, roza ýene,
Saýa bolgaý ol kişiniň üstüne.

Başyna täç, hülle bolgaý egnine,
Nur bolup gelgeý dowam ol alnyna.

Perde bolgaý dowzah ile arada,
Hem agyr kylgaý terezi, eý dede.

Hem syratdan ýyldyrym dek geçirer,
Hem behişde şübhesiz miftah erer.

- 135 Menzile ýetirdi bu azyk seni,
Kyldy ahyr jennete laýyk seni.

Ýagny her azyk biliň döwletlidir,
Ol eýesin menziline ýetirer.

Bes, namaz-u roza, haýrat eýlemek,
Barçaga yhsan edip, hoş söýlemek.

Ahyret iline bolar ýagşy zat,
Ol mysapyrlara ýetiren myrat.

Ber myrat pazlyň-le jümle gullara,
Rozy kyl towpyky-tagat olara.

- 140 Patyşa Sen lutpy çoh, yhsany çoh,
Afw eder Sen, bendäniň usýany çoh.

Katra dökseň rehmetiň bahryndan ap,
Mustahak gullaradyr haýr-u sogap.

Üzme umydym tanapyn Biribar,
Bes, günäkär bende men sansyz hezar.

Çirki-usýanma dök afw abyny,
Açgyl yhsan ile rehmet babyny.

Ber dilime toba kylmaga nedem¹

¹ Nedem – puşmanlyk, ökünç, puşman.

Gözlerim akdyrsa doly-doly nem.

- 145 Wala guldur sözleýir güstahywar,
Gyş azabyn çekse kim, görgeý bahar.

Dynç ýatarmy soksa kimi mary-yşk,
Eňreýip, zar gezmek oldy käri-yşk.

Amal öwrenmekligiň beýany

Sordy Abdyllyahy-Apbasdan birew:
“Bir amal öwret maňa, eý pişrew.

Dowzah odundan gutargaý ol amal,
Dahyl etgeý jennet içre bihalal”.

Diýdi Abdylla bu saýyla muny,
“Saklagyl lazym bu baş nesneni.

- 150 Başini dil birle saklagyl dahy,
Bäşin agzada ýöretgil, eý ahy.

Başini tutgul köňül içre onuň,
Hak tamugdan saklagaý jan-u teniň.

Jennete dahyl kylar bişek seni,
Ýagny, tutsaň uşbu onbaş närsäni.

Dil bile tut diýdim kim, temjit turar,
Ýagny, Hakdan bir ulug kilit turar.

Ol ki agza birle tut diýdim heman,
Baş namazdyr, baş namazdyr, eý juwan.

- 155 Bu köňül birle diýdim tutgul ony,
Ol saňa söýmek turar baş kimsäni.

Bir – pygamber, dördüsi dört ýar erer,
Kim söýer gezgen ýeri gülzar erer”.

Kim tutar bolsa bu on baş nesnäni,
Gam gününde gutarar bişek ony.

Ol ulug magşar gününde, eý juwan,
Barça gorkudan Huda kylgaý aman.

Kimde bolsa uşbu başıñ, söýgüsi,
Onda gelgeý müşki-anbaryñ ysy.

- 160 Müşki-anbar dek kokar içi-daşy,
Zikri-Hak bolgaý onuñ aby-aşy.

Magrypet bossanynda güller açar,
Ol hakykat göwherinde dür saçar.

Halk era ülpet bolar onda gylyk,
Älem ähline bolar ol söýgülik.

Uşbu başıñ hormaty çün barçany,
Maksadyn bergeý oşol Repbi-Gany.

Her kişi kim, tutsa daýym baş namaz,
Haktagaladan oña gelgeý owaz.

- 165 “Men hojañ Men – diýr oña kim – sen gulum,
Açmyşam senden ýaña bu hak ýolum.

Kyldym asan ol syratdan geçmegi,
Jennet içre aby-Köwser içmegi.

Goňşy etgeý Men seni pygambere,
Ol söwer dostum, habybym, serwere.

Hem dahy didarym etgeý Men nesip,
Bagy-jennet içre bolgul andalyp.

Dahy bu baş kelmäni her kim tutar,
Taňrydan herne myradyna ýeter.

- 170 Gaçgaý ondan dahy şeytan er-rajim,
Ol ulug gün görmegeý hiç howpy-bim.

Her du älem döwleti daýym bolar,
Uçmah içre jawydan gaýym bolar.

Adam ogly, duşmanyň şeytan erer,
Istegi senden onuň iman erer.

Biri, iblis ady, jynlar atasy,
Bihasap jynlardyr onuň botasy.

Ol pelit – şa, özgesidir leşgeri,
Adam oglun aldamakdyr işleri.

- 175 Bolma gapyl, ol seniň ýanyňdadyr,
Keýt eder ol, kasdy imanyňdadyr.

Gurt goýuny isteyän dek, ogry – mal,
Ol seniň imanyň istär mahy-sal.

Et, deriniň arasyn mesgen tutup,
Misli gan dek gezgeý olar ýüwürşip.

Ten era bir gizli duşmandyr size,
Tutmak istär sen, görünmegeý göze.

Beýle duşmandan heder eýläň heder,
Taňryga daýym sygyňaň ýok zerer.

- 180 “Tesmiýe”, “tagwyz” okaň “lä howl” ile,
Ol lagyn bijan bolar bu kowl ile.

Taňryny birläp, Resuly haklamak,
Dürri-iman janda budur saklamak.

Bu lagyndyr uşbu dürüň ogrusy,
Taňry ismin daýym aýtmak sakçysy.

Gorganydyr emrini tutmak Hakyň,
Nehý eden işlerinden geçmak Hakyň.

Parz şadyr, wajyb-u sünnet – wezir,
Mustahap edep – esäkiri-burjgir.

- 185 Degresin tutmuş dürüň şa leşgeri,
Ogryny girmäge goýmaz içeri.

Uşbu dürüň erk hysarydyr namaz,
Dört burjluk berk hysarydyr namaz.

Hem demir gapy tehäretidir oňa,
Gulp olan iki şahadatdyr oňa.

Jan içinde ol düri tutsañ gerek,
Ol düri ýagşy peýrew etseň gerek.

Emri-Hakdan janyň aýrylmyş turar,
Suraty-ejsama girilmiş turar.

- 190 Belli müddet onda jan bolsa gerek.
Kabyzyl-arwah ony alsa gerek.

Dürri-iman töhfeýi-jandyr Haka,
Töhfesizler Taňry sary keý baka.

Töhfesizleriň ýüzünden der akar,
Dowzah ody töhfesizleri ýakar.

Emri-Hak tut dünýäde janyň bile,
Gopgaý sen magşar gün imanyň bile.

Ýa Iläh-ä rozy kyl imany-päk,
Gullaryňy kylmagyl ähli-şeräk.

- 195 Emriňe towpyky-tagat ber Iläh,
Kyl kerem gudrat eýesi Patyşah.

Gullar ile Hak Özi äht eýleşmiş,
“Uýmaňyz iblise, duşmandyr” diýmiş.

Uýsaňyz özüne ýoldaş etgeý ol,
Dowzah içre sizi taşlap gitgeý ol.

Bes, diýmişdir Hak: “Maňa tabyn boluň,
Hak Resulym herne emr etse kylyň”.

Dogry ýol budur ki görkezdi size,
Ymmat olanlar ynanyň bu söze.

- 200 Ýol ýitirmiş – tutmaganlar sünneti,
Sünnetin tutman – imesdir ymmaty.

“Ymmaty men” diýse, dawasy ýalan,

Terk edermi sünnetin ymmat bolan.

Olary kim, dogry sünnet tutdular,
Şübhesiz, maksat-myrada ýetdiler.

Hak ýola girdi olar jahyt bolup,
Ýyglaýyp köp, kendi egsigin bilip.

Gezdi olar halk era takwa bolup,
Zikri-Hak diýp, mäsewany unudyp.

- 205 Olaryň yhlasy zahyr boldy bes,
Kylmady olar bu dünýäni höwes.

Çünki tejrit ile ömr ötürdiler,
Hajatyn Hakdan diläp gol serdiler.

Hany, gul dek Haka gulluk edeniň,
Ymmat olup, dogry ýola gideniň?

Könlüň içre ýüz höwes, ýüz dawa bar,
Dünýä tagsyp hemme namys-ary bar.

Fahr edinmäň dünýäni söýmek bilen,
Urmak, almak, münmek-u geýmek bilen,

- 210 Zerre ýok könlünde Taňry gorkusy,
Dil bile bu sözi aýdar sen besi:

“Gul menem, ymmat menem, işim budur,
Dini-iman – käri-teşwüşim budur”.

Syrry-pynhanyň Haka zahyr turar,
Batynyň gudrat gözi-le Ol görer.

Uşbu ýalan söz, besi, senden ajap,
Taňry goýmuş çün saňa mömin lakap.

Mömin adyn indi gel, mähw etmegil,
Duşman iblisiň yzyndan gitmegil.

- 215 Emri-Hak tut, ragyp olgul sünnete,
Zahyryňda ogşaş olgul ymmata.

Hasyly-agmalyňy – ýok erse sen –
Haj edip almaýa sen sagy-esen.

Batynyny Sen düzetgil Biribar,
Lutpy-pynhandan göz etgil Biribar.

Göwreden uçan mahal bu murgy-jan:
Rozy kyl pazlyň bile nury-iman.

Adam oglunyň şumlugynyň beýany

Diýmiş ol Bu Berk Syddyk bu sözi,
Tut gulak, bir dem açylsyn jan gözi:

- 220 “Dört tarapy tutmuş ol duşmanyňyz,
Gurtara siz uşbulardan janyňyz.

Garşyňyzda durmuş iblisi-lagyn,
Sag tarapda nebsiň eýlär kibri-kin.

Hem howa birle höwes soluňda bar,
Dünýä hem ardyňda keýt eýlär hezar.

Jümle agza hem ýaman işden sary,
Daýym-a indär seni, eý ýol äri.

Hak Özi häzir-u nazyr, lämekan,
Gullaryn jennete indär raýygan.

- 225 Çagyrrar iblis ki: “Diniň taşla” diýr,
Nebsiň indär: “Iştegimi işle” diýr.

Dahy istär ol howa birle höwes:
“Işlemek dünýä era käri-ebes”.

Dünýä çagyr: “Ygtyýar et – diýr – meni,
Ahyreti taşlagyl” diýr, eý gany.

Çagyrrar agzalaryň hem, eý juwan;
“Kyl günä – diýr – Taňry birle bol ýaman”.

Taňry Özi jennete indär seni,
Zikri-daýym – rehmete indär seni.

Kalallahu Tagala: “Üläike ýedgune ilen-näri we Allahu ýedgu il-el-jenneti wel-magfyret”¹

- 230 Gitse iblis indegine din ýiter,
Gitse nebsiň ugruna jan ýas tutar.
- Jan öler, nebs direler, din ýat olar,
Unudar Taňryny, iblis şat olar.
- Kim howa birle höwes küýün tutar,
Zikr unudar, din biter, akly ýiter.
- Her kişi dünýä söýer, dünýä ýygar,
Hesretinde daglanar, özün bogar.
- Bir nejasatdyr, beter gümrah eder,
Ahyr öler olary taşlap gider.
- 235 Dünýäden ýetmez meger haýrat, jepa,
Ýüz nedamat, ýüz melamat, ýüz bela.
- Ahyretde hem hasab-u hem azap,
Ol azap içre bolar bagry kebab.
- Her kim agza indegin etse kabul,
Dowzah odunda bolar ol gul melul.
- Uşbu agza işlerin bersem habar,
Ki gulak tutsaň maňa ýokdur zerer.
- Bes, haramy tutmak istär elleriň,
Hem ýaman söz diýmek istär dilleriň.
- 240 Hem haram söz diňlemek istär gulak,
Gitmek istär hem haram işe aýak.
- Gözleriň görmek dilär nämähremi,
“Ot ýakar” diýip, iýmegeý olar gamy.
- Bu wujudyň jümle duşmandyr saňa,
Her biri çekgeý ýaman işden ýaňa.

¹ Gurhany-Kerimiň 2-nji („Bakara“) süresiniň 221-nji aýatyndan bir jümle: „Olar dowzaha çagyryýarlar (indeýärler) we Alla behişde we ýalkawa çagyryýar (indeýär)“.

Ol ýaman işler çeker dowzah sary,
Bildiň indi jümle bu duşmanlary.

Dostuňa gel, dostuňa gel, eý juwan,
Toba kyl, Taňryga, dön jähr-u nehan.

- 245 Kyl kabul emrin, eritgil janyňy,
Dini-dünýä, ahyret imanyňy.

Ondan iste, Ol turar käni-kerem,
Bolsa Ol “Nygmal-wekiliň” iýme gam.

Gam gününde jümläniň destgiri Hak,
Sendedir iki jahan tedbiri, Hak.

Älem içre herne möwjudaty-şey,
Jümlesi Senden bolupdyr diri-haý.

Hezreti Musanyň Hak bile raz edeniniň beýany

Raz aýytdy Hak bile Musa Kelim:
“Gul ýaratmyş Sen jahan içre telim.

- 250 Dürli-dürli nygmat engam eýlediň,
Geýmek, iýmek, münmek enjam eýlediň.

Perwerişler etdiň ençe, sany ýok,
Sanamak bir-bir ony, imkany ýok.

Munlara laýykly gülzar eýlediň,
Dahy gülzar içre didar eýlediň.

Dowzaha ýakmak Saňa laýyk degil,
Ne ajap syrдыr, maňa ony diýgil.

Bende-haýranam, ýetişmem bu syra,
Nygmatyň perwerdesi oda gire”.

- 255 Hak diýdi Musaga kim: “Ekdiň ekin,
Perwerişler eýlediň jandan ýakyn.

Tutdy däne, gögerip ol dem aýan,
Kämil oldy barçasy jähr-u nehan.

Orduň, onuň dănesin aldyň ele,
Ol sypala goýduň ataş bir ýola.

Çünki bildiň ýakmasy peýdaly ol,
Her sypal kim, dănesinden haly ol.

Ekinimdir bu halaýyklar tamam,
Perwerişler eýlärem olara a:m.

- 260 Dănesin saýlap olaryň Men, ýakyn,
Otladygym ol sypaldyr, eý emin”.

Her kimiň köňlüne many dolmasa,
Tutmaý emrin nehýinden nehý olmasa.

Daýym-a möminlere berse jepa,
Ömr ötürse dünýäde ender hata.

Ýagny, dönük bolsa ol Soltanyndan,
Tobasyz ötse bu daryl-panydan.

Ol sypal dek ot goýar olara Hak,
Bergeý uçmah ähli-imanlara Hak.

- 265 Ähli-many ähli-imandyr, biliň,
Olar işi halka yhsandyr, biliň.

Namaznyň pazylatynyň beýany

Aýdy pygamber bu sözi, diňlegil,
Diňleýip, söz manysyny aňlagyl:

“Taňry, pygamberi her kim haklasa,
Wagtynda baş wagat namazyn saklasa.

Hem dürüs kylsa wuzu birle sujut,
Hem rukug-u hem kyýam, ahyr kugut.

Hak berer ol bendäge on baş hysal,
Ýagny, ekram etgeý oňa Züljelal.

- 270 Bergeý üç hyslat bu dünýä içre, bil,
Üçüsidir ol ölen halatda, bil.

Üçüsi gabry içindedir, biliň,
Üçüsi magşardadyr, bawer kylyň.

Üçüsi didar gören halda bolar,
Ýagny, Taňry olara rehmet kylar.

Üçüsi dünýäde diýdim, diňlegil,
Bir-bir aýdaý, manysyny aňlagyl.

Biri ol, ömrün zyýada eýlegeý,
Ikilenç – ryzkyn güşada eýlegeý.

275 Biri – saklar nebsi-mal-u ählini –
Apaty-dünýäden, aňla, eý gany.

Dahy üç diýdim ölüm halynda bar,
Aýdaýyn, diňle, köňüle kylsa kär.

Buşdulykçy gelgeý oňa ol zaman,
Kim: “Fezegden, howpdan bolduň aman”.

Üçülennji – jennete dahyl bolar,
Ne myrady bar ise hasyl bolar.

Dahy üç diýdim gabyrda bolgusy,
Diňlegil Kadyr Ogan ne kylgysy.

280 Sorgusy Müňker, Nedir asan bolar,
Ikilenji – gabry onuň giň bolar.

Üçülemji – baby-jennet açylar,
Dürli-dürli rehmet oňa saçylar.

Dahy üç diýdim ki magşarda geler,
Birisi – Aý dek ýüzi röwşen bolar.

Ikilenji – sag-u soly nur ola,
Üçülenji – namasy sagdan gele.

Dahy üç didar gören halda geler,
Ol kişiden biri – Hakrazy bolar.

285 Ikilenji – Hak oňa bergeý salam,
Üçülenjisi – nazar salgaý tamam.

Her kişiniň bolsa imany kemal,
Gaflat ile ömr ötürmez külli-hal.

Zikr ile bolgaý zybany daýym ol,
Zümle uzwy hyzmatynda gaýym ol.

Köňli zowk-u şowk ile huşýar ola,
Gözleri girýe bile bidar ola.

Jany Taňry yşkynda ýanmyş ola,
Ol muhabbet jamyndan içmiş ola.

290 Hem ýaman işlarni salsa ýadyna,
Ah urar Hak ýetgi dek perýadyna.

Baş namazy her kişi kim, kylsa har,
Oňa hem şundag azap Taňry kylar:

Üçi dünýäde, üçi ölendedir,
Üçi gabyrda, üçi haşr olandadyr.

Üçüsin didar gören wagtda kylar,
Ol kişi didaryndan mahrum galar.

Üç diýdim dünýädedir, diňlär iseň,
Diňleýip söz manysyn aňlar iseň.

295 Ryzky, ömri egsiler bu dünýäde,
Nur gider, üçünji, ýüzden, eý dede.

Üç diýdim kim, ölgü halynda geler:
Aç bolar, suwsuz olar hem har öler.

Üç diýdim gabr içre bardyr, eý ahy,
Biri onuň dar olar gabry dahy.

Tä gapyrgasy gapyrgadan öter,
Tä kyýamat bu azap içre ýatar.

Işik açgaýlar bu dowzah narydan,
Tapmagaý ys zerre jennet sarydan.

300 Dahy üç diýdim ki magşarda göre,

Birisi ol, ýüzleri bolgaý gara.

Rehmetinden Taňrynyň namut olar,
Namasy hem dahy solundan geler.

Dahy üç didar gören halda bola,
Uşbu halk magşar ýerine dirile.

Taňry hergiz olara söýlemegeý,
Hem dahy rehmet nazar eýlemegeý.

Kylmagaý ýat olary bende diýip,
Meger ýat, eýlegeý şermende diýip.

305 Eýlegeý Hak olara gaty hasap,
Olar üçin bar turar dürli azap:

“Bäş namazy ne üçin har eýlediň,
Özüňi iblis ile ýar eýlediň.

Munda hem ýaryň turar iblis lagyn,
Bolgul indi onuň ile hemneşin”.

Ger namazyň wagty girse, eý juwan,
Dagydar leşgerlerin iblis heman.

Leşgeri-iblis bu halk içre geler,
Her birin bir iş bile meşgul kylar.

310 Ýagny, olar bir iş üzre otura,
Bes, namazyň wagtyň olar ötüre.

Ger namaz wagtyň ötürmese bular,
Özge parz terkinde etgeý hileler.

Sejdesinde hem rukugynda dahy,
Hem kyragat, tesbihinde, eý ahy.

Hile etgeý bu lagyn leşgerleri,
Terk eder möminler ol erkanlary.

Ger musalla munlary terk etmese,
Jäht edip, mekgar sözüne gitmese.

315 Soňra girer kalbyna, meşgul eder,
Ýagny, kalby dünýä zyndan gider.

Könlün alar olaryň söwda bile,
Gaýgy-ýu hasrat bile, gowga bile.

Bolsa ägä möminiň köňli eger,
Ol lagynlar başyna lagnat ýagar.

Tutgaý ol leşgerlerin iblis lagyn,
Taşlagaý zyndana olary, ýakyn.

Diýr ki: “Küdekler, bitirmez hiç bir iş”,
Urgaý olar dünbüne¹ çoh yssy çiş.

320 Iş bitiren – aldagan leşgerlerin,
Yzzat-u ekram eder olar baryn.

Bu lagynlar hilesi köpdür ýene,
Ýagny, iş kylanlar üzre görsene.

Diňle indi jümle haýr edenleri,
Taňrynyň permanyny tutanlary.

Hileýi-mekr ile haýry meng eder,
Uşbu söze kim ki gümrahdyr, gider.

Bes, zekat berene eýlär waswasa,
Maksady ondan – zekatyn bermese.

325 Hile etgeý rozadarlara dahy,
Ýagny, roza tutmagaý diýp, eý ahy.

Maksadym bu sözden eý danaýy-döwr,
Emri-Hak tut, kylma öz janyňa jöwr.

Bäş namazy wagtynda kylgyl dowam,
Zikri-Hak birle oýangyl subhy-şam.

Garry kişilere Hudaýtagalanyň neda kylanynyň beýany

Ibni-Apbasdan rowaýatdyr bu söz,
Büzürg eshapdan hekaýatdyr bu söz.

¹ Dünb – guýruk.

- Bu hadys kim, eýlemiş ony Resul,
Ymmat olan sydk ile eýlär kabul:
- 330 “Taňry aýdar bu sözi, agşam-sabah,
Aksakgal gullara, eý ähli-salah:
- Ýaşuly bolduň sakgalyň boldy ak,
Bir zaman pikir eýleýip, özüňe bak.
- Düşdi diş, çöňňeldi göz-u gitdi güýç,
Ötdi ömrüň dünýäniň ardynda hiç.
- Kamatyň бүкүldi, ýukaldy deri,
Ýönelipdir bu sümekler her biri.
- Gelmediň Menden ýaña sydkyň bile,
Baş günlük ömrüňi sen berdiň ýele.
- 335 Bes, günä iş etmäge utanmadyň,
Toba kylyp, hezretime ýanmadyň”.
- Erte-agşam bu nedany kylsa Hak,
Gel, eşit, janyň bile Hak sary bak.
- Taňrynyň yhlas ile emrini tut,
Bu howa birle höwes ýolun unut.
- Her demiň toba bile çyksa gerek,
Toba-tagsyr ile daglasa ýürek.
- Her dem içre toba wajypdyr saňa,
Zahyr-u batyn bile döngül Oňa.
- 340 Özge her ne kim, ybadatlar ki bar,
Wagt ile sagat oňa bolmuş karar.
- Tobanyň ýokdur karar-u sagaty,
Tobaýy-tagsyr ile kyl tagaty.
- Ol Resul kim, adydyr Haýrul-beşer,
Günde ýüz toba kylardy serbe-ser.
- Sen ki kim sen tobasyz ötgeý demiň,
Bolsa dünýä rehberiň hem hemdemiň.

Dünýä söýmekdir hatalaryň başy,
Ony söýmek ähli-dünýäniň işi.

- 345 Bu hatadan özüni toba bile –
Eýle päk, çeken demiň berme ýele.

Gije-gündiz bilgil, eý din dirisi,
On iki sagat turar her birisi.

Sagat içre adamy müň dem alar,
Bil günä, dem zikrinden gapyl bolar.

Bes, dem urmak zikirsiz ermiş günäh,
Taňryga bol her dem içre uzurhah.

Toba kylsaň tobanyň şerti gerek,
Ger ymarat eýleseň iste derek.

- 350 Bes, biliň, üç şerti bardyr tobanyň,
Tä kabul bolgaý kylan tobaň seniň.

Biri – puşman eýlemek usýanyndan,
Ikinji – uzr etmek zyban janyndan.

Üçünç – ten bile günäden ýanmak ol,
Zowky-takat birle hem oýanmak ol.

Galmagaý onda howa birle höwes,
Ýagny, döngeý sydky-yhlas ile kes.

Bu taryka tobasyn rast eýlese,
Haka gaýym zikri-yhlas eýlese.

- 355 Taňrynyň dostlaryndan bolgaý ol är,
Ýa ki syddyk jümlesinden ol gopar.

Ýa ki ol abdallaryň bolgaý biri,
Bolgaý ol ähli-zamanyň rehberi.

Tobadyr jümle ybadatlar başy,
Toba kylmakdyr welileriň işi.

Toba – döwlet öýüniň miftahdyr,
Toba – jümle hajatyň enjamdyr.

- Toba ermiş jümle ärlere nejat,
Tobadyr beren köňüllere haýat.
- 360 Rahaty-jandyr dahy perwerdesi,
Tohmy-dostluk, ahyretiň köprüsi.
- Tobadyr derdi-günälere şypa,
Derdimentleriň ýarasyna dowa.
- Toba bir ýüpdür, tutar uftadalar,
Hem zelili kim, bolan awaralar.
- Ýolagçylara dahy nury-basar,
Hem garakçylary berendir habar.
- Hem kilitdir müstemyglar semgine,
Rast zybandyr ähli-natyk jemgine.
- 365 Kaýym olmak isteýenler kaddydyr,
Howp edene istirahat seddidir.
- Buşdylykçydyr umyt edenlere,
Emri-Haky rast tutup gidenlere.
- Toba göwherdir – alalmaz her kişi,
Dürri-ýakutdyr – bulalmaz her kişir.
- Taňry söýen gullara eýlär nesip,
Eýlegen yhlas ile bolgaý karyp.
- Kylmasañ yhlas ile bu tobany,
Gury çöp sen Taňry gögertmez seni.
- 370 Suw guýan dekdir bu yhlas düýbüne,
Tobaýy-yhlas nedir, diňlesene.
- Bende, yhlas: emri-Haky rast tutup,
Nehý eden işlerinden hem gaýydyp –
- Sydk ile köňlün Haka bermekdir ol,
Syr gözi birle Haky görmekdir ol.
- Merdi-Hakdyr toba gadryn bilse ol,
Barçadan özün şikeste kylsa ol.

Gullaryňa kyl nesip, eý Biribar,
Sagat içre toba kylysynlar hezar.

375 Köňli-gamdan gözlerin ýaş etgil ah,
Şerri-şeýtandan oňa bergil penah.

BEHIŞTNAMA
Bismillāhir-Rahmānir-Rahym

Senaýy-biadet Şahy-Jelile,
Ýaratdy bu jahany gudrat ile.

Sütünsiz asmanlary galdyrypdyr,
Özüniň gudratyny bildiripdir.

Pelegi daýym-a gerdan kylypdyr,
On iki burjy sergerdan kylypdyr.

Jahan içre goýupdyr gije-gündiz,
Gün ile Aýy kyldy şemi-efruz.

- 5 Jahany bu ikewden röwşen etmiş,
Jahan ähli mydaryn mundan etmiş.

Ajap gudrat bile gudratly Kadyr,
Ki diregsiz geripdir türpe çadyr.

Düşemiş ýeri, myh etmiş jebeller,
Ki gögi¹ jümle bossan-u asallar.

Kylypdyr bu jahany hany-nygmat,
Nazar kyl barmydyr paýany-nygmat.

Ýagar baran, bulut oýnar, öser ýel,
Akar suwlar, çykar ot degmeýin el.

- 10 Bu haýwan-u nebatat-u jemadat.
Uzalar, diýr isem birin-birin at.

Tamam bizden üçin bidynç edipdir,
Beni-Adam niçiksi dynç edipdir.

Gel ynsap eýle, eý perzendi-Adam,
Öter ömrüňden, äge bol, demä-dem.

Başyňdan herne ötse agşam, ertir,
Ömrüňiň batmanyndan egsiler sir.

Nazar kyl dünýäge her nesne geldi,

¹ Bu sözün „görki“ görünüşinde bolmagy ýa-da gök otlar, ösümlükler manysynda gelyän bolmagy ähtimal.

Ýañy erken ki gün-gün köne boldy.

- 15 Tamam olgaý binaýy-ömrüň, eý jan,
Biler döwlet boýnunda emri-Subhan –

Bolar hyzmatda jany birle bidar,
Ki ýşkynda ýanar köňli, kylar zar.

Niçik zar etmesin, kim bende bolsa,
Golundan gelmez iş dermende bolsa.

Töwekgeli dürüs kysyn Hudaga,
Boýun sunsun ki teslimi-yrzaga.

Ilähi, rozy kyl towfyky-tagat,
Ki artdyr hyzmaty sagatma-sagat.

- 20 Durut birle öweli Mustapany,
Biziň üçin çekipdir köp jepany.

Hemme öwlady-ezwaç bary bile,
Kamug ýaran, husus dört ýary bile.

Olar kimden üçin köp jäht edipdir,
Biziň üçin bu ýolda iş görüpdir.

Tamaman enbiýa-ýu öwlüýäge,
Ki jümle pişiwa-ýu enbiýaga.

Husus an hezreti Nugman bu ýolda,
Gaty jahyt bolup bu dag-u çölde.

- 25 Olar ruhun Ilähi, şadyman et,
Ulug magşarda gorkudan aman et.

Aýak topraklaryn bize dowa kyl,
O toprakdan gözüme totyýa kyl.

Demi-ahyrda iman ber, Ilähim,
Bagyşlagyl hemme jürmi-günähim.

Ulug magşarda, eý Setdary-älem,
Olar birläni kylgyl ýary-hemdem.

Wehip atly Resul ýaranlaryndan,
Ki dürler açdy söz baranlaryndan.

- 30 Resuldan nakl edipdir uşbu sözi,
Eşider açsa kim jan içre gözi.

Ýaradan gün jahany jenneti hem –
Ýaratdy, diňle söz, eý ýar-u hemdem.

Ini her jennetiň ýer birle gök dek,
Uzynyn bilmedi hiç kimse bişek.

Meger Alla biler, alymdyr Özi,
Onuň ylmyna ermez kimse sözi.

Kyýamat gün ýer-u gökleri, eý ýar,
Çekip giňelder Allahym o mukdar.

- 35 Giňeler bu jahan bihetdi-paýan,
Sygar sekiz behişt hem ähli birlen.

Öküşdir gudraty Perwerdigäriň,
Ne kylsa jandan olsun ygtybaryň.

Ýedi ýer, ýedi asman, Arşy, Kürsün.
Sygyrsa bir owuja sen ne diýsiň.

Giňeldip bu jahany ýüz bu mukdar,
Sekiz jennet sygyrsa, ne sözüň bar.

Sekiz jennet tamam ýüz dereje ol,
Işikden tä işik baş ýüz sene ýol.

- 40 Akar daýym bu derýalar içinde,
Tükenmez, pany bolmaz miwe onda.

Ýene näzik aýallar hüýri-aýndan,
Ýaratmyş olary nury-mübinden.

Mysaly hemmesi ýakuty-merjen,
Imes olary gaýry kimse gören.

We gaýryga nazar eden imesdir.
Ne ynsy-jyn ony tutan imesdir.

Ki ýetmiş hülle geýmiş her birisi,
Tamaman başga-başga reň beresi.

- 45 Götermekde ýeňil bir inçe saçdan,
Tamam näzik ýüpekden, hoş kumaşdan.

Sümekler, hülleler, etler daşyndan,
Göz etsen magzy-injigi görer sen.

Gyzyl şerbet bu ak şişe içinde,
Görünen dek görer sen magyz onda.

Leçek buýnuzlary dür bile, eý jan,
Bezemişler hemme ýakuty-merjan.

Açyp jan semgini, gel, diňle, eý ýar,
Behişt içre ajaýyp nesneler bar.

- 50 Ilähi, rozy kylgyl gullaryňa,
Hemme mömin, musulman illeriňe.

Sekiz jenneti nurundan ýaratmyş,
Tamaman bir-birinden aýry etmiş.

Mysalan aýry bolan dek semalar,
Bize aýmyş bu sözi rahnemalar.

Ýedinji gök üze möwjutdyr elhal,
Ki ýokdur uşbu sözde kyl ile kal.

Ýokary bir-birinden, diňle hala,
Baryndan ýokary Firdöws-i-agla.

- 55 Bolar para oşol gün ýedi asman –
Ki jümle ähli-magşar onda fezgan –

Gün ile Aý tutular onda bary,
Ýüzünde galmagaý ýyldyz asary.

Ýiter asman-u ýedi ýer ýykylar,
Tamugyň üstünden köpri çekiler.

Ýedi dowzah nazara gelgeý onda,
Ne baryn asy gullar bilgeý onda.

Bolar jennete mömin ähli nazyr,
Semalar gitdi, jennet boldy häzir.

- 60 Bolarlar jennet ähli şady-horram,
Beşaratlar bular, iýmez olar gam.

Ilähi, köňlümüzizi şadyman kyl,
Musulman kyl, taky ähli-iman kyl.

Ki jennet waspyn istän gelsin indi,
Köňül semgin sözüme salsyn indi.

Aýdaýyn bildigimçe waspyn, eý ýar,
Hyrydary gerek, açyldy bazar.

Hakaýyk ähli söz bazaryn açdy,
Ki dynmaz katra kim bu şerbet içdi.

- 65 Eşidip bawer eden uşbu kowly
Söýer ony iki dünýäde Möwli.

Bu jennet işigin sekiz diýmişdir,
Birine degme bir kowma goýmuşdyr.

Ki altyndan murassag jöwher ile,
Ýasamyş Taňry gudrat enwer ile.

Owwalky işik üzre ýazmyş ony –
“Kelmeyi-taýýyba” ez jan behany.

Bu işik enbiýaýy-mursalyňdyr,
Ýakyn alym, şehit, jomartlaryňdyr.

- 70 Ikinji işik namazhonlar üçin,
Wuzu, erkan getirenler üçin.

Üçünç işik beripdir kim zekatyn,
Ynanyp, aňlamyş sekiz sypatyn.

Bu dördünç işigi kimlere bermiş,
Olar kim, emri-magrufa buýurmyş.

Dahy nehý eýlemiş münker işinden,

Tama tutmaý, Hak üçin, bir kişiden.

Bu başınç işik Hak olara berdi,
Kim nebis arzuwyndan gol göterdi.

- 75 Bu altynjy işik – olar haj etmiş,
Tozan-toprak bolup ol umra etmiş.

Bu ýedinç baby gazylara berdi,
Olar ki kapyrlar-le jeň ederdi.

Sekizinç işigi sorsaň aýaýyn,
Ki jennet waspyny halka ýaýaýyn.

Olar kim, istemişdir Taňryny ol,
Gözün ýummuş haramdan hem çekip gol.

Ata-ýu enäge haýr etmiş olar,
Musulman gardaşy hoş tutmuş olar.

- 80 Ne kim haýr eýlemiş jähr-u nehany,
Golundan gelse işlär jandan ony.

Ilähi, bizi haýra ragyp eýle,
Ki ýagşylar sözüne talyp eýle.

Ýaman işden, ýamandan eýlegil dur,
Iki älemde kyl pazl ile magmur.

Bu jennet sekiz imişler tamam ol,
Birine at berer Daryl-jenan ol.

Ýasamyşdyr ony ak dürden Alla,
Beni-Adam üçin Wallahy-Billa.

- 85 Ikinji jenneti Darys-Salamdyr,
Habar beren bize bu Hak Kelamdyr.

Ýasamyşdyr gyzyň ýakutdan ony,
Olar bir dānesi ýüze mün jahany.

Üçünji jenneti Māwa turar at,
Kelamylla içinde bolmuş isbat.

Ony ýaşyl zeberjetden düzetmiş,
Ajaýyp gudrat ile şeýle etmiş.

Çaharum jennetine Hult erer at,
Kelam içre ony hem eýlemiş ýat.

- 90 Bina etmiş oňa bu sary merjan,
Ki gudrat birle düzdi ony Subhan.

Nagym diýmiş bu penjüm jennet adyn,
Berer Taňrym Özi gullar myradyn.

Binasy jümle munuň ak kümüşdir,
Kelam içre Huda Özi diýmişdir.

Şeşüm jennete Firdöws at berer Ol,
Söwer gullaryna ondan berer ýol.

Düzetmişdir gyzył altyndan ony,
Hudanyň lutpudyr, tutma gümany.

- 95 Ýedinji jennete Adn adamys Hak,
Diýsinler jümle mömin ähli sadak.

Düzetmişdir ony ak dürden ony,
Tamam jennet başdyr, diňle sözi.

Bu jennet jümlesinden ileridir,
Onuň çün – barça jennetler seridir.

Ajap ermez öý öýden ýagşy bolsa,
Ki zib-u ziwer ile nagşy bolsa.

Bu jennete iki işik mübeýýen,
Düzelmiş gudraty-Hakdan, mugaýýan.

- 100 Ki her işikde iki tagta gapy,
Bu tylladan düzelmiş, ýok hylafy.

Iki tagta arasyn sorsaň, eý jan,
Heman arasy dek ýer birle asman.

Hemme jennet binasyn hem diýmişdir –
Kerpiç, biri altyn, biri kümüşdir.

Suwagydyr tamamen müşki-azfar,
Ki häki zagpyran birläni anbar.

Ki köşkleri bardyr dürden düzelmiş,
Onuñ penjiresi ýakutdan olmuş.

- 105 Işikleri tamam jöwher turar bu,
Ýüzüne tutdurylmyş lagly-inju.

Ki waspy çoh durar kim, dile gelmez,
Kütah akl ile oña ýetmek olmaz.

Bu jennetlerde dört derýa akar ol,
Kim içse, katrasy jana ýokar ol.

Birisi Bahry-rehmetdir, akar bu –
Sekiz jennet üze, eý ýary niku.

Bu suwuñ daşlary ýakuty-luwluw,
Jowahyrlar bolar hem onda luwluw.

- 110 Ki gardan akdyr onuñ suwlary sap,
Şirinräkdir asaldan, diýmenem lap.

Ýene birisi Kōwser aryg olgaý.
Bir içen suwsamakdan faryg olgaý.

Muhammet arygy diýrler oña bu,
Barar uşbu arykdan ymmata suw.

Agaçlary onuñ ýakut ile dür,
Kenary çanak olgaý jümle pür-pür.

Bu ýyldyzlar hasabyndan öküşrāk,
Ki jümlesi erer pākizeden pāk.

- 115 Suwar ymmatlaryn uşbudan ol An,
Bolar ol suw içen ymmata derman.

Bu jennetde bulag kafur ererler,
Dahy aryk ki Tesnim adaýurlar.

Dahy bir aryk onda Selsebildir,
Birisi dahy onda Zenjebildir.

Rahyky¹- mahtum² aýdarlar biri bar,
Möhürlidir açalmaz kimse, eý ýar.

Ki ondan özge suwlar sany ýokdur,
Eger bir-bir diýsem paýany ýokdur.

- 120 Hasaba gelmegeý bes, Taňry käni,
Ynanmasaň göz etgil bu jahany.

Erer uşbu jahan bir jayy-pany,
Ýene ýok suwlarynyň hetdi-sany.

Ilähi, bagy-bossan gülleriňi,
Nesip et arzuwlan bilbilleriňi.

Ilähi, ýagşylaryň söýgüsin sal,
Towazyg jaýynda kyl misli bir dal.

Pygamber diýdi: “Magraç gijesinde,
Hemme asmanlary seýr etdim onda.

- 125 Tamam jennet içinde baryn gördüm,
Aka durgan çahar enhary gördüm.

Biri suwdur onuň hem birisi süýt,
Ynangyl uşbu söze, bolma merdut.

Dahy bir aryga Hamr at bererler,
Ki lezzetli şerapdyr içirerler.

Biri uşbu arygyň, bil, asaldyr,
Şekerden şirinräk, ady Baldyr.

Bu derýalar akar jennet içinde,
Ajaý haýran bolar bir gören onda.

- 130 Tamaman howz içine girer olar,
Gatyşmaz bir-birine akar olar.

¹ Rahyk – behiştde bar bolan arassa we ýokary hilli şerap, meý.

² Mahtum – möhürli, möhürlenlen. Rahyky-mahtum – möhürlenlen ýakymly şerap.

Bu howz içre asal, süýt, hamr, suwlar,
Girer bolsaň topuga ýetmegeýler.

Ululykda bu howzuň hetdi bolmaz,
Kütah aklym, diýr isem ony bolmaz.

Hudaý-a, aklymy efzunter etgil,
Dilim zikriň bilen daýym tebretgil.

Höwes bergil hakaýyk sözlerine,
Gözümüz nazyr etgil ýüzlerine.

- 135 Olar sary üçin baly-perimi,
Geler ýollaryna perş et serimi.

Kabul eýle dileglerimi, ýa Rep,
Rowan et gözlerim ýaşyny her şep.

Hudanyň gudratyndan açdy gözi,
Pygamber diýdi Jebraýla bu sözi:

“Bu derýalar gelir kandan, ne ýere –
Gider, indi habar ber muny bize?”.

Diýdi Jebraýl: “Howz içre gelir olar,
Ki bilmen kança rahdan gelgeý bular.

- 140 Doga kylgyl eger görmek dileseň,
Bularyň aslyna ermek dileseň”.

Doga kyldy Resul ol dem Hudaga,
Melek iberdi Huda Mustapaga.

Salamdan soň perişde áydy bu söz:
“Eý-ä Ahmet, bu dem ýumgul iki göz”.

“Ýene – Açgyl – diýdi, men ýumdum, açdym,
Oşol halat bir agaja sataşdym.

Agaç üstünde akdyr gupbasy bar,
Ýaşyl ýakutdan işik-gapysy bar.

- 145 Gyzył tylladan hem işik kilidi,
Açylmaz, aňladym ol bagly-bendi.
- Ýedi ýer, ýedi asman yns ile jyn,
Bu gupba üzre goýsa jümle birden.
- Bolar misli dag üze guş gonan dek,
Heman Kap dagyna serçe münen dek.
- Akar dört arygy gördüm düýbünde,
Diýdim, “Imdi gaýytsam uşbu ýerde”.
- Melek diýdi: “Nige girmediň, eý jan,
Ki yndallahda sen hormatly myhman”.
- 150 Diýdim: “Ýokdur kilit mende, açylmaz,
Kilitsiz bu işige girmek olmaz”.
- Diýdi: “Kilit kowluňdyr, açyban gir,
Ajaýyp, hoş garaýyp, görgül, eý mir”.
- Diýsem: “Hany?” diýdi: “Bismildir, eý şa,
Diýgil, gapy açylsyn, bolgul ägä”.
- Diýdim bismil ki bu gapy açyldy,
Hudanyň nury üstüme saýyldy.
- Ki girdim gupbaga, gördüm dört nehr,
Akar dört rükn gupbadan sera-ser.
- 155 Diýdim: “Indi çykaýyn gupbadan, bes”,
Melek: “Gördüňmi?” diýp kyldy maňa ses.
- Diýdim: “Gördüm, beli, istegimi men”,
Diýdi: “Kylgyl nazar dubara hem sen”.
- Nazar kyldym, bu dört rükne ýazylmyş –
Bu “Bismilla”, nagyş ile düzülmüş.
- Çykar suw arygyn gördüm heman dem –
Bu bismili-“mimden”, eý çeşmi-pür nem.
- Ýene süýt arygy Allah “häsindeň” –
Çykar, gördüm, ajaýyp gudratyndan.

160 Ki hamr arygy Rahman “miminden” bu,
Asal – “mimi”-Rahymdan, eý mahru.

Ki men bildim bu dört arygyň asly,
Bu Bismilden erer, eý merdi-usly”.

Diýdi Alla bu hinde: “Ýa Muhammet,
Bu ism ile Meni kim eýlese ýat.

Seniň ymmatlaryňdan bolsa özi,
Ki halyslyk bile diýse bu sözi.

Suwargaý Men bu dört arykdan ony,
Içerse, lezzet algaý keýpi-jany”.

165 Kişi Hak ýadyny söýmek dilese,
Eýesin jan ile öwmek dilese.

Tutup sünneti, nebse manyg olsun,
Hudaýy herne berse kanyg olsun.

Tama birlen ýyrtalmasyn ýüregni,
Ki assyn bogzundan bu nebis segni¹.

Müjähitde jepaga tutsun ony,
Berip kim, ol ite suw birle nany.

Meger güýç alsa semrärp uşbu mekgar,
Kylar agzalaryň gullukda bimar.

170 Habardar et, Hudaý-a, men guly Sen,
Ki görkezgil maňa dogry ýoly Sen.

Daryg-a, ýetmese pazlyňdan imdat,
Dahy kime kylar men dady-perýat.

Waspy-uçmahdan size zikr eýleýim,
Diňleýip, jandan ynansa, söýleýim.

Uçmah içre girse hoş owkat geçer,
Şenbe gün uçmah suwun mömin içer.

¹ Nebis segni (segini) – nebis itini.

Ýene ýekşenbe asal içgeý dahy,
Rozy-duşenbe içer süýt, eý ahy.

- 175 Hamr içerler, ol dahy sişenbe gün,
Mest olup, serhoş olarlar uşbu gün.

Mest olan sagat uçarlar elfi-a:m¹,
Bir ulug daga ýetişinçä tamam.

Ol ulug dag müşki-halysdan ola,
Selsebiliň suwlary ondan gele.

Selsebilden suw içerler bagd ez an,
Uşbu çarşenbe günü bolgaý heman.

Bagd ez an uçgaý olar mün ýyl ýene,
Ýetinça kasry-Menifň jaýyna.

- 180 Ol Menif bir köşk erer nurdan tamam,
Ýetmek olmaz waspyna hasyl-kelam.

Tagtlary bardyr belent, paýany ýok,
Hem goýulmyşdyr çanaklar, sany ýok.

Bagzy jöwher, bagzy zer, nukra imiş,
Dürli şerbetden içi doly imiş.

Oturar her birisi bir tagt üze,
Jümle-Gurhandyr, ynangyl bu söze.

Ýassyg-u zyba düşekler hem haryr,
Bir-bir üste, hetdi-beýandan kesir.

- 185 Ýagny, galyn-u besatlar zil ýüpek,
Gudraty-Hakdan düşelmiş, kylma şek.

Ol gadar bolgaý belent tagtlar heman,
Ýer bile gökden bolar mä beýni-an.

Oturarlar tagt üze tekýe kylyp,
Her birisi horramy-şadman bolup.

¹ Elfi-a:m – mün ýyl.

Munlara ingeý şeraby-Zenjebil,
Hoş içerler uşbuny bikal-u kyl.

Hoş ajap aýşy-feragatlar kylar,
Ol güne penşenbe adarlar olar.

- 190 Aýny-baky çeşmesinden ak bulut,
Munlar üzre kim, hülle dökgeý küt-küt.

Ýagny, müň ýyla gadar hülle ýagar,
Zil ýüpekden, jümle hoş nagşy-nigär.

Möminiň ednasy ýetmiş hülläni,
Uşbu hülleden geýer, bilgil muny.

Her biriniň bolgaý ol reňki-diger,
Jamaýy-ziri bola zyba meger.

Ýuwka bolgaý hülläniň her birisi,
Bergi-gül dek, diňle eý din dirisi.

- 195 Soňra uçgaýlar bu möminler ýene,
Müň ýyla – ýetinçä maksat jaýyna.

Maksada ýeten günü jumga bolar,
Ol ebet suprasý üzre oturar.

Aryk ingeý olara, ady Rahyk,
Kim bähreli köpük, müşkdür, eý rafyk.

Ondan içgeýler bular lezzet bile,
Dürli şerbet aýş ile, eşret bile.

Dürli miwe, dürli aş, dürli tagam,
Hoş içer, eýlär nowazys has-u a:m.

- 200 “Razy Men” diýp gelgeý Ol Hakdan salam,
Hedýeler bergeý bulara ihtimam.

Göz gören, gulak eşitgen bolmagaý,
Hatyrna kimsäniň hiç gelmegeý.

Nazyr olgaýlar Hakyň didaryna,
Girdiler çün jennet ähli daryna.

Hasrat-u gamdan eser ýok bagd ez an,
Eşret içre galarlar ki jawydan.

Diýdi bu sözi Resuly-rehberan:
“Taňryga her kimse getirse iman.

- 205 Tutsa emrin, kylsa ol salyh amal,
Ijtinap etse günäden bijedel.

Bu keramat bu şerapatdyr oňa,
Hem nesip etgeý Huda didaryna”.

Eý Hudaý-a, rozy kyl didary-Ýar –
Mömine derkary-owwal, soňra jar¹.

Bu jennet ählinden bir kimse eý jan,
Kylarsa arzuwy-didary-Rahman.

Melaýyk getirer ol dem Byraklar,
Uýan – tylla murassag, zin – jöwähir.

- 210 Beşarat birle diýrler: “Indedi Hak”,
Durarlar şat bolup, olara sadak.

Bu myhmanhanaga düşgeýler ol dem,
Iýerler dürli nygmat şady-horram.

Salam gelgeý Hudaýy-binazyrdan,
Rehimli, mähriban Haýýyl-Kerimden.

Eşiderler gulak birle salamy,
Bu myhmanhanada bolgaý tamamy.

Ýakyn göz birle görgeýler Hudany,
Jähetsiz, ogşaşy ýok, lämekany.

- 215 Jahan era jemalyn Taňry, Kadyr,
Dolan aý dek görerler ähli-nazyr.

Bize wajyp kylypdyr bitmegi Ol,
Özi biler Özün görsetmegi Ol.

¹ Jar – goňşy, goňşuçylyk. Bu ýerde jennetde Muhammet pygamber bilen goňşy bolmaklyk göz önünde tutulýan bolsa gerek.

İlähi, pazl ile didaryňy ber,
Ýürekde zowky-şowkdan zaryňy er.

Sowal etdi Resuldan Kagbul-Ahbar:
Niçik eken bu jennet içre eşjar?.

Nebi áydy: Agaçlar şeýle bitmiş,
Ajaýyp zynat ile onda tutmuş.

220 Gurymaz pudak-u ýaprak dökülmez,
Tükenmez miwesi, hiç pany bolmaz.

Ki Tubydyr agaçlaryň belendi,
Hemme jennet içinde erjümendi.

Onuňdyr asly ak dürden düzülen,
Miýany hem dahy kümüşden olan.

Pudaklary zeberjetden imişdir,
Onuň ýapragy altyndyr, kümüşdir.

Ki ýetmiş müň pudak bar ol agaçda,
Ýapyşmyş her pudagy saky-arşda.

225 Ki onuň pudagy asmana ýetmiş,
Huda gudrat bile şeýle düzetmiş.

Tamam jennet içinde saýa salgaý,
Ki jennet ähli ondan bähre algaý.

Tamam pudak semerden şeýle pürbar,
Bu jennet ähli aýş-u eşret eýlär.

Ki her pudakda ýetmiş müň warak bar,
Ki barynda ýazyglydyr “lä ilähe İllalla Muhammet Resululla”.

Eger söze ynansaň bu turar söz,
Ynanmasaň göni gözle açyp göz.

230 Bu dördünji semada seýr ededir,
Yşygy jümle älemi tutadyr.

Ýene jennet era köpdür agaçlar,

Kümüş birle tamamen altyn olar.

Pudaklary onuň bagzysy altyn,
Kümüşdir bagzy, sözden aňla mazmun.

Agaçlar kim bu dünýä içre bitmiş,
Düýbi ýerde, pudak asmana ýetmiş.

Onuň çün dünýä ermiş jaýy-teklip,
Ynanmady munuň çün ähli-teşrip.

235 Bu jennet topragydyr müşki-anbar,
Dahy kafury hoşboý ile azfar.

Aryklary suw-u süýd-u asaldyr,
Dahy hamr ady – şerbeti-bihaleldir.

Öser ýel uçmah içre hoş, mylaýym,
Deger ýapraklary bir-bire daýym.

Çykar onda olardan türpe owaz,
Gurulan dek bolar hoş müň (dürli) saz.

Eşiden bar imesdir yns-u jyndan,
Oňa neňzeş bu dünýäde hoş elhan.

240 Bu sazlaryň owazyn diňlegenler,
Alyp lezzet olar ki sus bolarlar.

Olar horram oşol dürli owazdan,
Eşitdim bu sözi bir dilnowazdan.

Hudaý-a rehmetiňden kylma mahrum,
Bizi goýma iki älemde magmum.

Alydan fathy-bap oldy bu akwal,
Resuldan nakl edip, ol sahyby-hal.

Diýdi: Jennet içinde bir agaç bar,
Başyndan hülle peýda misli esmar.

245 Düýbünden at çykar, ganatly bolgaý,
Eýerli hem uýan zynatly bolgaý.

Bezegi dür bile ýakut turar ol,
Tezek salmaz taky hem eýlemez böwl.

Hudanyň dostlary müngeýler onda,
Bes, ol atlar uçar jennet içinde.

Aýak üzre ýören halk diýr: “Ilähi –
Geýdiren Sen başa döwlet kulahy.

Bu gullara kylyp Sen türpe engam,
Sebäp nedir, bize bir eýle ylham”.

250 Huda diýr gullaryna bu ytaby:
“Bular, ýagny sowallaryň jogaby.

Namaz olarda pişe, sizde uýky,
Olarda roza, sizde içgi-iýgi.

Olar jahyt bolup Hak hyzmatynda,
Heman siz biwepanyň zynatynda.

Ten-u jan Taňryga sarp etdi olar,
Meniň buýruklarym hoş tutdy olar.

Ytaby-hoş olara ýetdi Repden,
Keramat rozy kyldym bu sebäpden”.

255 Olar adyn weli kylmyş katynda,
Ezelde söýmüş ony hezretinde.

Nesihatdyr bu sözler hoş bilene,
Bilip jany bilen ragbat kylana.

Ilähi, gullaryňa ýary bergil,
Kylyp yhsan behişt-gülzary bergil.

Nesip et hüýri guçmagy guluňa,
Münüp at onda uçmagy guluňa.

Resuldan uşbu söz açyldy küll-a:m¹,
Söwer ymmatlara bu sözdür engam:

¹ Küll-a:m – ähli adamlar, ähli halk, köpçülik manysynda gelyär.

260 Dahy bar jennet içre bir şejer hem,
Onuñ miwesi çoh, eý ýary-hemdem.

Süýjüdir baldan-u ýumşak köpükden,
Dahy päkizeräkdir päk müşükden.

Ýdirmez miwesin gullar baryna,
Meger ýdir namazhon gullaryna.

Namazhon bol, namazhon bol, namazhon,
Namazhonlara şeýle bolgaý yhsan.

Tamam işler başy bilgil namazy,
Namaz açgaý sekiz jennetde ýazy.

265 Namazsyz gullara ol gün zemistan,
Işi duşwar, açylmaz bendi-zyndan.

Hudawend-ä musulman eýle bizi,
Muwahhyt, ähli-iman eýle bizi.

Ýaman ýoldan, ýaman ýoldaşdan, eý Hak,
Saňa esmerledim işimi mutlak.

Çeker men her zaman dert ile ahy,
Bu ahym kylma bihuda, Ilähi.

Habar içre Resuldan dür saçyldy,
Oýandy jan, köňülde zeň açyldy.

270 Diýdi: “Halk etdi Hak hüýr gyzlary,
Ki dört reňkden, eý adam negini.

Biri ak, biri ýaşyl, biri sary,
Birisi surhyn kim, leýl-u nehary.

Bedenin zagpyran, müşükden etmiş,
Dahy kafury-anbardan düzetmiş.

Saçy hüýrüň garanfelden, aýaýyn,
Bu hem hoş ysly perdir, men aýaýyn.

Aýak barmagyndan dyzyna dogru,

Hos ysly zagpyrandyr, eý mahru.

- 275 Dyzyndan tä bedene müşki-azfar,
Bedenden tä boýuna müşki-anbar.

Boýundan tä başa kafurdan olmuş,
Ajaýyp gudrat ile hoş düzelmiş.

Görenler göz aýyrmakdan beridir,
Niçik wasp etse ondan ileridir.

Tüýkürse bir keret dünýäge ol hüýr,
Bolardy müşk jahan jümle püre-pür.

Ýazygly synasynda äri ady,
Hudanyň atlaryndan hem bir ady.

- 280 Iki gerden arasy dört agaç ýol,
Bu sözden many aňla, ähli-makul.

Uluglykda ajap zyba, mehiru,
Görerse göz olary jan-u dilju.

Ki her golunda on tylla bilezik,
Taky her barmagynda şonça ýüzük.

Her aýakda ýene on bürmesi bar,
Tamam ol luwluw, jöwähirden, eý ýar.

Ne zynat isteseň onda müheýýa,
Bolar öpmek-u guçmak hoş tomaşa.

- 285 Diýme, eý kimseýi-ähli-magany,
Köňülden tutsa dost uşbu jahany.

Hudaý-a many gözlerin güşat et.
Ki köňlüm hanasyn ondan abat et.

Umyt menden, kerem Senden Hudaýym,
Beher hal üzre kylgyl lutpy-daýym.

Rowaýat Ibni-Apbasdan kylynmyş,
Ajap sözdür, Resuldan nakl olunmyş.

Diýdi: “Jennetde gördüm bir ajap hüýr,
Diýdiler adyn onuň Leneýtedür.

- 290 Ýaratmyş Taňry dört nesneden ony,
Ki anbar, müşk, kafury-zagpyrany.

Ki haýwan suwundan palçyk suwalmyş,
Ajaýyp zibi-ziwerden düzelmiş.

Hemme hüýrlər onuň yşkynda wala,
Ki görsek diýp kylarlar zary-nala.

Eger tüýkürse bir şor bahra ol päk,
Suwy bolgaý şekerden hem şirinräk.

Gören aýrylsa, gündizi bolar tün,
Bolar birýan jiger hem onda pürhun.

- 295 Ýazygly synasynda uşbu hat bar:
Maňa her kimse kim, jübt olmak istär –

Dowam ol tagaty-Rep birle bolsun,
Howa birle höwesi artga salsyn.

Säher gop ukydan, kyl girýe-zary,
Hudadan istegil towpyky-ýary.

Ki Ol lutp eýesi, käni-keremdir,
Ki bahryň katynda älem ademdir.

Ki ýokdur asylara özge çäre,
Onuň bir zerresi, bil, set hezara.

Üzülmez gullaryňdan dest-umydy,
Özüň diýdiň Kelamda: “Bolma namudy”.

Habardyr Ibni-Mesgutdan bu akwal,
Resuldan kyldy nakl ol sahyp-hal:

Adn jenneten Hak ol dem ýaratdy –
Ki Jebraýyla gudrat emrin etdi.

Diýdi: “Bar jenneti seýr et bu sagat,

Ýetiş, gullara bolmuş ne şepagat”.

Ki Jebraýyl baryp towf etdi baryn,
Ajaýyp gördi bossan, lälezaryn.

- 305 Ki wasp eýläre bilbiller dili lal,
Eşidenler bolar wasp etse bijan.

Gezerdi seýr edip ol Hak emini,
Gözerdi, taňlaýyrdy zibi-zini.

Ýolukdy (bir) jaryýa ol hin, eý ýar,
Tebessüm kyldy Jebraýyla ýek bar.

Ki dişi agyndan jennet tamamy –
Yşyklandy tamam, eý merdi-a:my.

Ýykyldy Jebraýyl kim, sejde kyldy,
Gümany ol ýüz apdan jilwe kyldy.

- 310 “Göter baş” diýp neda kyldy ol gyrnak,
Nige sejde kylar sen, gel, maňa bak.

Görüp ol dem ony taň etdi bisýar,
Ajap zynatlamyş gudratly Jepbar.

Diýdi ol jaryýa ol dem “Maňa bak,
Kimiň üçin ýaradypdyr meni Hak.

Bilermi sen maňa bir kylgyl yzhar,
Niçik bende eken bolan maňa ýar?”.

Jogap-da berdi Jebraýyl oşol dem:
“Bu işlere meniň hem danyşym kem.

- 315 Meger özüň bile sen” diýp, söz etdi,
Eşitsem diýp, jogabyn hem göz etdi.

“Ýaratmyşdyr onuň üçin meni Hak,
Yrza bolsa Huda her halda mutlak.

Howa birle höwesden bolsa ol dur,
Yza iýmese ondan kimse tä mur,

Beher halda yrza juýende bolsa,

Yrzasyn istese her kanda bolsa.

Men onuň jübti” diýp berdi jogap ol,
Kylar jennet üçin bagryn kebab ol.

- 320 Gaty haldyr yrza bir gula tutmak,
Yza her kimden kim, degse ýuwutmak¹.

Pisint eýlär ne görer bolsa, herçent,
Içerse zäher-zakguny biler gant.

Jahan içre hemme nähoş oňa hoş,
Bolar özgelere her hal kylyp boş.

Hudanyň gahry, lutpy ýanynda deň,
Barabar görüner oňa hemme reň².

Barabardyr oňa öwmeg-u sögmek,
Taýyn bir är işidir ýüki çekmek.

- 325 Bu haly kyl nesip has gullara Sen,
Şerigat ber musulman illere Sen.

Habardar et tarykat ýollaryndan,
Medethah kyl hakykat illerinden.

Hakaýyk ählini duş et garyba,
Köňül dünýäni tutmasyn Habyb-a.

Ýeter jananyna jandan geçenler,
Özün ýok eýleýip, sandan geçenler.

Habardyr ol Resuldan, diňle, eý jan,
Eşitse bawer eýlär ähli-iman.

- 330 Diýdi: “Gördüm sekiz jennet içinde,
Bina eýlär melaýyk köşkler onda.

Biri kümüş, бүрүнç, birisi tylla,
Düzederler binasyn zynat ile.

¹ Golýazmada: „Yzy her kimseden kim tegse ýuwutmak“ görnüşinde ýazylypdyr.

² Ýagdaý, hal, ahwal manysynda.

Garap durdum, binadan çekdiler el,
Göz etdiler bu halatda sag-u sol.

Sowal etdim: “Neýge faryg durar siz,
Gähi faryg bolup, gäh gol urar siz?”.

Diýdiler: “Zikre dursa kasr eýesi,
Gol urarmyz turup, bitgeý binasy.

- 335 Haçan ol zikrinden faryg bolanda,
Binadan gol çekermiz biz hem onda”.

Dowam Hak zikrin et, eý bagty hoş ýar,
Seniň işiň daýym kysyn melekler.

Işiň bitmez eger gapyl ýatarsaň,
Haýyp, gaflat bile ömrüň ötürseň.

Hudaga bendelik kyl, eý hyretment,
Zikirden lezzet al misli şeker, gant.

Habarda geldi, diňle bu sözümi,
Ger çendi ki har bilseň hem özümi.

- 340 Kişi kim, roza tutsa roza aýy,
Oňa nygmat berer, taňla Hudaýy.

Gününe hüýri-aýndan gyzy-zyba,
Huda bergeý eşit, eý jany-şeyda.

Tutupdyrlar oňa dür birle haýma,
Özüňden özge görmändir, gam iýme.

Ki her hüýre gurulmyş tagty-ýetmiş,
Gyzyl ýakut erer, eý bagty bitmiş.

Ki her tagt üstünde ýetmiş düşek bar,
Muhabbet birle saýym onda ýaýlar.

- 345 Ýene müň gyrnagy her hüýrüň onda,
Ki altyndan warak olar elinde.

Olar zynat bile alnynda durgay,
Bolar şeyda olary kimse görgeý.

Kişi kim, bolsa saýym roza aýy,
Bu şöwketler oňa bergeý Hudaýy.

Eger Hak bende bolsaň roza goýma,
Ki şeýtany-lagyn kowluna uýma.

Uýup aýrylmagyl, gel, beýle hüýrden,
Biter iş bar imes uşbu hözirden.

- 350 Wepasyz dünýäniň kemdir höziri,
Biten iş ýok jepadyr gury-gury.

Habardyr Mustapadan bu söz, eý ýar,
Iman şemi bolan kes bawer eýlär.

Ajap sähra syratyň ýeňsesinde,
Ki päkize agaçlar bardyr onda.

Düýbünden her agajyň iki derýa,
Akar gider hemme jennet saryýa.

Biri jennet sagyndan biri soldan,
Düzetmiş lüp ile Hak beýle çölden.

- 355 Syratdan mömin iller çün geçerler,
Gaty suwsap oşol suwdan içerler.

Hasapgähde bolar gün ki durupdyr,
Tozap, toprak, muşakgatlar görükdir.

Içenden soň ýeten hal synaga suw,
Hyýalaty-gyll-u gyş – gitgeý – ýaman hüý.

Bu suwlar kim, haçan garnyna bargay,
Nejasat, böwl-u gan ondan aýrylgay.

Ki zahyr, batynyn päk kylgay ol suw,
Eser galmaz ýaman hüý, çirk-de bir mu.

- 360 Geler olar, ýene bir howzy diger,
Düşer howza, bolar näzik bedenler.

Derisi ýumşak olaryň ýüpek dek,
Ýüzi bolgaý tamaman dolan Aý dek.

Jeset päkize misli müşki-anbar,
Ki hoşboýlukda olar tä sera-ser.

Tamaman baby-jennete gelerler,
Görüp ondan teferrüçler kylarlar.

Gyzyl ýakut binasy beýle hoş öý,
Bolup hoşwagt heman diýrler ki heý-heý.

365 Kakar her biri ol dem baby-jennet,
Açar bap, geldi diýp, eshaby-jennet.

Çykar hüýrler söýünşip ol dem, eý ýar,
Ki her birisi öz ärin gujaklar.

Aýdar ol hüýr: “Söwerim sen turar sen,
Hudaýym yrzadyr, men yrza senden.

Goýarym ýok elimden indi hergiz”,
Bolar bir-bire ol gandy-şeker riz.

Girerler jennet öýüne salamat,
Söwer ýary bile bary tamamat.

370 Ne hoşdur kim, gelende jübti çykmak,
Söwer ýar diýp, şirin söz birle bakmak.

Berer her mömine bir köşük onda,
Ki yetmiş tagt gurupdyrlar içinde.

Ki her tagtda ýene yetmiş düşek bar,
Kaýu birinde (hem) yetmiş hüýr taýýar.

Ki her bir hüýri yetmiş hülle geýmiş,
Aýaklaryn düşek üstünde goýmuş.

Bu hülläniň daşyndan görseň ol hüýr,
Ki injik içre ol maňzy görüner.

375 Eger tawsyp edersem hüýrleri men,
Ki haýran galar sen, agzyň açar sen.

Ýere düşse olar saçyndan bir gyl,
Yşyklangaý bu ýer ähli tamam ýyl.

Hudaý-a uşbu hüýrlerden nesip et,
Bizi mömin – muwahhytdan hesip et.

Bu kalbym – näsyýamy sapy kylgyl,
Gulum diý, gul kibi istada kylgyl.

Resul aýdy bu sözi, diňle, eý jan,
Ynansaň sende bolgaý nury-iman.

- 380 Tamam jennet içi röwşen bolupdyr,
Heman ýagan kibi nur üstüne nur.

Bu jennet ähli ýatmaz ol mekanda,
Ne Gün bolgaý, ne Aý, ne gije onda.

Ne bu uky bolgaý, ne (bu) ölüm bar,
Onuň çün – ukudyr ölüm bile ýar.

Diwary ýedidir jennet daşynda,
Göwürmişler bu jennet degresinde.

Kümüşdendir bu owalky diwary,
Ikinjisi zähep, eý merdi-käri.

- 385 Ki ýakutdyr üçünjisi onuň hem,
Dördünji luwluwydyr jana melhem.

Ki başınji dür, altynjy zeberjet,
Ýedinji nurdur, eý perzana nerzent.

Ki baş ýüz ýyl arasy her diwaryň,
Diýdim, budur ki bolsa ygtybaryň.

Nesip kyl gullara görmegi, eý Hak,
Görüp, içerige girmegi, eý Hak.

Ýene jennet ählinden söz aýaýyn,
Eşitgil olaryň waspyn diýeýin,

390 Eger ýary kylarsa Hak guluna,
Salar köňlüne, getirer diline.

Müjerret nowjuwandyr jennet ähli,
Sakgal bolmaz, ýaman tüý bitmez asly.

Meger ärlerdedir kim, ýaş burutlar,
Ýüzünde gaşy birle kirpigi bar.

Çekilmiş sürmeler hem gözlerine,
Biten tüýler-de ýumşak özlerine,

Aýal-erkek aýyrmak bolmaz onda,
Meger täçdan aýallaryň başynda.

395 Onuň täji horaz täji dek olgaý,
Bilenler bu nyşana birle bilgeý.

Burnunda, gasygynda, goltugynda,
Tüýi bolmaz, bu sözi ýagşy diňle.

Başynda täji bolgaý, gaşlary hem,
Ki on baş ýaşda bolgaý ýaşlary hem.

Garrylar ýigt olup, bir hyrha gitgeý,
Sabylar ulalyp bu ýaşa ýetgeý.

Owazda Dawudyň owazyny Hak,
Berer Ýusup jemalyn, diňle mutlak.

400 Jahan halkynda goýmuş ýüz jemaly,
Bu togsan dokuzyn Ýusuba haly.

Bölüp birisini gaýryga bermiş¹,
Göz açan gudratyn äşgäre görmüş.

Aýaly-erkegi barça jemally,
Hemme suratda, siretde kemally.

Gören aşyk bolar şeýle jemala,
– Ki hergiz bakmagyl bu mülke-mala –

¹ „Kysasy-Rabguzyda we dürli rowaýatlarda berlişine görä, Allatagala görki-gözelligi ýüz bölege bölüp, onuň togsan dokuz bölegini How enä, galan bir bölegini ýüz bölege bölüp, togsan dokuz bölegini Ýusup pygambere, galan bir bölegini bolsa, tutuş adamzada beripdir. Bu ýerde şu rowaýat ýatlanýlar.

Ki gün-günden jemaly-husny artar,
Tutar zip ile zynatlar sera-ser.

405 Niçik artar haramlaryň jemaly,
Bu dünýä eşretinde bolsa haly.

Ki hergiz bolmagaý endişe, gaýgy,
Bolar pişe olarda içgi-iýgi.

Geýip hülle, ajap döwran ederler,
Byrak atlar münüp seýran ederler.

Baryp Köwser suwundan hoş içerler,
Öpüp mahbuplar-u hüýrler guçarlar.

Diýsem, her bir kişi onda içer, iýr,
Huda ýüz kimseçe onda kuwwat biýr.

410 Jymag etse eger mahbup ile hem,
Ki bolmaz lezzeti ýüz kimseden kem.

Aýal-erkek bu dünýäde söýüşgeý,
Bu şähwet lezzeti birle öpüşgeý.

Myrady bir-birinden bolsa hasyl,
Melul bolgaý, biler bu sözi akyl.

Bu uçmah ähli bir-birin guçanda,
Haýa perdesi aradan göçende.

Bu söýgi birle ol halat ýapyşgaý,
Ki lezzet birle bir-bire tapyşgaý.

415 Ki hergiz bir-birinden irmez olar,
Çü segsen ýyl geçer, bir armaz olar.

Bu dünýäde diýerler elli mün ýyl,
Ki uçmah içre bir gündür, ony bil.

Jymagy-täze kylsa günde her bar,
Bikir tapgaý bu hüýr gyzlary olar.

Hudaý-a, mömin ählin bigüman et,

Bu tarypy eşitse şadyman et.

Bu jan ile köňül muştagy bolsun,
Dilegleri bu mülki-baky bolsun.

420 Bu söz kim, Ibni-Apbasdan düzüldi,
Açan jandan gulak bu sözi bildi:

Hudanyň dostudyr miweler eken,
Tagamlar arzuwlap kalp ile diken.

Geler ýetmiş müň ol halatda gyrnak,
Eşit bu sözleri, gel, gudrata bak.

Getirgeý dür, ýakut awany¹ onda,
Ýetmiş müň desterhanlar sany onda.

Ki her handa müň altyn gaby bolgaý,
Kimiň wasp eýlemäge taby bolgaý.

425 Ki her gap içre ýetmiş müň tagam bar,
Tamaman reňki özge, görmemiş nar.

Ne tabbahlar bişirmişdir ony hem,
Ne gazan içre gaýnap, görmemiş dem.

Weliken gudrat ile “bol” diýdi Hak,
Jepasyz, bimuşakgat boldy mutlak.

Weli iýgeý oşol dürli tagamy,
Aýaly hem bile hoşwagt tamamy.

Tagamlardan iýip bolan zamanda,
Howadan guşlar iner, ýagny, onda.

430 Oşol äriň başy üzre durarlar,
Ki ganat ganata, ýagny urarlar.

Aýdarlar: “Eý weli guşmyz, uçarmyz,
Ki kafur, Sellesil suwun içermiz.

Tutup jennetde jaý ot-u suwundan,

¹ Awany (ewany) – gap-gaç, jam.

Iýermiz dürli elwan güllerinden.

Ajap päkize etler bizde möwjut,
Siziň çün halk edipdir bizi Magbut”.

Kylar arzuw oşol halat ony hem,
Düşer han içre guşlar mest heman dem.

- 435 Huda izni bilen birýan bolarlar,
Ony iýp hoş nowazyşlar kylarlar.

Direlip ýene guşlar gudrat ile,
Uçup gider ajaýyp zynat ile.

Kemal-gudrat öküşdir kim, Hudaga,
Açyp jan göz, garagyl sagy-sola.

Niçik gudrat bile älem düzüpdür,
Biler, kim bahry-yrfany ýüzüpdür.

Ilähi, pazl ile aç çeşmi-jany,
Ki esrar ylmyndan aňsyn magany.

- 440 Ilähi, dogry salgyl Hak ýoluna,
Özüň ýetir hakaýyk menziline.

Ilähi, cäre kyl biçäre zara,
Ýetir menzile, goýma ygtyýara

Ne gul diýere, sözläre sözüm ýok,
Uýatly men ne gözläre gözüm ýok.

Bu uçmahyň tagamy pany bolmaz,
Içer, iýer hergiz paýany bolmaz.

Mysaly dünýäde Gurhan turar bu,
Bilip, bildirmek ile tükenermi?

- 445 Süňek bolmaz etinde, miwede – çig,
Dahy bolmaz ol ýerde yllat¹-u ig².

¹ Yllat – hassalyk, kesel.

² Ig – iglemek sözünden bolup, horlanmak, arryklamak; kesellemek manylaryny aňladýar.

Mylaýym ýel öser, hergiz kesilmez,
Dahy yssy, sowuk ol ýerde bolmaz.

Ölüm ýok, gaýgy ýok, endişe ýokdur,
Namaz-u roza hergiz pişe ýokdur.

Ajap päkize jaý ähli-keremlik,
Towazyg bir-birege muhteremlik.

Uruş ýokdur, jedel, bihuda söz hem,
Tomaşa, zowk eder olar dem-ä dem.

450 Ýene aýdy pygamber uşbu kowly:
Tagamly miweler iýr jennet ähli.

Bolar hoşboý iýen hem içen onda,
Ki kafur, müşk ysy dek her iýende.

Mysaly dünýäde perzende meňzär,
Miçe müddet ene garnynda ýaýlar.

Sorar gan göbeginden tä bolar siýr,
Siýmez, syçmaz tutar päk ony Takdyr.

Ki ýok ýerden döreden Mäligiň bar,
Eger päk saklar ise ne şekiň bar.

455 Tany nebsiň owwal, soň Haky tany,
Hakaýyk oldy özünden magany.

Özün bilip, aşak tutan welidir,
Weli gul şeksiz uçmahyň ilidir.

Hemme mömin, musulman kine tutmaz,
Bu kine ähli şeksiz dine tutmaz.

Özün bilmän tutupdyr kibri-kine,
Ki hergiz gelmegeý kin ähli dine.

Bu mömin sada dil, şekkäk imesdir,
Mynapyk eken şekden päk imesdir.

460 Behişt waspy tamam boldy bu ýerde,
Salam menden ýetişsin ähli-derde.

Arap, parsy diline danyşym ýok,
Araplar, parsylar birlen işim ýok.

Bu türki ýarlara nazm düzetdim,
Doga birle aňarlar diýp, göz etdim.

Maňa aýp etmäňiz eý türki ýaran,
Çykar ot kemter-u kem düşse baran.

Bu aklym erdigin nazm etdim uşda,
Perişandyr köňülim ýüz mün işde.

465 Jahanda köp durar şöwketli molla,
Araba, parsyga kuwwatly molla.

Olaryň bilenine ermedik biz,
Heman söhbetlerini görmedik biz.

Görüp aýp etmesinler nazmy-leňni,
Tutup bahs, urmasynlar bize jeňni.

Bizem bilgen nesihat-pendi, eý ýar,
Bu türki ýarymyza kyldyk yzhar.

Ýyrak derýa suwundan bolmaza sut,
Diledi bilmeý olar, biz-de, maksut —

470 Bu laýyk halymyza sözledik biz,
Ki tagna naýzasyna gözlendik biz.

Neteý ilzam-zerurlykdan bu sözi —
Diýdik, tagna okuna goýduk özi.

Suwy köp ýerde az suwlary göze —
Kişi almaz, gulak goýgul bu söze.

Taky çöl ýerde hem ol suw bolarmyş,
Ony suwsuz kişi gaba alarmyş.

Meniň näbut suwum suw diýp alan ýar,
Bu näkesi gümanda kes kylan ýar.

475 Tapar sen ygtykadyňy bu çölde,
Ýagar rehmet suwy gäh-gähi çölde.

Ajap ermez gezerken mury-çöli,
Ki gendüm¹ harmanyna düşse ýoly.

Gözi ýok serçeýi köp aýlanyp çök,
Düşerse jöwen, erzana ajap ýok.

Maňa tagn etme, eý kuwwatly ýarym,
Gizli goýmaý çykardym herne barym.

Utanmaz baryny beren diýmişler,
Özi bilgeý rowa etmeýn diýmişler.

480 Umydym sizden imekdir behany²,
Tapa bilse aýamaz bende jany.

Behamdylla tamam boldy bu takryr,
Ki mün ýüz ýetmiş olmuş erdi tahryr.

„Behiştname” goýuldy uş muňa at,
Düzetmiş nazm ony miskin Azat.

483 Ýazan hem okygan hem diňleýen ýar,
Bolar bişek behişt, görmegeý nar.

Gol tutup towpyky-Haýýy-lä ýenam,
Uşbu nazm oldy rozy-duşenbe tamam.

Ger hatasy bolsa rast kylsa ahy,
Taňry ony saklaýy rozy-kyýam.

Kätibin ki kylsa haýry-Fatyha,
Fathy-nusrat Hak oňa bersin dowam.

Kätibi-in nusgaýy Molla Gurban Gürgeni,
Baz Berdi birle bolmuş kätibiň ismi tamam.

Din ile yslam ýolunda ýar olan,
Şäriği-din bar olana köp salam.

¹ Gendüm – bugdaý.

² Umydym sizden imekdir behany – meniň sizden okar diýen umydym bar.

Bolsa amyl bu nesihatlar bilen,
Her iki älemde bolsun şady-käm.

Kişige her ne kim, takdyrдыr, ondan gaçyp bolmaz,
Kaza gözün açyp gelse, oňa toprak saçyp bolmaz.

Bäş namazy baş pygamber kyldy binýat eý hekim,
Fejr – Adam, asr – Ýunus, zuhr kyldy Ybraýym.

Magryby Isa pygamber kyldy owwal şowk ile,
Bagd ez an yşa namazyn kyldy (ol) Musa Kelim.

**Temmet tamam Şüt
Sene: 1333.**

(438-439) 75

HEKAÝAT

Haktagala kim, ýaratdy älemi,
Hem ýaratdy älem içre adamy.

„Küntü kenzen“, diýdi: „Gizli genç idim,
Äşgär olmak-u tanylmak istedim“.

Alty günde Hak ýaratdy bu jahan,
Rozy-ýekşenbe zemin-u asyman.

Aý, Güni halk etdi duşenbe güni,
Jümleýi jandary sişenbe güni.

- 5 Çarçenbe suwlary-ýu derýalary,
Hem alaf-u eşjar, hem ryzky bary.

Penşenbe gün ýaradyp uçmah, tamug,
Ýer bile gök dek erer uçmah ulug.

Häli bu uçmah, tamug möwjut erer,
Küfr sözdür, diýmegil: „Näbut erer“.

Uçmah öý sekiz, tamug ýedi imiş,
Her birin bir kowm üçin halk eýleşmiş.

Gök üze uçmah, tamug ýer astyda,
Bu beýan aýat, hadys aýtdy bize.

- 10 Juma gün halk eýledi Adam ata,
Hem ýaratdy uşbu gün Howa ene.

Ýaradyp älem „Kün“ emri-le, weli,
Adam-u jennet, galam – gudrat goly.

Palçygyny Adam atanyň kyrk ýyl,
Eýledi gudrat goly-le Züljelal.

Jan berip ony serferaz eýledi,
Hem hylafat birle mümtaz eýledi.

Ýatmyş erdi uçmah içre ol ata,
Çekdi Hak sol ýanyndan Howa ene.

- 15 Juma erdi uçmaha girmiş güni,

Hem bu gün erdi dünýä çykmyş günü.

Hem bolar bişek kyýamat juma gün,
Gündizi halk etdi agşamdan burun.

Göz ýumup açynça ol Haýýy-Wedut,
Eýlär erdi istese baryn wujut.

Halk era diýmiş, kylyň sabr ile iş,
Taňrydandyr barçamyza perweriş.

Ýedi gat gögüň beýany

Ýedigat halk eýledi bu asyman,
Bäş ýüz ýyllyk ýol arasy, bigüman.

- 20 Bil melekden doludyr ýedi pelek,
Bir-biriden köp erdi onda melek.

Jümle eşýadan erer Kürsi uluk,
Arş Küsüdendir agzam, bil tanyk.

Aý bile gün gökde rōwşen eýledi,
Hem köwäkip birle gülşen eýledi.

Hak ýaratdy bu nujum-u köwkebi,
Gökdedirler suw era balyk kibi.

Gökde ol şemsi-kamar kylmyş aýan,
Ýagtylar ondan bu ýedi asyman.

- 25 „Kagbul-Ahbar“ aýdy kim: „Uşbu pelek,
Suw erer asly ki bolmuşdyr köpük.

Dür ikinji asman, lajwert – üçünji,
Hawladyr (?) dördünji, misdir başınji.

Altylanjy gögüň aslydyr kümüş,
Ýedilenji ol pelek altyn imiş“.

Ýedi gat ýer beýany

Ýedi gat ýer Taňry eýläp ustuwar,
Bir melek başy üze bermiş karar.

Diýdi: „Bu ýerler era Zahhak ymam,
Ýer ýüzünde her ne bar onda hemam.

- 30 Gijämizdir ol kowumyň gündizi,
Gündizimiz gije, diňle bu sözi.

Ol melek kim, Ýer götermişdir tamam,
Bir zümerret daş üze tutmuş makam.

Haktagala ol zümerreti taky,
Bir sygyr üze goýup, eý muttaky.

Dört aýak goýmuş sygyr bir daş üze,
Sahra diýp adyn diýmiş Taňry bize.

Eýle halk etmiş ulug Taňry ony,
Ýedi gat gök Ýer kibidir, bil muny.

- 35 Mustapa ol sahrany diýdi sijjin,
„Inne sijjin sebga arzyn esfelin“.¹

Bir balyk başy üze Izettagal,
Bu ulug daşy goýup Ol Züljelal.

Bu balyk astynda bir derýa azym,
Ýel üze tutmuş bu derýa Ol Kadym.

Haktagala çün diýmiş „Nun wel-kalam“,
Nundur ol balyk ady, diýer hut hem.

Bu söze imdi tefekkür eýlegil,
Uşbu dünýä aslyny bir bat bil.

- 40 Arşyň astynda Haýýy-Lä Ýezal,
Halk edip bahryl-haýaty bimysal.

Istär erse uşbu derýadan Huda,
Rehmeti-ryzkyn seçer älem era.

¹ Hakykatdan-da sijjin ýedi gat ýeriň iň aşagyndadyr.

Taňry permany ile ýagmyr ýagar,
Asymandan asymana ol iner.

Beýle emr ile ýagar çün ýagmyry,
Ol bulut saçar musahhar her ýeri.

Bes müneçjim kowly batyl söz erer,
Kim, deňizlerden bulut ýagmyr ýagar.

Aby-neýsanyň beýany

- 45 Aby-neýsandyr Hamalyň ýagmyry,
Bil, Hamal aý otuz bir gündür bary.

Bir rowaýatda bu aýyň on günü,
Soňky aý içre hasap etgil muny.

Mustapadan nakl edip Ibni-Omar,
Diýdi kim: „Bu söz diýdi Haýryl-Beşer:

Kim, maňa getirdi Jebraýyl emin,
Her merizi kim erer zar-u hezin.

Aby-neýsana oky, eý Hak guly,
Bu ýediniň her birin ýetmiş ýoly.

- 50 „Fatyha“ soň „Aýatyl-Kürsi“ bile,
Dört „Kuldur“, „kelmeýi-temjit“ ile.

Aby-neýsana okyban berse dem
Bu şypadyr içse, Hak etse kerem.

Gabyr ähliniň mertebesiniň beýany

Ýol bararda bir gije bir öwlüýä,
Ýetmeý ile, galdy gabrystan era.

Daňa dogry ol şyh tagat eýledi,
Zikri-tesbih-u mynajat eýledi.

Gördi kim, sansyz ýatar emwatlary,
Eýläbän Taňryga köp dagwatlary.

- 55 Taňry dergähinde boldy uzurhah,

Kim: bileý halatlaryny, ýa Iläh.

Şyh gördi ki açylyp barça gubur,
Bagzylar sindes düşek üzre ýatyr.

Bagzylaryň perşi dibaçy-haryr,
Bagzylara kim, reýhan durmuş serir.

Tagt üzre ýatmyş ýene bir niçeler,
Bagzylar aglar, dagy bagzy güler.

Uşbu halat çün oňa boldy aýan,
Diýdi bir kimse olardan: „Eý pylan.
60 Bu keramat kim, görer sen, eý weli,
Bu durar, bilgil, amallar menzili.

Sindes üzre kim görer sen ýatmyşy,
Ýagşy hüý, ýagşy gylykly ol kişi.

Ol ki dibaçy-haryr üzre ýatyr,
Hak ýolunda ol şehit olmuş turur.

Ol ki reýhan üzre tutmuşdyr karar,
Sydk ile bolmuş Hudaga rozadar.

Tagt üze kim, oturyp bir niçeler,
Dostluk Taňry üçin kylmyşdyr olar.

65 Toba ählidir gülerler şady-hoş,
Tobasyz, asy erer, aglar tutuş“.

Janlaryň menziliniň beýany

Föwt olan çak kim, jesetden jan çykar,
Ýedi ýerde ruhlar menzil tutar.

Enbiýa – mursallar arwahy tamam,
Eýleýir jenneti-Adn içre makam.

Kimleriň adyn sagyt etmiş Huda,
Mesgen eýlär arwahy yllyýn era.

Kyldylar alymlar arwahyn beýan,
Jennetil-Firdöws era eýlär mekan.

70 Bil, şehit ölenleriň ruhy erer,
Her tarap jennetde taýran eýleýir.

Arş kandili üzre gäh-gähi gonar,
Her ýaña istärse guş ýaly uçar.

Ruhy asy gullaryň, bilgil, bular,
Ýer-u gök arasynda haýran galar.

Bil, mynapyk ruhy tä ýowmul-hasap,
Ol tapar gabr içre ten birle azap.

Jany kim, kapyrlaryň tenden çykar,
Ol tamuga Taňry emri-le girer.

75 Gabr era ten birle, bilgil, ol mydam,
Hak azaby içre tä ýowmul-kyýam.

Bäş asylyň hekaýatynyň beýany

Bu hadysy nazma çekdim, gel, oky,
Jaý ola jennet saňa, eý muttaky.

Bäş namazy kim, bize parz etdi Hak,
Bäş pygamber bize goýmuş bu sapak.

Daň namazyny atamyz Adam ol,
Taňry çün emr eýledi, kyldy kabul.

Bu imiş öýlän namazyna delil,
Kim, okydy ony Ybraýym Halyl.

80 Bu ikindiniň namazyn, eý kişi,
Okydy Hak emri-le Ýunus nebi.

Agşamy Isaga parz etmiş, biliň,
Enbiýalar werzişin siz hem kylyň.

Okymyşdyr ýassyny Musa Kelim,
Wadyýy-Eýmende ony, eý selim.

Bil, bular baş enbiýadan ýadygär,
Witr galmyş Mustapadan ýadygär.

Arasatda asylaryň beýany

Alym-u allama-ýu Jarulla şyh,
Ol hakykat sylaryndan ägä şyh.

- 85 Jem edip „Keşşafyny“ çün düzdi ol,
Bu hadys eýläp rowaýat, ýazdy ol.

Gabyrdan kim, baş çykargaýlar tamam,
Ýyglaşyp magşara bargaý has-u a:m.

Asylaryň suraty tapgaý bedel,
On sypatda mesh bolgaý ol mahal.

Bir guruhyň suraty maýmyn bolup,
Baş, aýak, ýüzi bile ol birgilip.

Kör-u näbina bolup ol bir bölek,
Dagy biri lal-u dilsiz, kylma şek.

- 90 Dillerin çeynäp geler ol bir paryk,
Gol, aýagy ol kesilmiş, bil, hakyk.

Bir bölek tartyлгаý, otdan dar ola,
Bir paryk sasyp nejasat dek, gele.

Gelgeý ol bir pyrka katran don geýip,
Onulanjysy geler doňuz bolup.

Ol ki maýmyn dekdir onuň suraty,
Halk era söz elter ermiş halaty.

Ol ki näbina bolup häzir bolar,
Kazy, häkim – hökmüni nähak kylar.

- 95 Ol halaýyk kim, geler dilsiz, bary,
Kim, ryýa tagatda ermiş işleri.

Hem namaz-u roza-ýu haj-u zekat,
Adamyda her ne kim, ýagşy sypat.

Niýeti bu kim: halaýyk, bu işim,
Barça görsünler meniň bu kylmyşym.

Ol bölek kim, çeyneýirler, dillerin,
Alym-u wa:gyz – diýp özi kylmaýan.

Gol-aýaklary kesilmiş, ony bil,
Goňşusyn agyrtmyş ol har-u zelil.

- 100 Dara otdan kim, çekilmiş bil olar,
Patyşaha etdi nāhak sagy olar.

Ol guruhy kim, nejis murdar turar,
Lezzeti-dünýä haramdan ol alar.

Ol ki katrandan erer don-kisweti,
Mala, jaha magtanyp, kem hümmeti.

Onulanjy kim doňuzdyr suraty,
Ol haramhor erdi, budur mähneti.

Bu ýaman suratda kim bolmuş bolar,
Asy, jafy, rusyýa ymmat bolar.

- 105 Muttaky möminleriň suratlary,
Dolan Aý ýaly bolar heýetleri.

Gün kibi ol bagzylar rahşan bolar,
Bagzylar ýyldyz kibi perman bolar.

Kapyr oglanlaryň janynyň beýany

Mustapadan – ol Resuly-Züljelal,
Kim, Hatyja hatyn aýmyşdyr sowal:

Küffar oglanlarym ölmüşler idi,
Kanda bolar olaryň orny diýdi.

Diýdi: Ýok uçmahda olara jeza,
Hak tamugda ot era berer seza.

- 110 Ata-ene birle barça ol welet.
Dowzah içredir azaby tä ebet.

Bagzylar bu söz rowaýat eýleşmiş,
Bir günü eshaba pygamber diýmiş:

„Bilermi siz ol kyýamat – kim, bolar –
Ähli-jennet hadymy kimler bolar?“.

Diýdiler: „Bilmez biz uşbu mesele,
Kim, meger Taňry, habyby-Hak bile“.

Mustapa diýdi olaryň halatyn;
„Eýlär olar ähli-jennet hyzmatyn.

- 115 Uşbu dünýäde ki hyzmatkär erer,
Onda hem bu halaty naçar erer.

Bagzylardyr jennete barmaz bolar,
Hem ýazyksyz, dowzaha girmez bolar.

Arada Agraf bir menzil (bar) imiş,
Uşbu menzildir olar orny imiş“.

Bu Hanypa kim, Ymam Agzam idi,
Bu sözi sormuşda „lä edri“¹ diýdi.

Bu ymam kim, söz diýr erdi bis-sowap²,
Diýmedi dokuz mesaýylda³ jogap.

- 120 Birin diýdim, ikilenji, sünneti –
Kim, haçandyr hytna kylmak müddeti.

Üçülenji awçylaryň gol guşy,
Kim, haçan biler bular taglym işi.

Dördülenji, aýt bulug⁴ wagty nedir,
Bäşilenji, dehr manysy nedir.

Altylanjy, ol halal haýwan eti,
Kim, nejasat ýmek ermiş adaty.

Ýedilenji mesele sözi, humar –
Kim, halal hormatynda söz ne bar.

- 125 Sekizlenji, mesele budur diýmiş,

¹ Lâ edri – bilemok, bilmeýärin.

² Bis-sowap – dogry, hakykat, takyk.

³ Mesaýyl – meseleler, soraglar.

⁴ Bulug – kämillik ýaşy.

Ýa melek, ýa kim, beşer afzal imiş.

Dokuzlanjy, bu turar, bil, eý kişi,
Kim, nedir hunsaýy-müşgil gusl işi.

Oglan okatmagyň pazylatynyň beýany

Kimse geldi Mustapaga bir ýoly,
Diýdi kim: „Eý enbiýalar afzaly –

Sordy – oglanyn okutsa bir kişi,
Taňrydan nedir onuň ejir işi?“.

Diýdi kim: „Gurhan erer Taňry sözi,
Ejirni bilgeý meger Taňry Özi“.

- 130 Wahý inderdi ki o halat Jebraýyl,
Hak salamyn ýetirip Repbil-Jelil.

Diýdi: „Budur ol kişi ejri, beli,
Käbäni haj eýlemiş on müň ýoly.

Dagy on müň guly azat etmiş ol,
Ahyret öýüni abat etmiş ol.

Dahy on müň ajy doýguzypdyr ol,
On müňe dagy lybas geýdirmiş ol“.

Her hurufy çün bu Gurhanyň oňa,
On sogap eýlär bitiginde ýene.

- 135 Gabr eradyr bu sypatda ryfgaty,
Bolar yndallah hem onuň hüjjeti.

Uşbu hüjjet birle ol jennet girer,
Şady-horram, ýüz tümen hormat tapar.

Ol mugallymyň önünde tyfl kim,
Diýse: „Bismillähir-Rahmānir-Rahym“.

Dört kişige bitiler ol dem berat,
Kim, tamugdan tapdyňyz sizler nejat.

Bir – mugallym, ikilenji tyfl erer,

Tyflyň ata birle enesi turar.

Ylmyň pazylatynyň beýany

140 Diýdi pygamber: „Kyýamat kim, bolar,
Barça ölmüş älem ähli direler.

Her kim olmuş alym ol alym gopar,
Kim ki jahyl boldy ol jahyl gopar“.

Hem diýmiş kim; „Ylm ussadyň binyfak,
Gerçe Çin şährinde bolsa ol yrak.

Ylm okygyl, jähli ile bolma karyn,
Ylm ähli birle bolgul hemneşin“.

Kimse jem etse tolaý altyn-kümüş,
Hak ýolunda eýlese haýrat öküş.

145 Ýene bir kimse gelibän sydk ile,
Kim, eşitse ylymdan bir mesele.

Hak katynda bu durar ýagşy kişi,
Gerçe onuň haýyr-yhsandyr işi.

Mustapa diýdi bu söz, eý mugtamyt:
„Wagty-bişik ylym istäň tä halat“.

Ol sahaba kim, Abu Zerdir ady,
Kimse sordy: „Mende bar bir niýeti.

Ger, okysam ylym, leýkin, gorkaram,
Zaýyg eýläp asy bolsam, läjerem“.

150 Diýdi jähli kylgyja Puşty-penah:
„Budur afzal – ylma bolsaň uzurhah“.

Taňry Gurhan içre bu hökm eýledi,
Deň imes alym bilen jahyl diýdi.

Hak diýdi Dawuda: „Adymdyr Alym,
Ol maňa durar dost alym bolsa kim“.

Mustapadan sormuş erdi bir mahal,
Bir kişi kim: „Haýsydyr ýagşy amal?“.

Kim, jogabyn berdi bu dürli, beli:
„Ylm okymakdyr amallar afzaly“.

155 Bir, dagy iki, dagy üç sordy ol,
Diýdi: „Ylm afzaldyr, eý Taňra gul“.

Ol diýdi: „Men sormuşam senden amal,
Ylymdan söz sormadym men bu mahal“.

„Her amal – diýdi – ylymsyz bolsa ol,
Taňry dergähinde bolarmy kabul!“

Diýdi pygamber çü: „Ylm etmek talap,
Parzdyr äre-hatyna hem rozy-şep“.

„Ylym – diýdi – nurdur“ ol Hak Mustapa,
„Jähl – diýdi – nar durar“ ol basapa.

160 Ylm her kim bolsa elter jennete,
Jähl elter dowzah içre mähnete.

Dört işden kim, bu musulmanlyk işi,
Ýok bolar diýdi ymamlar, eý kişi.

Biri budur kim, biler, leýkin amal –
Kylmasa, şeytan ony eýläp kehel.

Ikilenjisi amal eýlär, weli,
Bilmeýin eýlär ony bu Hak guly.

Üçülenjisi budur bilmez işin –
Ötürer owkatyny öwrenmeýin.

165 Dördülenji öwrener bolsa kişi,
Ony hem meng eýlär ol melgun başy.

„Az amal kylsaň bilip – diýmiş Resul –
Bilmeýin kylan amaldan köpdür ol“.

Kalen-nebi alaýhyssalam

Ýarlykanmak tobasyz, gel, indi bil,
Malsyz bolmak gany, nedir, diňlegil.

Hem nedir suwsuz aryglyk, eý kişi,
Hem ýaragsyz duşmany öldürmişi.

Ýarlykanmak tobasyz, bil, bu erer,
Kybla roý hemişe ol gul oturar.

170 Ýadyna düşgeç zaman aýlansa ol,
Ýarlykandy tobasyz ol dem o gul.

Malsyz bolmak gany bil, kim, bu turur,
Her pakyr „kelemeýi-temjit“ okyr.

Ýagşylyk dolgaý bu dünýä barçasy,
Belki tä tahtus-sera¹ fil-jümlesi².

Indi, bil, suwsuz aryglyk budur ol,
Tesmiýe aýdar tehäret çün bu gul.

Päk boldy ol bu tehäretten burun,
Päklik suwsuz budur sözde zufunun.

175 Ol ýaragsyz duşman öldürmek diýdi,
Kimsä şeytan waswasa kast eýledi.

Ol zaman „lä howl“ okysa ol kişi,
Bil şeyatyny tygsyz öldürmişi.

Bu hadysy-Hak Resuldyr, eý kişi,
Beýledir many beýanyn kylmyşy.

Ýazylar üç harp ile „ylm“, eý sapa,
„Aýn“ yşaraty-ylm boldy, eý feta.

„lamy“ onuň bil, amal hädisidir,
„Mimi“ yhlasyňa şaýatlyk berir.

180 Ylm ile bir kimse bolsa muttakyk,

¹ Tahtus-sera – ýer asty.

² Fil-jümlesi – hemmesi, ählisi.

Oña bul üç iş gerek, ähli-taryk.

Parzyň parzlarynyň beýany

Parz öňünde parz nedir, indi bilgil,
Parz içinde parz nedir, pähm eýlegil.

Parz soňunda parzy hem bilgil, nedir,
Kim, bular yslam era bardyr, zerur.

Parz öňünde parz erer ylm, eý kişi,
Kim, amaldandyr burun hajat işi.

Parz içinde parzyny kim, yhlas bil,
Kim, amal içre ony has eýlegil.

- 185 Parz soňunda parz erer howpy-Huda,
Soň amaldan tut ýüzüň gorkup Oña.

Her kişi kim, bilmese bu üç sowal,
Bil, namazy tapmady onuň kemal.

Hydyr bilen Musa hekaýatynyň beýany

Sordy Musadan birew kim: „Ýa nebi,
Barmy alym ýer ýüzünde sen kibi?“.

Diýdi: „Men dek Haktagala kylmagaý,
Men kibi alym gerek kim, bolmagaý.

Hem risalat, hem nübüwwet mende bar,
Bu sypat ylm ile ryfgat mende bar“.

- 190 Haktagala bu söze eýläp ytap,
Eýledi Musaga bu dürlük hytap:

Sen ne bildiň kimde goýdum genji-ylm,
Istär erseň ylm, çekgil renji-ylm.

Tut hasa gola, demir nagleýn kişi,
Iste tä synsyn sadap, dür dek dişi.

Majmagyl-Bahreýn bargyl, bir kişi,
Kim, ýeter ondan saňa bu ylm işi.

Taňry permany-le Musa tutdy ýol,
Ylym istäp Hydra talyp boldy ol.

- 195 Ýuşag ile eýledi azmy-sapar,
Bu saparda gerçe segsen ýyl geçer.

Ýol kesip bir niçe menzil ýördüler,
Başynda bir çeşmäniň oturdylar.

Bir zamandan soňra boldular rowan,
Dagy bir menzilde tutdular mekan.

Halta içre bar idi balyk eti,
Kim: „Iýeli – Ýuşaga – getir“ diýdi.

Diýdi: „Nisýana salyp şeytan meni,
Çeşme başynda unutmyş men ony“.

- 200 Diýdi Musa: „Gaýdyp onda baraly,
Bar ise ol ryzkymyzy araly“.

Çeşmäniň başyna gaýdyp geldiler,
Tapmadylar halta, haýran galdylar.

Hydyrdan balyk tapyp faýzy-haýat,
Bardy derýaga direlip ol memat.

Gördüler Hydry ki tagat eýleýir,
Çeşme başynda ybadat eýleýir.

Tagatyny çün Hydyr etdi tamam,
Geldi Musa garşy, diýdi: „Essalam“.

- 205 Hydyr sordy kim: „Saňa neýdir talap,
Çekmäňe renji-sapar nedir sebäp?“.

„Maksadym budur – diýdi, Musa Kelim –
Söhbetiňde bolsam, alsam bähre ylym“.

Hydyr diýdi kim: „Budur şertim saňa,
Çünki bolduň kast ile hemra maňa.

Bir bozuk iş işlesem zahyr jähät,
Batynynda bar onuň bir maslahat“.

Boldular ýoldaş, gämige girdiler,
Bir niçe gün suw üze ýol ýördüler.

210 Gaýtdy Ýuşag kim bu barmyş ýoluna,
Kim, gowuşdy ol salamat iline.

Gäminiň bir gün bir-iki tagtasyn –
Hydyr bozdy, aldy suw onuň için.

Diýdi Musa: „Indi barça bu paryk,
Bahr era bolmak gerek barça garyk.

Akl işinden bu işiň bigänedir,
Bu işi eýlär kim ol diwanadyr“.

Hydyr diýdi: „Diýmedimmi men saňa,
Eýlesem bir iş bozuk, sorma maňa“.

215 Diýdi Musa kim: „Geçir, magzur bu dem,
Kim, maňa saldy bu kowmuň haly gam“.

Çykdylar barça gämiden şady-hoş,
Barar erdi Hydyr, Musa ýolda uş.

Bir bölek oğlan görerler, oýnaşar,
Hydyr görüp kim, olara ýanaşar.

Kesdi bir ýagşy ogulyň başyny,
Taňlaýyr Musa Hydyryň işini.

Diýdi: „Gan dökmek imesdir ýagşy iş“,
Eýledi Hydr oňa dagy serzeniş.

220 Çünki Antakyýa şährin gördüler,
Çäşt isteý şäher iline bardylar.

Bu ikewni şähr ili almaý gonak,
Bir bozulan tama boldular ýawuk.

Hydyr mäkäm baglady munda bilin,
Etmäge tagmyr ony çermäp elin.

Diýdi Musa kim: „Ne işdir bu işiň,
Bu bozuk tamy ymarat kylmyşyň“.

Hydyr bu nobat diýdi: „Häzä pyrak,
Indi düşdük bir-birimizden ýyrak.

225 Indi uşbu işleriň esraryny,
Gel eşit, eýleý beýan yzharyny.

Ol gämi kim, bozmaga sundum elik,
Garşysynda erdi bir zalym melik.

Her gämi salym çykar erdi oňa,
Alar erdi halky eýläp binowa.

Ondan erdi ony magýup eýledim,
Bir bozuk gämige mensup eýledim.

Ol ogul kim, kesdim onuň men başyn,
Bildim onuň soň pisat eýläp işin.

230 Ata-enesi idi salyh kişi,
Olara tabyg imes oglan işi.

Hak öwez berer bulara bir ogul,
Kim, bolar ýetmiş nebige baba ol.

Bar idi tam astynda genji-azym,
Kim, eýe erdi oňa iki ýetim.

Etmesem erdi onuň tagmyryny,
Özge bir kimse alar erdi ony“.

Şyhy-Muhýeddini-Araby kim, ol,
Tapmyş erdi wahdat esraryna ýol.

235 Hydr ile gähi bolar erdi jelis,
Hydr oňa diýr idi bolmuşda enis:

„Müň mesaýyl erdi Ymran ogluna,
Uşbu dürlük diýr idim bir-bir oňa.

Sabra uýmaý kyldy bisabyr özün.
Men diýdim „Häzä pyrak“ – ol dem – sözün“.

Musanyň Hydyrdan nesihat diläniniň beýany

Hydyr Musadan çü pyrkat istedi,
Hydyrdan Musa nesihat istedi.

Diýdi: „Bolgul nep-u bolmagyl zerer,
Hiç (bir) ýere kylma hajatsyz güzer.

- 240 Hem musybet ýerde gülmek eýleme,
Kim hata iş etse aýbyn sözleme.

Öz hata işiň bile bolgul özüň,
Söz diýseň bolsun özüň birle sözüň.

Taňlaga goýma bu gün eýläř işiň,
Bu nesihatdyr ki bolsun kylmyşyň.

Bu nesihatlary Lukmany-hekim,
Diýdi bir ogluna kim, men hem diýdim:

„Dört müň pygambere eýläp hyzmaty,
Tutdum olardan bu sekiz hikmeti.

- 245 Saklagyl owwal namaz içre köňül,
Halk arasynda dagy hyfz eýle dil.

Halk içre kim, sen gözüňi saklagyl,
Nebsiňi aş üzre hetden salmagyl.

Ikisin unutma – Taňry hem ölüm,
Dagy ikisin unut, bilgil, bu hem –

Kim saňa kylsa ýamanlyk, ony öt,
Ýagşylyk her kimsäge kylsaň unut.

Akyl erseň indi bilgil bu bilik,
Dört pygamberi kim diýmişler dirik.

- 250 Gök üzere Idris, Isa diýdiler,
Ýer ýüzünde Hydyr, Ylýas diýdiler.

Gabyr azabynyň beýany

Gabr azaby çyn erer kapyrlara,
Bagzy mömin asy-ýu fajyrlara.

Iberer Haý iki melegi-kebir,
Biri Müňkerdir onuň biri Nekir.

Eswed-u azrak bolup suratlary,
Şiddet-u wahşat bile haýbatlary.

Gabr era meýitden eýlär üç sowal,
Eýle asan barçaga, ýa Züljelal.

255 Jan girer ten içre, nedir, ol kişi –
Bilmez ony, kim, ne dürlükdir işi.

Owwal-a sorar: „Hudaýyň kim durar? –
Hem taky – pygamber, diniň ne durar?“.

Mömin öz halyndan çün ägä erer,
Diýr: „Hudaýym Biribar – Alla erer.

Bu Muhammet Mustapa pygamberim,
Mihterimdir, serwerimdir, rehberim.

Dinimi kim, yslam dini bilmişem,
Taňry-ýu pygamber emrin kylmyşam.

260 Hökmi-takdyr ile çün bu üç jogap,
Bolsa laýyk gabr içinde ýok azap.

Oňa diýrler: „Ýatgyl indi sen tutuş,
Now arus andak ki ýatgaý şad-u hoş.

Gabry andak giňeler kim, ol zaman,
Menzilin jennetde görgeý bigüman.

Eýle kim, ýetmiş era ýetmiş gary,
Gabry wusgat tapgaý, eý din serweri.

Çünki kapyr Hak tanyp iş kylmady,
Taňry-ýu pygamber emrin bilmedi.

265 Tapmaýyn bu üç sowala ol jogap,
Gabryna onuň bolar bu dem hytap.

Gabr ony gahar ile andak gysar,

Bir-birine sag-u sol ýany geçer.

Hem ony ýenjerler otdan gürz ile,
Mundan artyk halaty gelmez dile.

Ahy-waweylasyny wuhus, tuýur,
Yns-u jyndan gaýry jandar eşider.

Tä kyýamat beýledir halat oňa,
Hem azaby-şiddeti, mähnet oňa.

270 Bagzy asy ymmata uşbu azap –
Diýdiler, Wallahu aglam bis-sowap¹.

Enbiýa, etfala² hem bu üç sowal –
Bolgusydyr, diýdi, bagzy ähli-hal.

Ot era ýanyp, suw içre ol galar,
Gurt-guş iýseler içinde soralar.

Taňry lutupun gör bu asy ymmaty,
Gabr era budur azaby müddeti.

Bu azabydyr onuň tä juma gün,
Ýok azap oňa kyýamatdan burun.

275 Bu azaby-gabyrdan kapyr taky,
Juma gün azat turar, eý muttaky.

Juma gün ötdi ýene bolar azap,
Bolar owwalky azap içre kebab.

Mustapa diýmiş turar uşbu sözi:
„Pazly artyk juma gije, gündizi.

Juma gün ýa gijesi asy eger,
Ölse, ýa kim, tapsa gabr içre makar.

Gabr era bir lahzadyr teşwüş oňa,
Ýok azaby tä kyýamat uş oňa“.

¹ Wallahu aglam bis-sowap –iň dogrusyny Alla bilýär

² Etfal – çagalar, kämillik ýaşyna ýetmedik ýetginjekler.

280 Bir ýol iki gabr üze ötdi Resul,
Kim: „Azap içre – diýdi – bu iki gul.

Biri böwlünden aryg tutmaý özün,
Halk era söz elter ermiş ol birin“.

Ol zamanda bar erdi bir ähli-hal,
Halk gabryn gazyjy sahyby-kemal.

Ýaşy barmyş ýetmiş-segsene sary,
Diýdiler: „Eý gabr öýüniň rehberi.

Munça ýyllar gabr gazmakdyr işiň,
Taňlagu dek barmy gören bir işiň?“.

285 Diýdi: „Bir gabry gazar erdim meger,
Çykdy ýanyndan onuň bir köne gabr.

Bir öli gördüm, diýdim, toprak iýmiş,
Leýk aýagy kim onuň häk olmamyş.

Bir tarapdan bir çıyan her dem geler,
Bu aýaga zährini sanjyp salar.

Teprener andak bu halat ol aýag,
Kim, hamana ol aýakdyr eýle sag“.

Hekaýat

Diýdiler öten zaman, bir nobaty,
Kim, weba halk içre bolmuşdyr gaty.

290 Il-ulusdan boldy köp sansyz heläk,
Derdi-gam birle diriler syna çäk.

Diýdiler: „Her kim burun ölmüş, baryň,
Gabryny onuň açyban agtaryň.

Kim, ne halatdyr, nedir ahwalymyz,
Çün ölümden soň ne bolgaý halymyz“.

Agtaryp, açyp ol gabry gördüler,
Ýyglyşyban jümle häzir boldular.

Gördüler, ýok gabr içinde ol ölük,
Bir bölek küldür, ýanyp bolmuş çüýrük.

295 Gabr içinde beýle halat, bildiler,
Gabr azabyn jümle tassyk etdiler.

Gabryň sözünüň beýany

Adam ogluna, eşit, eý mugtamat,
Bäş ýoly her gün neda eýlär lahat:

Men bir öý men, mende ýokdur hiç kişi,
Hemneşin getir özüň birle eşi.

Gabr içinde her kişi bikes galar,
Okysañ Gurhan saňa hemra bolar.

Diýr dahy: zulmat – garaňkydyr içim,
Kim, bu zulmat içredir köp ters-u bim.

300 Munda getirgil özüň birle çyrag,
Roza tutsañ ol bolar munda çyrag.

Diýr üçünji: Mende ýok ýassyk-düşek,
Hem öý esbaby, tapylmaz bir eşik.

Ger namaz etseň tutup ýüz Taňryga,
Ol bolar ýassyk, düşek munda saňa.

Dagy diýr: Weýrana men, ýok mende genç,
Genç alyp gel munda, tartyp dert-renç.

Bermiş erseň haýr edip Hak ýoluna,
Gabr içinde bil ony genç ornuna.

305 Bäşilenji kim, lahat eýlär beýan:
Munda köpdür – diýr – ýylan birle çıýan.

Bulara tirýaky¹ – dermanyn getir,
Bil ki bu tirýaky imanyň erer.

Gabyr azabynyň depine hedýe – namazyň beýany

¹ Tirýak – öňki döwürlerde zähre garşy ulanylan dermanyň ady.

Mustapaga geldi Jebraýyl emin,
Ýetirip teslimi-Repbil-Älemin:

Şat bol – diýdi – getirdim kim, müždeýi,
Ymmatyň çün Taňrydan bir hedýeýi.

Kylsa her kim görkezip Haka nyýaz,
Juma gijesi iki rekagat namaz.

310 „Fatyha“ hem „Aýatyl-Kürsini“ bir,
Leýk okysyn üç „Izä zilzili“ diýr.

Bu namazyň berketi gör neýleýir,
Gabyr azabyn hem ol dep eýleýir.

Tesbihat namazynyň beýany

Dagy tesbihat – dört rekat namaz,
Okygyl her wagt, eý sahyp nyýaz.

Soň kyragatdan oky – eý Hak guly –
„Kelmeýi-temjidi“ on baş ýoly.

Hem rukug-u hem sujut arasynda,
Uşbu kelme okygyl on mertebe.

315 Iki sejde arasynda şeýle hem,
Sejde içre, soňrasynda şeýle hem.

Boldy ýetmiş baş her rekagat era,
Jümlesi üç ýüz bolar, eý basapa.

Ammy ol Apbasa pygamber diýdi:
„Ragbat ile bu namaz okaň – diýdi –

Gün era, hepde era ýa aý era,
Ýa ýyl içre, ýa ki ömri-sal era.

Her niçe bolsa günähi biadat,
Ýarlykap afw eýlär ony Ol Ahat.

Öwlüýäleriň keramatynyň beýany

320 Öwlüýälerden keramat hak turar,
Müňküri bil, batyl-u akmak turar.

Ol ki tafryky-keramat eýlemiş:
„Bu keramat harky-adatdyr“ diýmiş.

Päk, aryg, salyh amally bir kişi,
Bolsa zahyr, halk era bolmaz işi.

Taňrynyň zaty sypaty birle ol,
Magrypet bişübhe etmişdir husul.

Şyhy-Lukmany-Sarahsy ol weli,
Kim, uçar erdi howada guş kibi.

325 Ýa ki ýer ýaly suw üzre ýöredi,
Daş, agaç, haýwan oňa söz sözledi.

Ýa ki häzir boldy ýok erse tagam,
Eýle kim, Merýem önünde subhy-şam.

Bil, bu işleri keramatdyr hemme,
Kibri-kine, kezbi-inkär eýleme.

Zahyr etse beýle iş kapyr kişi,
Bilgil, istidraç diýerler bu işi.

Çyksa bir mömin kişiden beýle iş,
Şerg onuň adyn magunetdir diýmiş.

330 Enbiýalardan bu dürli işleri,
Ony diýrler mugjyzat, eý ýol äri.

Ol Süleýman kim, idi aly nesep,
Tagty-Bylkysy istedi bul-ajap.

Diýdi: „Barmy kimse onuň tagtyny,
Tarfatyl-aýn munda getirse ony“.

Döwi-yfryt áydy: „Bu dem men baraý,
Sen ýeriňden turmaý ony geltireý“.

Diýdi: „Istär men ki mundan tiziräk,
Kim, maňa bergeý bu halat ony Hak“.

335 Bu Süleýman kim, idi sahyp serir,

Asaf ibni-Berhyýa erdi wezir.

Öwlüýäýi-kämil erdi kim, diýdi,
Göz ýumup açynça häzir eýledi.

Şyhy-aly hümmet-u agla sypat,
Ol ki diýrler adyny Aýnyl-Kuzat.

Diýdi bir müňkür: „Eger bolsaň weli,
Gel keramat birle direlt bu öli“.

Gabryna häzir bolup şyh ol zaman:
„Kum biizni Alla – diýdi – gopgul, eý pylan“.

340 Gabyr ýaryldy, çykardy baş öli,
Bu ne işdir, bil, ki kylmaz ol weli.

Baýezidiň söhbetin eýläp höwes,
Özge bir şyhyň müridi geldi, bes.

Kim, tejelli wagty erdi ol zaman,
Şyh oňa salgaç nazar tabşyrdy jan.

Bolma müňkür öwlüýä akwalyna,
Bijähet söz diýmegil ahwalyna.

Ýer ýüzüdir olara dyrnak ýüzi,
Bu sypatda eýlemiş Taňry Özi.

345 Bir weliniň bar idi hajat işi,
Ol işi bitirdi bir sadyk kişi.

Diýdi: „Çün bolduň bize hajat rowa,
Tur, diýgil ämin, saňa eýläř doga.

Isteseň herne Hudadan uşbu dem,
Lutp edip eýläř saňa baryn kerem“.

Diýdi: „Budur hajatym bu dem, beli,
Kim, meni eýle özüň dek bir weli“.

Şyh diýdi kim: „Ýük agyrdyr, iş gaty,

Almasaň ýagşy özüňe mähneti“.

350 Diýdi: „Ýokdur özge bir hajat maňa,
Halatyňdyr sydk ile niýet maňa“.

Çün doga kyldy oňa bu ýol äri,
Göz açyp gördi özün şyhyň bári.

Kyrk günlükken kim, oňa boldy baka,
Tutdy ondan soň ýüzüni Hak ýaña.

Öwlüýälerden bu işler taň imes,
Müňküri jüz batyl-u akmak imes.

Hekaýat

Jagpary-Sadyk weliulla idi,
Magrypet ähli era ol şa idi.

355 Kim, barar erdi Medine içre ýol,
Aglaýyr bir garry hatyn, gördi ol.

Ahy-waweýla diýer ol her sary,
Kim, barar hem aglaşar oglanlary.

Sordy Sadyk kim: „Ne boldy, eý zagyf,
Hem özüň, oglanlaryň zary-nahyf?“.

Diýdi: „Bu ölmüş sygyr erdi meniň,
Mundan erdi ryzky bu oglanlaryň.

Mundan özge mende ýok hasyl talap,
Bu ýetim oganlara ryzky-sebäp“.

360 Sydk ile Sadyk doga etgeç zaman,
Ol sygyr bu dem direlip tapdy jan.

Rijälil-gaýbyň beýany (Gaýyp erenleriň beýany)

Üç ýüz elli dagy alty öwlüýä,
Kim, beýan etmiş hadysy-Mustapa.

Gaýp erenlerdir bular, eý ýol äri,
Kim, Rijälil-gaýp diýerler olary.

Üç ýüze aptal¹ bolmuş turar lakap,
Kyrky hem abdal imiş, eý din talap.

Diýdiler saýýah erdi ýedi kişi,
Indi bil, öwtat erdi dagy başi.

365 Üç kişi aktap erer, bilgil ýakyn.
Biri Gawsy-agzamy-roýy-zemin.

Gawsy-agzam barçaga kim, kutp erer,
Mansaby Bu Bekr Syddyk ornudyr.

Üç halypa ornunda bu üç kişi,
Beýle ermiş öwlüýäleriň işi.

Tä kyýamat haly bolmaz bu jahan –
Bu Rijälil-gaýpdan, bil, bigüman.

Rehmete, ryzka bulardyr sebäp,
Hem belanyň depine, eý din talap.

370 Gawsy-agzam tutsa ger Hak buýrugyn,²
Janeşin eýlär üç aktabyň birin.

Baş öwtadyň birini kim, aktap bil,
Ýediniň birini öwtat eýlegil.

Uşbu saýýah ornuna, eý ýol äri,
Bil, kim, geler ol kyrk abdalyň biri.

Indi abdalyň ýerine bu mahal,
Üç ýüzüň birini eýlärler bedel.

Indi ammaýy-halkyň bir behteri,
Kurby bar erse bolar üç ýüz biri.

375 Bu sypatdyr öwlüýäler halaty,
Haktagala hikmeti hem gudraty.

Pygamberiň ata-enesiniň beýany

Aýyşa kim, erdi ümmül-möminin,

¹ Aptal (abtal) – batyrlar, mertler.

² Bu ýerde dünýäden ötse manysynda gelýär.

Bu rowaýat aýty kim: Soltany-din –

Bir ýoly bardy enesi gabryna,
Aglaýyp bardy, gülüp geldi ýene.

Diýdi: „Taňrydan enemi istedim,
Kim, direldi ony dagwat eýledim.

Ol musulman boldy, öldi gaýtadan,
Haktagala hökmüne müň aperin“.

380 Hem atasynda bu dürlük iş bolup,
Kim, direlip dini-imanda ölüp.

Ammy Bu Talyba hem bu nowgy hal –
Boldy wakyg, tapdy imandan kemal.

Bu Hüreyre, ol sahaba afzaly,
Bu rowaýat eýledi kim, bir ýoly:

Hak Resul eýläp mynajat, dogra,
Istedi Hakdan ata birle ene.

Ýarlykanmak rugsatyn Hak bermedi,
Aglaý-aglaý bardy, geldi, bolmady.

385 Yhtylaf ile bu sözi ýazdylar,
Öňki sözi bagzy terjih etdiler.¹

Şeýtanyň adawatynyň (duşmançylygynyň) beýany

Gel eşit, eý adam ogly, bil ýakyn,
Kim, saňa şeýtan erer daýym karyn.

Aýlanar sende damarda gan kibi,
Çün seni azdyrmak onuň matlaby.

Bu lagyna Taňry diýmişdir, biliň:
Mal-u öwladyna adam oglunyň –

Bol şarik her kim Meni ýat etmese,

¹ Bu ýerde käbir alymlar Abu Hüreyre bilen baglanyşykly berlen rowaýaty dogry hasaplaýar, emma käbir alymlar ýokarda Aýşa bilen baglanyşykly berlen rowaýaty has dogry hasaplaýarlar diýlen pikir aýdylýar.

Tutmaýyn adymy bir iş eýlese.

- 390 Hiç iş ýokdur ki şeytany-er-rajim,
Bolmagaý bul işde ol ýary-nedim.

Iýse-içse hem öňünçä iýp-içer,
Diýse Bismilla, durmaý ondan gaçar.

Çykça öýden bir ýaňa ger ýörise,
Bir eşek ýaly münler boýny üze.

Ýatsa, tutmaý Alla adyn ol ýene,
Ol ýatar, şeytan hem onuň üstüne.

Täki ol awrat bile söhbet kylar,
Onda hem şeytan lagyn şirket kylar.

- 395 Baş, aýak ýa göz, gulakda tyfl eger,
Tapsa nogsan, aňla şeytandan eser.

Hekaýaty-şeytan

Iki şeytan bir günü uçaşdylar,
Bir-biriniň halyny soraşdylar.

Biri arryk erdi, ol biri semiz,
Ol semizden sordy: „Nedir halyňyz?“.

Diýdi: „Bir gapyl maňa ýoldaş erer,
Çäşti-şamy kim göş-u nan, aş erer.

Diýmeýin ol Bismilla aşyn içer,
Gaflat ile daýym owkaty geçer.

- 400 Men içer men ondan öň ol nan-u aş,
Kim, bu dürlük aýş eder men ýaz-u gyş“.

Bu arrykdan sordy: „Nedir halatyň,
Köp erermi ýogsa renji-mähnetiň?“.

Diýdi: „Bir kimse erer ýoldaş maňa,
Suw içim gaflatda bolmaz, iş maňa.

Iýse, içse, tursa, otursa behem,
Ýatsa öýde, bir ýaňa ol barsa hem.

Kim, Bismilla erer (her) áýdan sözi,
Bir zaman gaflatda bolmaz kim, özi.

405 Kim, gaçyp her ýan ýüwürmekdir işim,
Beýle mähnetde geçer ýaz-u gyşym.

Iýmek, içmek bolmasa her kimde iş,
Men kibi hesret eradyr ýaz-u gyş“.

Hekaýat

Mustapadan bu habar geldi bize,
Akyl erseň, gel, gulak tut bu söze.

Adam ogly her haçan hasta bolar,
Dört perişde Taňry izni-le geler.

Bu biri alar teninden kuwwatyn,
Birisi alar agzyndan lezzetin.

410 Hem ýüzünden nur alar üçünjisi,
Ýazygyn jümle alar dördünjisi.

Taňry ger istese lupt edip oňa,
Derdini dep eýläbän berse şypa.

Kuwwatyn alan melege Taňry diýr:
Her ne aldyň eltip oňa gaýta ber.

Lezzet tagam ol ki aldy agzyndan,
Bergil eltip alanyňň barçasyn.

Ol kim almyşdy ýüzünden nuruny,
Sen hem eltip bergil onuň baryny.

415 Ol kim aldy ýazygynyň baryny,
Taňry diýmez sen dagy bergil ony.

Bu melek áýdar ki: „Ýa Rep, bulary,
Kim, buýurdyň: gaýta beriň olary.

Men ne eýleý alanym, diýgil maňa,
Diýmediň Sen dagy: eltip ber oňa“.

Diýr oňa Taňrytagala kim o hal:
Bargyl onuň ýazygyn derýaga sal.

Lutpy-yhsan, keremim köpdür, Maňa –
Laýyk ermes ýazygyn bermek oňa.

Hekaýat

420 Bilgil, eý gapyl ki şeýtany-lagyn,
Adama eýlär bu dürlük mekri-kin:

Ol zaman kim, jan geler holkumyna,
Onda şeýtan häzir bolar ýanyna.

Suwsaban jan-tende galmaz kuwwaty,
Söz diýmäge ýok zybanda gudraty.

Suw kibi şeýtan damarda aýlanar,
„Suw bereýin, berseň imanyň – diýer –

Taňrynyň ogly – diýgil – Isa erer,
Älemiň Perwerdigäri ýok turar“.

425 Kimde kim, bolsa şakylykdan eser,
Bu zaman şeýtan sözün aýdar, meger.

Aldy bu hal ol lagyn imanyny,
Goýdular dowzah içinde janyny.

Léyk mömin kim, sagadatlyk erur,
Köňlüne şeýtan sözi salmaz hutur.

Aýdar: „Alla“, Taňry imanyn berer,
Kabyzyl-arwaha ol janyn berer.

Mustapa bu sözde şat etmiş bizi:
„Bolsa Alla her kimiň ahyr sözi.

430 Ol kişi bil, jennete dahyl bolar,
Jennet içre sahyby-hormat bolar“.

Şyh Zekerya mürşidi-kämil idi,
Bu sypat şeýtan bile söz sözledi.

Şyha çün boldy mereziň şiddeti,
Kim, ölüme ýetdi onuň halaty.

Halky şyh etrapyna ýyglyşdylar,
Kim, şahadat şyha talkyn etdiler.

Kyçgyryban şyh: „Bu söz diýmäň“ diýdi,
Halky-älem barça waweýla diýdi.

435 Ahy-waweýla bu şyh ahwalyny,
Kim, golundan aldyryp imanyny.

Çün kim, ötdi aradan bir müddeti,
Dep boldy kim, şyhyň uşbu şiddeti.

Şyh geldi özüne kim, açdy gözün,
Eýledi bir-bir beýan diýen sözün.

Diýdi: „Şeýtany-lagyn häzir bolup,
Kim, meni bu hal era ejiz bilip.

Gördüm, onda suw kibi bir nesnedir,
Sagy-solumdan meniň aýlanadyr.

440 Diýr maňa kim: „Taňryny ýokdur – diýgil –
Sanygy bu älemiň bar – diýmegil –

Suw berer men, ger diýseň uşbu sözüm“,
Bu lagyn şeýtana dönderdim ýüzüm:

„Diýmezem – diýdim – saňa her ne hata –
Lutp edip Halyk Eýäm kyldy ata –

Diýmezem –diýdim – oňa, ne kim, size“,
Şat boldular eşidip kim, bu söze.

Kyýamat gün şepagat beýany

Baýezit ol ähli-yrfan serweri,
Jümle ähli-tarykyň kim, rehberi.

445 Düýşde gördi kim Ilähil-Älemin,
Äşkäre etmiş kyýamatyň günün.

Her kim öz ahwalyna haýran galyp,

Hem ogul ata-enesinden gaçyp.

Baýezide geldi bu halat hytap,
Eýläbän Taňry bu dürlük fathy-bap:

Kimi görseň asy-ýu, zar-u zebun,
Izin berdik, istegil Bizden bu gün.

Her tarap ýeldi, ýüwürdi Baýezit,
Tapmady bir asy, galmyş näumyt.

450 Kim, şapygy ýanynda häzir onuň,
Halaty-usýanyna nazyr onuň.

Enbiýa-ýu öwlüýä-ýu asfyýa,
Hojaýy, derwüş, şhy, etkyýa.

Tapsa her kim onda kurby-mertebe,
Hak ýetirse ony aly mansaba.

Asylaryň ýazygyn istär bular,
Hem şepagat genjini saçar bular.

Eýleseň ýer-gök era doly günäh,
Taňry çün kylsaň nedamat, äh-u wah,

455 Taňry diýmiş Men ony afw eýlärem,
Mende köpdür lutpy-yhsan-u kerem.

Ýüz şükür Taňryga hamd-u minneti –
Eýleşmiş bizi Muhammet ymmaty.

„Jennet ähli üçden iksin – Resul,
Kim – meniň ymmatymdyr“ diýdi ol.

Her sypatdan çün rowaýat eýledim,
Bu kitap adyn „Hekaýat“ eýledim.

459 Okysa her kim meni ýat eýlesin,
„Fatyha“ birle ruhum şat eýlesin.

**Temmetil-kitap biawnyl-Melikil-Wahhap we ileýhil-marjag.
Sene 1283.**

MURAPBAG WE GAZALLAR

Ýa Rep, ýetiş perýadyma

Hamdy-sena sabyt saňa,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.
Rehm eýläbän bu asyňa,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Bolsun durudy-bişumar,
Hak dostuna set müň – hezar,
Hem äli, eshap, Çaryýar,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Her çendi betkär olmuşam,
Aşufta efkär olmuşam,
Afwuňdan umyt kylmyşam,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Men bilmedim bähbidimi,
Leýk üzmedim umydymy,
Görset maňa maksudymy,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Lutp eýläbän tutgul golum,
Mende hata sansyz, telim,
Özüň sary başla ýolum,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Bahry-keremiň bagyş kyl,
Köňlüme iman nagyş kyl,
Hem bu ýamanyň ýagşy kyl,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Geçdi hebes wagty-feta,
Waý hasrat-a, waý hasrat-a,
Menden – hata, Senden – ata,
Ýa Rep, ýetiş perýadyma.

Käni bar

Gapyl adam, gel, nesihat hany bar,
Han içinde dürli nygmat käni bar.

Han içinden nygmat iýgen adamyň,
Hiç gümansyz köňlünde imany bar.

Murda oldur kim, nesihat diňlemez,
Zahyran gerçe içinde jany bar.

Zikri-Hakdan gapyl bolan adamyň,
Ötse älemden onuň ne sany bar.

Hak ezelde kimsäni kylsa sagyt,
Bu nesihat müşküden dermany bar.

Pany içre tutmagan Hak emrini,
Haşrda sansyz hezar armany bar.

Gaty köňli sal nesihat abyna,
Bolsa towpyk, ýumşasa imkany bar.

Waý eger towpyky-Hak ýar olmasa,
Neýlesin ol – pent beren ýarany bar.

Hiç ötermi urmak ile daşa ok,
Gerçe kim elde polat peýkany bar.

Zalymyň köňli erer daşdan gaty,
Nasyhyň elinde ger suwhany¹ bar.

Hak işin asan eder ol bendäniň,
Dünýä-ahyr her kimiň yhsany bar.

Dirlik eden zikri-Hak birle dowam,
Rozy-magşar hoş geçer döwrany bar.

Söz bile tenbih kylar misgin Azat,
Ga:fyr atly her kimiň Subhany bar.

Ykbal bile

Eý ýaranlar, neteyin men telmurup bu hal ile,
Duşmadym bir ähli-dile men bu şum ykbal bile.

Uçmak istär dalmynyp, köňlüm guşy maksat sary,
Ýaýylyp ýel almady parlap bu synyk bal ile.

Ýyglaram kim, galmyşam dermende garyk içre, waý,
Ömrümi ötürmişem bihuda mah-u sal ile.

Her zaman, her demde ýüz müň janlanar köňlüm guşy.

¹ Suwhan (su:han) – ige, çalgý daş.

Tapmady ugruny heniz oňmadyk bet kal ile.

Men diýdim kim: “Assa-assa – köňlüme – dünýäni goý,
Kyl kanagat lukma birle köne-esgi şal ile”.

Maksadyň görmek (bu gün) mümkin imes, şeýda köňül,
Bu ogul-gyz, jemgyýet, esbasy-mülki-mal ile.

Eý Azady, bol tejerrut, Ýarydan maksat dile,
Hiç tapan tapgan imesdir ýogsa kyl-u kal ile.

Dat, heý

Gam dumany basdy köňlümi, açylmaz, dat, heý,
Bark urup barany-rehmetler saçylmaz, dat heý.

Käse-käse Hak şerabyn, ah, silk üzre goýmuş,
Ýok hyrydary onuň bir kef açylmaz, dat, heý.

Rehmeti-Hak tüde-tüde her garyş ýerde nehan,
Üstüne dogry gelen ýokdur, açylmaz, dat, heý.

Bes, tefekkür baýzasyn basgan öküş pikir et, är-ä,
Wagtyna ýetmeý bazary, sahbaz uçalmas, dat, heý.

Rehmetiň derýasyna paýany-het ýok, eý Azat,
Bolsa namut her kişi jürmi geçilmez, dat, heý.

Üzer

Kim ýansa yşk oduna, dünýäden (elin) üzer,
Hakdan gelen belaga, sabr ähli ýaly dözer.

Yşk ody bir ot bolup, bolmaz tütün ol otda,
Magşugynyň saýasy her düşen saýy, gyzar.

Aşyklaryň magşugy, jilwenema eýleýir,
Aşyk görse magşugyn, baryndan bolar bizar,

Yşk inkär eder, neter – ol oda düşer, ýanar,
Ot bolup, ahyr söner, ondan bolar Haka ýar.

Ýarlyk atdan üzülse, wahdat makamyn bulsa,
Özün hary-häk bilse, çyn bende bolar, eý ýar.

Köňli bolar Hak genji, Hak üçin çekmiş renji,
Zikri-pikri, guwanjy Hak biläni dem urar.

Surat gerçe mundadyr, köňli Hak ýanyndadyr,
Görseň bikär bende, gör, ruhlar birle ol gezer.

Köňli Beýtulla bolar, jany zikrilla bolar,
Derwişi-Alla bolar, ondan soň tutar karar.

(Ondan) soňra, eý ebrar, Hak birle mejlis gurar,
Göz açyp didar görer, istemez özge didar.

Sälikler habar biler, tamamy jöwlan kylar,
Üç ýüz altmyş semerler, belki, (jennet) içre bar.

Bes, biliň, mundag äriň, parasat Haka nedir (?),
Her ne söz kim, aýdar ol, lowh üzre galam ýazar.

Goly gudrat goludyr, dili gudrat dilidir,
Sözi gudrat sözüdir, şek edip, bolma bizar.

Azady, özüň tany, daýym aýgyl Subhany,
Hakdan dile imany pähm edip, ýoldaş kylar.

RUBAGYLAR

1

Gel, ýetiş dermende gullar dadyna,
 Zary birle eňreýän perýadyna,
 Eýleýip taklyt olar zikr eýleýir,
 Lutp edip, ýa zowky-şowkuň oduna.

2

Gaflat ile zikr edenler köňlün aç,
 Dertlidirler, Sen hekim Sen, kyl alaç,
 Gullaryň tutmuş umyt Senden ýaña,
 Rehm edip, gel, rehmetiň dergähin aç.

3

Ýol ýitirmişdir bular dermende-zar,
 Gitse tapmaz, dursalar ýokdur karar,
 Uwlaşarlar azaşan itler kibi,
 Kyl neda pazlyň bile, eý Biribar.

4

Ümmüdirler, asydyrlar bendeler,
 Hyzmata laýyk degil şermendeler.
 Lutpy-yhsanyň bile tut gollaryn,
 Barçadan üzmüş golun dermendeler.

5

Tobaýy-towpyk bagş et hem nedem,
 Ýarlyka jümle günäkäri bu dem,
 Çün haçan gullar dönüp geldi Saňa,
 Barça gullardan hata, Senden kerem.

6

Gullaryň çün gelmäge ýok ýüzleri,
 Kanda laýyk gözlemäge gözleri,
 Kalplaryndan sen habardar sen hojam,
 Toba-tagsyr dillerinde sözleri.

7

Tobaýy-towpyky temkin eýlegil,
 Rahşy-yşkyň olara zin eýlegil,
 Dillerinde gerçe taklyt etseler,
 Kalplaryn pazlyň bile çyn eýlegil.

8

Eýlemiş gullar hemme çirki-günäh,
 Afw abyn dok olara ýa Iläh,
 Ger ýamandyr, gitmäge ýok ýerleri,

Senden özge kimdir olara penah.

9

Pazl edip bak bu garyp gullaryňa,
Asy, jafy baý-u ýoksullaryňa,
Lutpuňa laýyk imes gerçi bular,
Paýzy-rehmet dök hazyn dilleriňe.

10

Mäsewadan jümle üzgöl özlerin,
Zikri-tesbih ile aýdar sözlerin,
Laýyky-didary-jahan bolsalar,
Pazl edip aç olaryň jan gözlerin.

11

Jümle möminler penahy Sen Huda,
Afw eden jürmi-günähi Sen Huda,
Zary-haýran azaşan gullaryňa,
Imdi görkez dogry rahy Sen Huda.

12

Bes, gaty haýbatlydyr magşar günü,
Lerze urgaý barçanyň jany-teni,
Ol Resulyň şafkatyn kylgyl nesip,
Senden alsyn asy-ýu dermendäni.

13

Ol Syratyň köprüsinden geçmegi,
Howzy-Köwser şerbetinden içmegi,
Barça möminlere arzan eýlegil,
Hem Byrak at, hüýrleri hoş guçmagy.

14

Seýr edip uçmahda bag-u bakjalar,
Hem ajaýyp köşki-eýwan takçalar.
Reňme-reň engur-u hurma miweler,
Dürri-ýakut zernigär sandykçalar.

15

Arygynyň biri süýtdür, biri bal,
Biri hamr-u biri suwdur hoş, zülal,
Bizi şol mömine hemsan¹ eýlegil,
Bagzy Gün, Aý-u nujum, bagzy hilal.

¹ Hemsan – meňzeş, barabar.

16

Hülle bolgaý, ýagny, olar geýmişi,
Dürli nygmat, dürli miwe iýmişi,
Hoş kebablar, hoş şeraplar rozy kyl,
Ol söwer gullar mezajy söýmüşi.

17

Selsebil-u Zenjebil şerbetleri,
Dürli nygmat, dürli don kiswetleri,
Gullaryňdan, eý Huda kylma daryg,
Jümle dostuňa bolan şafkatlary.

18

Ýaşy-Isa, Dawut ornun Taňry biýr,
Gullaryna: “Giriň, ol uçmaha” diýr,
Rozy eýlär misli Ýusup dek jemal,
Ýüz kişiçe kuwwat olgaý, ýüzçe iýr.

19

Tuby agaç saýalar jennetleri,
Uşbu jennet mömin olanlar ýeri,
Ol Byragy dostlara kylgyl nesip,
Lagl-u ýakut ol murassag eýeri.

20

Yssy ýok hem sowuk ýok ol jaý era,
Hassalyk ýok, hem ölüm ýok olara,
Gaýgysyz, endişesiz kylgaý bizi,
Rozy eýläp Taňry eltse ol ýere.

21

Her kişiniň göz ýetinçe bagy bar,
Mülki-esbap, kasry-eýwan dagy bar,
Kyl nesip mömin bolan has gullara,
Buýy-wasly, şemmeýi-didary bar.

22

Hak Resululla jewaryn kyl nesip,
Bizi kylgyl jümle akwamy-garyp,
Rozy kylsaň jamy-yşkdan bizlere,
Bolsak ol didar üçin çün andalyp.

23

Aňmasak sag ile soly, bigüman,
Bilmesek ýagşy-ýaman ähli-zaman,
Zowk-u şowk-u yşky-kämil dünýäde,

Nezag eder hem jan tenden hem iman.

24

Kyl nazar biçäreleriň halyna,
Pazl edip, talaşma bet efgalyna,
Gaýtaryp olary jümle nehýiden,
Lutp edip salgyl hakykat ýoluna.

25

Kadyr-a, gudratly Sen her nesneýe,
Külli şeýe Senden özge ýok Eýe,
Halyky-şeý, Razyky-haý Sen, Eýäm,
Gul haçan waspyňa laýyk söz diýe.

26

Talyby maksada duçar eýlegil, eý Biribar,
Taňla magşar ýoldaş eýle, ýa Muhammet, Çaryýar,
Ýa Iläh-ä talyba hüýr gyzlaryn ýar eýlegil.
Gör içinde olaryň jaýyny gülzar eýlegil.

27

Bu Azady bir guluňdyr har-u has,
Pany içre ömrün ötürdi hebes,
Lutp etegiň garbamyş umyt goly,
Her du älem Sen maňa perýadres.

Kalen-Nebi alayhyssalam: “El-hat baky wel ömr fany (Pygamber alayhyssalam aýtdy: “Hat-ýazuw bakydyr, ömür panydyr”).